

TURINYS

- I. ĮVADAS
- II. TARNYBOS FUNKCIJOS IR VEIKLOS TIKSLAI
- III. TEISĖS AKTŲ, REGLAMENTUOJANČIŲ ĮVAIKINIMĄ, PASIKEITIMAI
- IV. ĮVAIKINIMO ORGANIZAVIMAS
 - IV. 1. Galimų įvaikinti vaikų apskaita
 - IV.1.1. Bendra galimų įvaikinti vaikų apskaita
 - IV.1.2. Realiai galimų įvaikinti vaikų apskaita
 - IV. 2. Įvaikinimas Lietuvos Respublikos piliečiams
 - IV. 2. 1. Norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, gyvenančių Lietuvos Respublikoje, apskaita
 - IV. 2. 2. Įvaikinimas Lietuvos Respublikos piliečiams, nuolat gyvenantiems Lietuvoje
 - IV. 3. Įvaikinimas Lietuvos Respublikos piliečiams, nuolat gyvenantiems užsienyje, ir užsieniečiams
 - IV. 3. 1. Įgaliotos užsienio valstybių institucijos
 - IV. 3. 2. Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaita
 - IV. 3. 3. Įvaikinimas Lietuvos Respublikos piliečiams, nuolat gyvenantiems užsienyje, ir užsieniečiams
- V. TARPTAUTINIŲ VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ TAIKYMAS
- VI. BENDRADARBIAVIMAS SU SAVIVALDYBIŲ VAIKO TEISIŲ APSAUGOS TARNYBOMIS IR VAIKŲ GLOBOS INSTITUCIJOMIS
- VII. BENDRADARBIAVIMAS SU UŽSIENIO VALSTYBIŲ ĮVAIKINIMO INSTITUCIJOMIS
- VIII. VIEŠIEJI RYŠIAI
 - VIII.1. Ryšiai su žiniasklaida
 - VIII.1.1. Tiesioginis bendravimas ir bendradarbiavimas su žiniasklaidos atstovais
 - VIII.1.2. Pranešimai žiniasklaidai
 - VIII.1.3. Tarnybos vadovės ir įvaikinusių šeimų dalyvavimas radijo ir televizijos laidose
 - VIII.1.4. Publikacijos Lietuvos dienraščiuose, žurnaluose ir regioninėje žiniasklaidoje
 - VIII.1.5. Publikacijų, radijo ir televizijos laidų apie įvaikinimą išskeltos problemos, visuomenę jaudinantys klausimai, sklindantys gandai
 - VIII.2. Ryšiai su visuomene
 - VIII.2.1. Interneto svetainė

VIII.2.2. Įvaikinusių lietuvių ir užsieniečių šeimų susitikimai

VIII.2.3. Knygelė vaikams apie įvaikinimą

IX. TVARKOMOJI-ORGANIZACINĖ VEIKLA

IX.1. Personalias

IX.2. Raštvedyba

IX.3. Archyvas

IX.4. Viešųjų pirkimų vykdymas

X. IŠVADOS

I. ĮVADAS

„Pasaulis vaikams ir dėl vaikų“. Ši frazė vis dažniau girdima šiuo metu. Per pastaruosius dešimt metų vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimui skiriamas ypatingas dėmesys tiek Lietuvoje, tiek visoje Europoje. Pasaulis, kurį kuriame vaikams, tampa vis sudėtingesnis, kupinas didelių galimybių, bet kartu ir nemažų pavojų. Todėl klausimai, problemos, susijusios su vaiko teisių apsauga, negali laukti rytojaus, jos turi būti sprendžiamos šiandien.

2005 metais gerokai išplėstos Tarnybos funkcijos. Tarnyba šiuo metu yra atsakinga ne tik už įvaikinimo organizavimą, bet ir už vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimą, atstovavimo vaiko teisėms ir teisėtiems interesams teismuose sistemos įgyvendinimo organizavimą, savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų specialistų kvalifikacijos tobulinimą ir globėjų (rūpintojų) bei tėvių rengimą. Toks funkcijų išplėtimas sąlygojo ir pavadinimo keitimą – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau tekste – Tarnyba).

Dėl išaugusio migracijos skaičiaus sparčiai auga atvejų, susijusių su vaikų apsauga tarptautiniame kontekste. Vis dažniau kyla problemų dėl vieno iš tėvų ryšių su vaiku išsaugojimo bei vaiko išlaikymo, jam esant kitoje šalyje. Didėja užsienio valstybėse be tėvų globos likusių vaikų Lietuvos Respublikos piliečių skaičius. Tai sąlygoja naujų teisės aktų, reglamentuojančių vaiko interesų apsaugą tarptautiniame kontekste.

Dažnai net ilgus metus vaiko teisių apsaugos srityje dirbančiam specialistui sunku pasakyti, kas geriausiai atitinka vaiko interesus. Be abejonės, vaiko interesai yra svarbiau už visus kitus interesus, tačiau joks teisės aktas nepateikia konkretaus vaiko interesų apibrėžimo. Nesant aiškaus atsakymo, šios srities specialistams kiekvienu atveju reikia individualiai įvertinti, kas vis dėlto geriausia konkrečiam vaikui. Sparčiai besikeičianti situacija vaiko teisių apsaugos, globos, įvaikinimo srityse sąlygoja ir jose dirbančių specialistų kvalifikacijos kėlimo klausimą. Todėl viena iš svarbiausių Tarnybos funkcijų yra organizuoti savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų specialistų kvalifikacijos tobulinimą vaiko teisių apsaugos klausimais, teikti jiems metodines rekomendacijas.

Taigi, norint tinkamai įgyvendinti vaiko teisių apsaugos priemones, ataskaitiniu laikotarpiu Tarnyba siekė tvarkyti teisinę bazę, glaudaus tarnybos ir miestų, rajonų savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų, vaikų globos įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimo, specialistų, dirbančių šioje srityje, kvalifikacijos kėlimo. Ir toliau turi būti siekiama plėtoti socialines paslaugas socialinės rizikos šeimoms ir vaikams, augantiems šiose šeimose, užkirsti kelią vaiko palikimui valstybės globai, tobulinti vaiko globos ir įvaikinimo procedūras. Ir toliau,

informuojant visuomenę apie vaiko globą, įvaikinimą ir jo procedūras, organizuojant įvairius mokymus ir susitikimus, skatinti Lietuvos Respublikos piliečių, pageidaujančių globoti ar įvaikinti, skaičiaus didėjimą, o tai reiškia, kad didesniai be tėvų globos likusiam vaikų skaičiui atsirastų galimybė augti šeimos aplinkoje.

II.TARNYBOS FUNKCIJOS IR VEIKLOS TIKSLAI

Igyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-02-17 nutarimu Nr. 184 patvirtintą Vaiko gerovės valstybės politikos strategiją ir jos įgyvendinimo priemonių 2005-2012 metų planą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-10-20 nutarimu Nr. 1114 „Dėl valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ buvo pakeistas įvaikinimo tarnybos pavadinimas ir patvirtinti nauji Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos nuostatai. Tarnyba tapo centrine vaiko teisių apsaugos institucija, kuri valstybės lygmeniu koordinuoja ministerijų darbą, užtikrina valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų bendradarbiavimą vaiko gerovės srityje. Tarnybos uždaviniai yra šie:

- 1.užtikrinti vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimą;
- 2.organizuoti įvaikinimą Lietuvos Respublikos piliečiams ir užsieniečiams Lietuvos Respublikoje;
- 3.organizuoti atstovavimo vaiko teisėms ir teisėtiems interesams teismuose sistemos įgyvendinimą;
- 4.organizuoti savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų specialistų kvalifikacijos tobulinimą ir globėjų (rūpintojų) bei tėvių rengimą.

LR Vyriausybės 2004-2008 metų programoje bei LR Vyriausybės 2003-05-20 nutarimu Nr. IX-1569 patvirtintoje Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijoje yra numatyta reformuoti vaiko globos sistemą, visų pirma remiantis vaiko natūraliu paramos tinklu, skatinant paslaugų šeimai kūrimąsi ir organizuojant pakeičiamąją vaiko globą, laikantis trijų prioritetų:

1. grąžinimas į biologinę šeimą;
2. įvaikinimas;
3. ilgalaikė globa.

Užtikrinti pirmąjį Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijoje nurodytą prioritetą – vaiko grąžinimą į biologinę šeimą – Lietuvoje vis dar sudėtinga. Tai sąlygoja socialinė-ekonominė šeimų (asmenų) padėtis, paramos šeimai trūkumas bei pakitusi visuomenės vertybių sistema. Siekiant užtikrinti vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimą, Tarnybai pavesta koordinuoti bei tobulinti savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų, jų socialinių partnerių, nevyriausybinų organizacijų ir kitų kompetentingų institucijų darbą su socialinės rizikos šeimomis.

Tarnybos funkcijos, organizuojant įvaikinimą Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių piliečiams, nepakito.

Ilgalaikė vaiko globa vis dar yra labiausiai Lietuvoje paplitusi vaiko priežiūros forma. Didžioji dalis be tėvų globos likusių vaikų yra globojami įvairaus tipo vaikų globos institucijose arba giminaičių šeimose. Tik nedaugelis šeimų (asmenu) ryžtasi auklėti ir išlaikyti „svetimus“ vaikus. Siekdama tobulinti vaikų globos sistemą, Tarnyba koordinuos kompetentingų institucijų darbą su vaikų globos institucijose augančiais vaikais, dalyvaus kuriant ir įgyvendinant nepilnamečių integracijos į visuomenę problemas mažinančias programas.

Vaiko gerovės valstybės politikos strategijos ir jos įgyvendinimo priemonių 2005-2012 metų plane nurodyta, kad Tarnyba turi sukurti ir įgyvendinti bendrą globėjų (įtėvių) rengimo sistemą. Tai apima globėjų, įtėvių paiešką, jų patikrinimą, mokymą ir paslaugų po globos nustatymo šeimoje bei įvaikinimo teikimą. Šiai priemonei įgyvendinti taip pat būtina parengti profesionalias paslaugas globėjams, įtėviams galinčius teikti specialistus (socialinius darbuotojus, psichologus, teisininkus).

Lietuvai tapus ES pilnateise nare ir didėjant Lietuvos Respublikos piliečių migracijai, dažnėja mišrių bei pakartotinių santuokų su kitų valstybių piliečiais, santuokos neįregistravusių šeimų, auginančių vaikus. Daugėja atvejų, kai būtina spręsti konkrečius tarptautinius vaiko asmeninius bei turtinius klausimus, nustatyti vaiko gyvenamąją vietą, spręsti klausimą dėl be tėvų globos likusio vaiko, turinčio Lietuvos Respublikos pilietybę, perkėlimo į/iš Lietuvą. Taip pat daugėja atvejų, kai reikia imtis priemonių, siekiant nustatyti vieno iš vaiko tėvų, nevykdančio savo tėvo/motinos pareigų – rūpintis ir išlaikyti savo nepilnamečius vaikus, gyvenimo ir darbo vietą ne tik Lietuvoje, bet ir bet kurioje nors kitoje ES valstybėje, tarpininkauti sprendžiant buvusių sutuoktinių, auginančių vaikus, konfliktus, kai piktnaudžiaujama tėvų teisėmis (vaikų grobimo civiliniai aspektai). Taigi Tarnyba tapo atsakinga už šių funkcijų pagal tarptautinius teisės aktus (1961 m. Hagos konvenciją dėl valdžios institucijų įgaliojimų ir taikytinos teisės nepilnamečių apsaugos srityje, 1996 m. Hagos konvenciją dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje, 1980 m. Hagos konvenciją dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų, 2003 m. Europos Bendrijos Tarybos Reglamento Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (įsigaliojo Lietuvai, kaip ES narei, nuo 2005 m. kovo 1 d.) 55 ir 56 straipsnius) vykdymą.

Pagal naujai patvirtintus nuostatus Tarnyba kaupia ir analizuoja statistinę informaciją apie vaikus, taip pat teikia metodinę paramą vaiko teisių apsaugos praktinio įgyvendinimo klausimais savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnyboms.

Taigi palankias sąlygas vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimui sudaro:

- gerai sutvarkyta teisinė bazė;
- aukšta specialistų kvalifikacija;
- pakankami žmogiškieji ir finansiniai ištekliai nustatytoms funkcijoms vykdyti;
- glaudus tarpinstitucinis bendradarbiavimas.

III. TEISĖS AKTŲ, REGLAMENTUOJANČIŲ ĮVAIKINIMĄ, PASIKEITIMAI

Igyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-2008 metų programą, 2005 metais Socialinės apsaugos ir darbo ministrės įsakymu buvo sudaryta darbo grupė dėl įvaikinimo skatinimo Lietuvoje. Tarnyba teikė pasiūlymus dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso kai kurių straipsnių, reglamentuojančių įvaikinimą, pakeitimo bei dėl socialinių garantijų įvaikintojams (vienkartinių išmokų įvaikinusioms šeimoms, įvaikinto vaiko priežiūros atostogų) nustatymo.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pakeitimo ir papildymo projekto tikslas – patikslinti kai kurias galiojančio įstatymo nuostatas ir suderinti jas su kitais įvaikinimą reglamentuojančiais teisės aktais bei užtikrinti efektyvesnę įvaikinimo procedūros eigą. Tuo tikslu patikslintas ratas asmenų, kurie gali kreiptis dėl vaiko įvaikinimo, vietoje maksimalios amžiaus ribos nustatant maksimalų amžiaus skirtumą tarp įvaikintojo ir įvaikinamo vaiko, leista įvaikinti vaikus ne tik be valstybinės vaikų globos institucijos, bet ir be kitų globėjų, turinčių juridinio amens statusą, sutikimo (pavyzdžiui, nevyriausybiniai vaikų globos namai, šeimynos ir pan.), suderintos įstatymo nuostatos su kitais galiojančiais teisės aktais, atsižvelgiant į jų pritaikymo praktikoje galimybes bei patikslintos įstatymo nuostatas, reglamentuojančias vaikų įvaikinimą užsienio valstybės piliečiams.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso papildymo projekto tikslas yra leisti teismo sprendimus dėl įvaikinimo vykdyti skubiai. Tokiu būdu būtų užtikrinti geriausi įvaikinto vaiko interesai, leidžiant jam iš karto gyventi jį įvaikinusioje šeimoje.

Valstybė, teikdama paramą šeimoms, nepriklausomai nuo jų pajamų ir turto, siekia ne tik didinti gimstatumo lygį šalyje, bet ir stiprinti šeimos autoritetą. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 straipsnis nustato, kad valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę. Tėvystė (motinystė) yra aktyvus vaidmuo, o ne individuali savybė – sugebėjimas sutverti gyvybę, todėl vaiko įvaikinimas turėtų būti prilyginimas vaiko gimimui šeimoje. Įtėviams turėtų būti suteikiamos tokios pat socialinės garantijos kaip ir biologinio vaiko susilaukusioms šeimoms.

Numatytas Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo pakeitimas ir papildymas, susijęs su vienkartinės 8 MGL dydžio išmokos įvaikinus vaiką išmokėjimu. 2005 m. pabaigoje buvo pateiktas ir kitas šio įstatymo pakeitimo projektas, siūlant įvaikinusiai šeimai išmokėti 30 MGL dydžio vienkartinę išmoką. Tarnybos bei visos Socialinės apsaugos ir darbo ministrės sudarytos darbo grupės nuomone, tokia didelė vienkartinė išmoka, gerokai viršijanti vienkartinę išmoką gimus vaikui, gali supriešinti visuomenę ir nepasiekti nustatytų tikslų. Būtent todėl Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pateikė pasiūlymą įvaikinusiai šeimai išmokėti tokio pat dydžio vienkartinę išmoką kaip ir gimus vaikui. Taip būtų ne tik atkreiptas dėmesys į įvaikinančias šeimas, įvaikintus vaikus, bet ir užtikrintas lygiateisiškumo principas, kai asmuo, turintis teisę į socialinio draudimo išmokas, gauna vienodą paramą nepriklausomai nuo to, kokia jo vaiko kilmė – biologinė (natūrali) ar įvaikinta.

Bet kokio kokio amžiaus įvaikintas vaikas šeimoje turi išgyventi kūdikystės laikotarpį. Patyrusiam išsiskyrimą su biologine šeima įvaikintam vaikui ypač svarbus yra stabilumo ir saugumo jausmas. Kuo ilgiau vaikas augo institucijoje, tuo labiau yra sutrikęs jo prieraišumo jausmas. Įpratęs prie nuolatinės auklėtojų, kitų jį prižiūrinčių asmenų ir kartu vaikų globos institucijoje gyvenančių vaikų kaitos, įvaikintas vaikas šeimoje visų pirma turi matyti tik tėtį ir mamą, prisirišti prie jų – kaip pagrindinių atramos taškų. Lietuvos Respublikos darbo kodekso bei Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimais ir papildymais siekiama nustatyti įvaikinto vaiko priežiūros atostogas, už kurias būtų mokama motinystės (tėvystės) pašalpa. Atsižvelgiant į užsienio šalių patirtį ir visų pirma į įvaikintų vaikų interesus, nuspręsta diferencijuoti įvaikinto vaiko atstogų laiką, t.y. įvaikinus ikimokyklinio amžiaus vaiką, turėtų būti suteikiamos iki 6 mėnesių, o vyresnio amžiaus vaiką – iki 2 mėnesių įvaikinto vaiko priežiūros atostogos. Šių atstogų laikotarpiu jų išėjusiam tėvui (itėviui) ar motinai (imotei) būtų mokama motinystės (tėvystės) pašalpa lygi pašalpai, mokamai vaiko priežiūros atostogų išėjusiai motinai ar tėvui, t.y. šiuo metu 70 proc. mėnesinio atlyginimo. Tikimasi, kad tokios socialinės garantijos padės įvaikintam vaikui lengviau integruotis naujoje šeimoje, paskatins įvaikinti vyresnio amžiaus vaikus, sudarys palankias sąlygas itėviams suderinti motinystės (tėvystės) rūpesčius su darbu, karjera.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005-06-03 įsakymu Nr. A1-162 buvo patvirtintas Igaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo užsienio valstybių institucijoms tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas), pagal kurį Lietuvos Respublikoje gali veikti tik tos užsienio valstybių institucijos, kurioms vadovaujantis Tvarkos aprašu Įvaikinimo tarnyba suteikia įgaliojimus veikti. Tvarkos aprašas nustato įgaliotų užsienio valstybių institucijų teises pareigas, atsakomybę bei jų veiklos kontrolę. Šiuo tvarkos

aprašu buvo siekiama tinkamai įgyvendinti 1993 m. Hagos konvencijos dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje nuostatas.

Siekiant įgyvendinti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.217 straipsnį, nustatantį, kad pasirengimo įvaikinti patikrinimą atlieka valstybinės įvaikinimo institucijos atestuoti socialiniai darbuotojai, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004-06-18 įsakymu Nr. A1-154 buvo patvirtintas Įvaikintojų pasirengimo įvaikinti vaiką patikrinimo tvarkos aprašas. Tarnybai tapus atsakinga institucija už vieningos globėjų ir įvaikintojų rengimo sistemos kūrimą, būtinas teisės aktų, reglamentuojančių globėjų ir įvaikintojų patikrinimą, pakeitimas, nustatant vienodas patikrinimo sąlygas, terminus bei asmenis, įgaliotus atlikti šiuos veiksmus. Nuo 2003 metų Tarnyba aktyviai dalyvauja rengiant socialinių darbuotojų, siekiančių įgyti teisę atlikti įvaikintojų ir globėjų pasirengimo įvaikinti ar globoti vaiką patikrinimą, atestavimo tvarkos aprašą, tačiau, kaip ir ankstesniais metais, ataskaitiniu laikotarpiu šis tvarkos aprašas dar nepatvirtintas.

Tarnybos atstovas dalyvavo Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2005-04-07 potvarkiu Nr.88 patvirtintos darbo grupės Lietuvos Respublikos konsulinio statuto pakeitimo projektui parengti darbe.

IV. ĮVAIKINIMO ORGANIZAVIMAS

Kaip ir ankstesniais metais, vienas iš pagrindinių Tarnybos uždavinių yra organizuoti įvaikinimą Lietuvos Respublikos piliečiams ir užsieniečiams Lietuvos Respublikoje. Tarnyba sudaro ir tvarko galimų įvaikinti vaikų apskaitą, siūlo šioje apskaitoje registruotus vaikus įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečiams, o, neradus šeimos, galinčios auklėti ir išlaikyti be tėvų globos likusį vaiką, siūlo juos įvaikinti norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitoje esantiems asmenims.

1. Galimų įvaikinti vaikų apskaita

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.219 straipsnio 1 dalimi bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-09-10 nutarimu Nr. 1422 patvirtinta Įvaikinimo apskaitos Lietuvos Respublikoje tvarka (toliau – Įvaikinimo apskaitos tvarka), Tarnyba yra atsakinga už duomenų apie galimus įvaikinti vaikus rinkimą, tvarkymą ir galimų įvaikinti vaikų apskaitos sudarymą. Įvaikinimo apskaitos tvarka nustato baigtinį vaiko įrašymo į galimų įvaikinti vaikų apskaitą pagrindų sąrašą. Tačiau ne visada vaikas, turėdamas galimo įvaikinti vaiko teisinį

statusą, gali būti siūlomas įvaikinti. Tai priklauso nuo vaiko ryšių su biologine šeima (seneliais, broliais, seserimis ar kitais giminaičiais), vaiko amžiaus ir paties vaiko, galinčio išreikšti savo nuomonę, sprendimo. Todėl dažnai nors ir yra teisinis pagrindas įrašyti vaiką į galimų įvaikinti vaikų apskaitą, siūlyti jį įvaikinti konkrečiai šeimai neįmanoma, nes tai pažeistų jo teises ir interesus. Tuo remdamasi Tarnyba, kaip ir ankstesniais metais, sudaro **bendrą teisiškai galimų įvaikinti vaikų apskaitą**, į kurią įrašomi visi vaikai, atsiradus įvaikinimo apskaitos tvarkos 10 – 12 punktuose numatytiems pagrindams, ir **realiai galimų įvaikinti vaikų apskaitą**.

1.1. Bendra galimų įvaikinti vaikų apskaita

2005 metų pabaigoje bendroje galimų įvaikinti vaikų apskaitoje buvo **1610** vaikai. Iš jų **893** – berniukai, **717** – mergaitės. Galimų įvaikinti vaikų apskaitoje **779** vaikai buvo galimi siūlyti po vieną ir **831** vaikai kartu su broliais ar seserimis, t. y. grupėmis.

Diagramoje Nr. 1 pateikiami 2003-2005 metų duomenys apie bendroje galimų įvaikinti vaikų apskaitoje registruotų vaikų pasiskirstymą pagal amžiaus grupes.

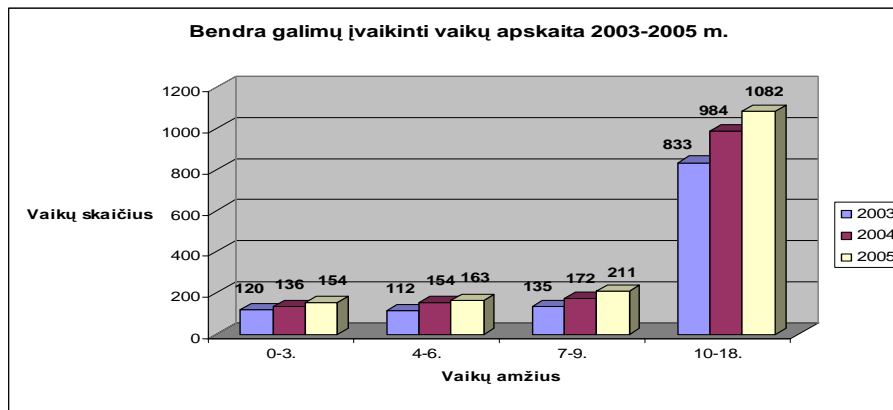

Diagrama Nr. 1

Kaip matome, kasmet galimų įvaikinti vaikų skaičius bendroje apskaitoje auga. Kadangi dažniausiai vaikai į apskaitą įtraukiami dėl neterminuoto tėvų valdžios apribojimo, vyresnių nei 10 metų vaikų skaičiaus didėjimas rodo, kad per vėlai yra sprendžiamas vaiko gražinimo į biologinę šeimą ir tėvų valdžios ribojimo klausimas. Neretai savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybos kreipiasi į teismą dėl tėvų valdžios ribojimo tada, kai mokyklinio amžiaus vaikas vaikų globos institucijoje jau praleido ne vienerius metus. Žinoma, dažnai yra sunku nuspręsti, ar tėvai yra pajėgūs pakeisti savo gyvenimo būdą, sąlygas ir patys pasirūpinti atžalomis, tačiau vaiko amžius yra viena svarbiausių aplinkybių, lemiančių jo galimybes būti įvaikintam ar globojamam šeimoje, todėl labai svarbu, kad tiems vaikams, kurie negali grįžti pas savo biologinius tėvus, kiek galima greičiau būtų ieškoma kita galinti jais pasirūpinti šeima. Kaip ir ankstesniais metais,

ataskaitiniu laikotarpiu 2/3 bendroje galimų įvaikinti vaikų apskaitoje registruotų vaikų yra 10-18 metų amžiaus.

2005 metais iš **1610** bendroje galimų įvaikinti vaikų apskaitoje registruotų vaikų **992** vaikai negali būti siūlomi įvaikinti, nes tai pažeistų jų teises ir interesus. Aplinkybės, dėl kurių vaikai negalėjo būti siūlomi įvaikinti:

- vaiko ryšiai su biologine šeima (seneliais, broliais, seserimis ar kitais giminaičiais):
 - **126** vaikus, augančius vaikų globos institucijoje, lanko giminaičiai, kartu auga jų broliai ar seserys, tarp jų susiklostę artimi santykiai, todėl nei vaikai, nei giminaičiai nesutinka, kad jie būtų įvaikinti.
- vaiko amžius:
 - **93** vaikai vyresni nei 12 metų amžiaus buvo siūlomi įvaikinti pagal vaikų su specialiais poreikiais programą, tačiau dėl jų amžiaus šeima, galinti pasirūpinti šiais vaikais, nebuvo rasta, todėl duomenys apie šiuos nepilnamečius iš realiai galimų įvaikinti vaikų apskaitos buvo išbraukti;
 - **47** vyresni nei 10 metų ir sutinkantys būti įvaikinti vaikai 6 mėnesius nuo jų įrašymo į apskaitą buvo siūlomi globoti ar įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečiams, tačiau dėl vaikų amžiaus norinti vaikus auklėti ir išlaikyti lietuvių šeima nebuvo rasta. Užsienio valstybių piliečiams šie vaikai dėl jų amžiaus taip pat nėra siūlomi, todėl duomenys apie šiuos nepilnamečius iš realiai galimų įvaikinti vaikų apskaitos buvo išbraukti.
- vaiko, galinčio išreikšti savo nuomonę, sprendimas:
 - **437** vyresni nei 10 metų amžiaus vaikai nesutinka būti įvaikinti;
 - **187** vyresni nei 14 metų vaikai yra nepareiškę nuomonės dėl įvaikinimo, tačiau dėl amžiaus jų įvaikinimas yra praktiškai neįmanomas.
- kita:
 - **40** vaikų įvaikinimo procedūra sustabdyta, siekiama išsiaiškinti visas aplinkybes ir tolimesnes jų įvaikinimo galimybes;
 - **34** vaikai globojami Lietuvos Respublikos piliečių šeimose su tikslu įvaikinti;
 - **26** vaikams ketinama nustatyti globą šeimoje;
 - **1** vaiką ketina įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių šeima, tačiau ji dar neįrašyta į Lietuvos Respublikos piliečių, norinčių įvaikinti vaiką, apskaitą;
 - **1** vaikas siūlytas įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių šeimoms, tačiau dėl sunkios šio vaiko sveikatos būklės įvaikinimo procedūra nutraukta.

2005 metais į bendrą galimų įvaikinti vaikų apskaitą buvo įrašyta **640** vaikų. Iš jų **343** berniukai ir **297** mergaitės. **205** vaikai brolių, seserų neturėjo, **435** vaikai įrašyti kartu su broliais ir seserimis, t.y. grupėmis.

Žemiau pateiktoje diagramoje Nr. 2 matome 2004-2005 metais į bendrą galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtrauktų vaikų pasiskirstymą pagal amžiaus gupes.

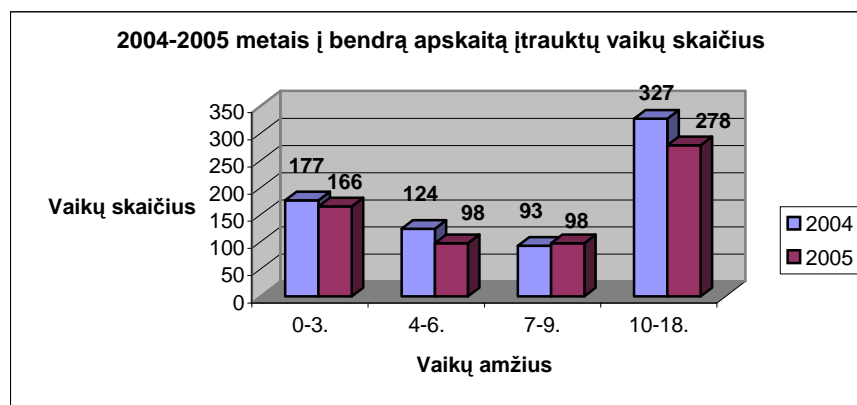

Diagrama Nr. 2

2004 m. į bendrą galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtraukti 721 vaikai, 2005 m. – 640. Palyginę 2004 ir 2005 metų duomenis matome, kad 2005 m. į bendrą galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtraukta mažiau 0-3 m. ir 4-6 m. amžiaus vaikų. Šiek tiek didesnis nei pernai įtrauktų 7-9 m. amžiaus vaikų skaičius. Pusę į apskaitą įtrauktų galimų įvaikinti vaikų sudaro vyresni nei 7 metų amžiaus vaikai.

Tarnyba, tvarkydama galimų įvaikinti vaikų apskaitą, kiekvienam vaikui turi rasti geriausiai jo interesus atitinkantį sprendimą būti auklėjamam šeimoje. Visų pirma, visi į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtraukti vaikai yra siūlomi įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečiams, šeimai sutikus rūpintis be tėvų globos likusiu vaiku yra sprendžiamas jo globos ar įvaikinimo klausimas. Tais atvejais, kai nei viena Lietuvos Respublikos piliečių šeima nepareiškia noro globoti ar įvaikinti siūlomą vaiką, yra organizuojamas jo tarptautinis įvaikinimas. Kaip minėjome, nemaža dalis į bendrą galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtrauktų vaikų negali būti siūlomi įvaikinti, nes tai pažeistų jų teises ir interesus. Žemiau pateikiame **2005 m. į bendrą apskaitą įtrauktų vaikų judėjimą:**

- organizuojamas įvaikinimas Lietuvos Respublikos piliečiams:
 - **175** vaikai siūlomi įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių šeimoms;
 - **32** vaikus pageidauja įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių šeimos;
 - **7** vaikams ketinama nustatyti globą šeimoje.
- vykdomas tarptautinis įvaikinimas:
 - dėl **47** vaikų sprendžiamas tarptautinio įvaikinimo klausimas;

- **23** vaikai siūlomi užsienio piliečių šeimoms;
- **61** vaikas siūlomas pagal vaikų su specialiais poreikiais programą.
- nesiūloma įvaikinti:
 - **16** vaikų įvaikinimo procedūra nutraukta, nes šiuos vaikus lanko giminaičiai, kartu auga broliai ar seserys, glaudus jų tarpusavio ryšys, todėl nesutinkama dėl vaikų išskyrimo;
 - **13** vaikų įvaikinimo procedūra sustabdyta, siekiama išsiaiškinti visas aplinkybes ir tolimesnes jų įvaikinimo galimybes;
 - **50** vyresnių nei 10 metų vaikų, siūlytų įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečiams, įvaikinimo procedūra dėl jų amžiaus nutraukta;
 - **125** vaikai nesutinka būti įvaikinti;
 - **1** vaikas dėl sunkių sveikatos sutrikimų nei LR piliečių, nei užsienio piliečių šeimoms nesiūlomas.
- iš apskaitos išbraukti vaikai:
 - **52** vaikus įvaikino Lietuvos Respublikos piliečių šeimos;
 - **1** vaiką įvaikino užsienio piliečių šeima;
 - **14** vaikų nustatyta globa šeimoje;
 - **3** vaikų globėjai išsibraukė iš norinčių įvaikinti vaiką apskaitos, jie apsisprendė vaiką globoti ;
 - **1** vaikas mirė;
 - **2** vaikai gražinti tėvams;
 - **13** vaikų tapo pilnamečiai;
 - apie **4** vaikus vaiko teisių apsaugos tarnyba pateikė duomenis pakartotinai.

Kaip matome, 2005 metais 11 procentų vaikų, įtrauktų į bendrą galimų įvaikinti vaikų apskaitą, buvo surasta šeima.

Kaip ir ankstesniais metais, ataskaitiniu laikotarpiu dauguma vaikų į galimų įvaikinti vaikų apskaitą buvo įtraukti dėl neterminuoto tėvų valdžios apribojimo.

Metai	Iš viso:	Apribota tėvų valdžia	Patvirtinti tėvų sutikimai	Tėvai mirę, nežinomi, pripažinti neveiksniais, pamestinukai	Kita (globėjų sutikimai, globėjai atleisti iš pareigų)
2004	721	606	65	39	11
2005	640	554	41	38	15

Lentelė Nr. 1

Tėvams neterminuotas tėvų valdžios apribojimas sukelia sunkias pasekmes, nes vaikas be jų žinios gali būti įvaikintas. Dėl šios priežasties teismai ypač nuodugniai ištiria visas bylos aplinkybes, kad įsitikintų, jog tėvai daro ypatingą žalą vaiko vystymuisi ar visiškai nesirūpina

savo vaiku ir nėra duomenų, kad padėtis gali pasikeisti. Toks procesas užtrunka ilgai ir didžioji dalis vaikų, kurių atžvilgiu tėvams yra neterminuotai apribojama tėvų valdžia, yra vyresni nei 6 metų amžiaus. Be to, savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybos, įgyvendindamos Vaiko gerovės valstybės politikos koncepciją, nustatančią, kad visų pirmą turi būti siekiama grąžinti vaiką į biologinę šeimą, siekia išnaudoti visas galimybes išsaugoti vaiko ryšius su biologine šeima. Tenka pripažinti, kad šiuo metu socialinių paslaugų tinklas ir paramos šeimai sistema Lietuvoje nėra tinkama. Savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybos, būdamos viešojo administravimo įstaigos, yra įpareigojamos teikti ir socialines paslaugas tėvams, kai šia veikla užsiimti turėtų tik socialines paslaugas teikiantys centrai ir specialistai. Dėl šios priežasties biologinė šeima dažnai yra paliekama be priežiūros ir pagalbos, laukiama, kol ji pati pakeis savo gyvenimo būdą. Dažnai pagalba šeimai yra suprantama tik kaip finansinės paramos teikimas, nors būtinas ir tėvystės įgūdžių stiprinimas, savarankiškumo ugdymas, parengimas šeimos gyvenimui.

Nors tarptautiniuose dokumentuose yra nurodoma, kad be tėvų sutikimo įvaikinti vaikus galima tik išimtiniais atvejais, Lietuvoje, kaip ir ankstesniais metais, tėvai sutikimus įvaikinti duoda labai vangiai. 2005 metais skaičius vaikų, įtrauktų į galimų įvaikinti vaikų apskaitą dėl to, kad jų tėvai ar turimas vienas iš jų davė sutikimus įvaikinti, yra gerokai mažesnis nei 2004 metais. Kaip ir ankstesniais metais, daugiausia tėvų sutikimų įvaikinti buvo patvirtinta Kauno mieste (9), Klaipėdoje (6), Šiaulių rajone (5), Šiaulių mieste (3). Akmenės, Pakruojo, Šalčininkų, Vilniaus rajonų, Visagino ir Vilniaus miestų vaiko teisių apsaugos tarnybos įtraukė į apskaitą po 2, o Ignalinos, Kėdainių, Mažeikių, Šilutės, Vilkaviškio, Radviliškio rajonų vaiko teisių apsaugos tarnybos po 1 vaiką dėl to, kad jų tėvai ar vienas iš jų davė sutikimus įvaikinti. Šie skaičiai rodo biologinių tėvų pasyvumą, sprendžiant jų vaikų gyvenimo klausimus, nes tik duodami sutikimą įvaikinti tėvai tampa savotiškais įvaikinimo proceso dalyviais, kada negalėdami patys tinkamai pasirūpinti savo vaiku suteikia jam galimybę greičiau surasti kitą šeimą.

Vaikų, įtrauktų į galimų įvaikinti vaikų apskaitą dėl tėvų neveiknumo, mirties, dėl to, kad tėvai nežinomi ar vaiko globėjai davė sutikimą įvaikinti, skaičius yra panašus kaip ir 2004 metais. Tačiau 2005 metais atsirado nauja priežastis, dėl kurios vaikai įtraukiami į galimų įvaikinti vaikų apskaitą, tai – globėjų atleidimas iš pareigų. Tokių vaikų šiais metais buvo 3. Apie 2 vaikus duomenis pateikė Joniškio rajono vaiko teisių apsaugos tarnyba, apie 1 – Kaišiadorių rajono vaiko teisių apsaugos tarnyba. Nors vaiko globa savo paskirtimi ir yra į įvaikinimą panaši vaiko priežiūros forma, bet skiriasi pasekmėmis vaikui. Kaip matome, globėjas, pasikeitus jo gyvenimo sąlygoms, pavyzdžiui, pablogėjus turtinei padėčiai ar sveikatai,

gali būti atleistas nuo globėjo pareigų (LR CK 494 str. 1 d.). Kilus bet kokioms problemoms, sunkumams, globėjas gali atsisakyti toliau eiti globėjo pareigas, grąžindamas vaiką valstybės priežiūrai. Tačiau tokiu atveju vaikas dažniausiai būna jau vyresnio amžiaus, jam sunku surasti kitą, įvaikintojų šeimą. Taip pat globėjų paliktas vaikas yra dar kartą traumuojamas, nes jo vėl atsisakė. Neretai šie vaikai dėl to kaltina save. Todėl ieškant šeimos tokiam vaikui, kyla abejonių, ar jis sugebės vėl patikėti nauja šeima, prie jos prisirišti. Todėl sprendžiant bet kokios vaiko priežiūros formos klausimą, turi būti imamasi visų priemonių jam surasti nuolatinę šeimą, užtikrinančią saugias ir pastovias sąlygas sveikai augti ir vystytis.

2005 metais daugiausia vaikų į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtraukė didžiausių Lietuvos miestų vaiko teisių apsaugos tarnybos. Vilniaus miesto vaiko teisių apsaugos tarnyba pateikė duomenis apie 99, Kauno miesto – 38, Klaipėdos miesto – 30, Šiaulių miesto – 30, Šiaulių rajono – 30 vaikų. 2005 metais aktyvios buvo ir kitos tarnybos: Panevėžio miesto – 21, Skuodo rajono – 19, Raseinių rajono – 18, Radviliškio rajono – 16, Tauragės rajono – 12, tačiau Alytaus miesto vaiko teisių apsaugos tarnyba per visus metus pateikė duomenis tik apie 10 galimų įvaikinti vaikų. 8 vaiko teisių apsaugos tarnybos per metus nepateikė informacijos nei apie vieną galimą įvaikinti vaiką.

Lentelėje Nr. 2 pateikiami duomenys apie 2005 metais vaiko teisių apsaugos tarnybų įtrauktus galimus įvaikinti vaikus pagal vaikų teisinio statuso atsiradimą.

VTAT	Iš viso:	Aprobota tėvų valdžia	Patvirtinti tėvų sutikimai	Tėvai mirę, nežinomi, pripažinti neveiksniais	Kita (globėjų sutikimai)
	640	554	41	38 (2- motina neveiksni, 3-tėvai pripažinti mirę, 31 našlaičiai, 2 pamestinukai)	15 (11-globėjų sutikimai; 1- motinos globėjos sutikimas; 3-globėjai atleisti iš pareigų)
AKMENĖ	9	7	2		
ALYTAUS m.	11	11			
ALYTAUS r.	10	10			
ANYKŠČIŲ r.	11	10		1	
BIRŠTONAS					
BIRŽŲ r.	2	1		1	
DRUSKININKAI					
ELEKTRĖNAI	10	8			2
IGNALINOS r.	11	10	1		
JONAVOS r.	11	9		2	
JONIŠKIO r.	7	5			2- (glob. atleist. iš par.)
JURBARKO r.	15	14		1	
KAIŠIADORIŲ r.	12	5		6	1- (glob. atleist. iš par.)
KALVARIJŲ r.	4	4			
KAUNO m.	38	18	9	2	9
KAUNO r.	23	21		1	1 (mot. glob. sutik.)

KAZLŲ RŪDA	15	15			
KELMĖS r.					
KĖDAINIAI	2	1	1		
KLAIPĖDOS m.	30	19	6	5	
KLAIPĖDOS r.	1	1			
KRETINGOS r.					
KUPIŠKIO r.	3	3			
LAZDIJAI	5	5			
MAŽEIKIAI	15	14	1		
MARIJAMPOLĖS	10	10			
MOLĖTAI	6	6			
NERINGA					
PAGĖGIŲ r.	5	5			
PAKRUOJO r.	2		2		
PALANGA	4	4			
PANEVĖŽIO m.	21	21			
PANEVĖŽIO r.					
PASVALIO r.					
PLUNGĖS r.	1	1			
PRIENAI	6	6			
RADVILIŠKIO r.	16	15	1		
RASEINIŲ r.	20	20			
RIETAVAS	7	7			
ROKIŠKIS	1	1			
SKUODAS	20	17		3	
ŠAKIŲ r.	8	8			
ŠALČININKAI	10	6	2	2	
ŠIAULIŲ m.	30	27	3		
ŠIAULIŲ r.	30	25	5		
ŠILALĖS r.					
ŠILUTĖS r.	7	5	1	1	
ŠIRVINTŲ r.	1	1			
ŠVENČIONIŲ r.	6	6			
TAURAGĖ	12	12			
TELŠIŲ r.	4	4			
TRAKŲ r.	10	7		3	
UKMERGĖS r.	7	7			
UTENOS r.	2	2			
VARĖNA	2	2			
VILKAVIŠKIO r.	9	8	1		
VILNIAUS m.	99	89	2	8	
VILNIAUS r.	43	39	2	2	
VISAGINAS	4	2	2		
ZARASAI					

Lentelė Nr. 2

Lentelėje Nr. 3 pateikti duomenys apie 2005 metais į galimų įvaikinti vaikų apskaitą savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų įtrauktus vaikus pagal vaikų gyvenamąją vietą. Kaip matome, didžioji dalis į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtrauktų vaikų augo vaikų globos namuose. Tik 17 procentų vaikų, turinčių didžiausią galimybę būti įvaikinti, augo apskričių

sutrikusio vystymosi kūdikių namuose. Būsimų įtėvių šeimose augo beveik 7 procentai į apskaitą įtrauktų vaikų, t. y. 43. Iš 11 net 9 vaikai augo kauniečių globėjų, patvirtinusių sutikimus įvaikinti, šeimose.

VTAT	Iš viso:	Augo VGN	Augo SVKN	Būsimų įtėvių šeimose	Globėjai patvirtino sutikimus teisme
Iš viso:	640	477	109	43	11
AKMENĖ	9	6	3		
ALYTAUS m.	11	7	4		
ALYTAUS r.	10	10			
ANYKŠČIŲ r.	11	11			
BIRŠTONAS					
BIRŽŲ r.	2	2			
DRUSKININKAI					
ELEKTRĖNAI	10	8			2
IGNALINOS r.	11	11			
JONAVOS r.	11	10	1		
JONIŠKIO r.	7	4	3		
JURBARKO r.	15	15			
KAIŠIADORIŲ r.	12	12			
KALVARIJŲ r.	4	4			
KAUNO m.	38	3	8	18	9
KAUNO r.	23	19	3	1	
KAZLŲ RŪDA	15	13	2		
KELMĖS r.					
KĖDAINIAI	2		1	1	
KLAIPĖDOS m.	30	13	14	3 (1 - be globos)	
KLAIPĖDOS r.	1		1		
KRETINGOS r.					
KUPIŠKIO r.	3	3			
LAZDIJAI	5	2	1	2	
MAŽEIKIAI	13	11	2		
MARIJAMPOLĖS	10	7	3		
MOLĖTAI	6	6			
NERINGA					
PAGĖGIŲ r.	5	4	1		
PAKRUOJO r.	2		2		
PALANGA	4	2	1	1	
PANEVĖŽIO m.	21	20		1	
PANEVĖŽIO r.					
PASVALIO r.					
PLUNGĖS r.	1	1			
PRIENAI	6	4	2		
RADVILIŠKIO r.	16	12	4		
RASEINIŲ r.	18	17		1	
RIETAVAS	7	7			
ROKIŠKIS	1	1			
SKUODAS	19	19			
ŠAKIŲ r.	8	5	2	1	

ŠALČININKAI	10	8	2		
ŠIAULIŲ m.	30	21	7	2	
ŠIAULIŲ r.	30	26	4		
ŠILALĖS r.					
ŠILUTĖS r.	7	2	5		
ŠIRVINTŲ r.	1	1			
ŠVENČIONIŲ r.	6	6			
TAURAGĖ	12	11		1	
TELŠIŲ r.	4	3	1		
TRAKŲ r.	10	10			
UKMERGĖS r.	7	5	2		
UTENOS r.	2			2	
VARĖNA	2	2			
VILKAVIŠKIO r.	8	6	1	1	
VILNIAUS m.	99	72	24	3	
VILNIAUS r.	41	33	5	3	
VISAGINAS	4	2		2	
ZARASAI					

Lentelė Nr. 3

2005 metais į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtrauktų vaikų sveikatos būklės analizė parodė, kad tik **30** procentų vaikų yra sveiki. Didesnė jų dalis – 10-18 metų amžiaus vaikai. Lyginant su 2004 metų duomenimis, 2005 metais įtrauktų sveikų vaikų skaičius sumažėjo **11** procentų. Iš 2005 m. į bendrąją apskaitą įrašytų vaikų **27** procentai vaikų turėjo regos sutrikimus, **18** procentų – širdies ir kraujagyslių sistemos pažeidimus, **13** procentų – ortopedinių problemų. Šie sutrikimai yra dažniausiai pasitaikantys, tačiau teikiant vaikams medicininę pagalbą ir nuolat stebint vaikus, daugeliui jų galima išgydyti. **38** procentai 2005 metais į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtrauktų vaikų turėjo psichosocialinės raidos sutrikimus, t.y. specifinį kalbos ir kalbinės raidos, specifinį judesių ar kitus raidos sutrikimus. Didžiausią dalį tokių vaikų sudaro vaikai nuo gimimo iki 3 metų amžiaus, šiek tiek mažesnis yra 4-6 metų vaikų skaičius. 2005 metais įrašyti į apskaitą vaikai turėjo ir labai rimtų sveikatos sutrikimų: **3** procentai 0-3 m. ir 4-6 m. amžiaus vaikų grupėse turėjo galvos smegenų raidos sutrikimų, **1** procentas vaikų 0-3 m., 4-6 m. ir 7-9 m. amžiaus grupėse sirgo cerebriniu paralyžiumi, **1,5** procentui vaikų 0-3 m., 4-6 m. ir 10-17 m. amžiaus grupėse nustatytas alkoholinis vaisiaus sindromas, Dauno sindromas, **1** procentui 0-3 m. amžiaus vaikų grupėje nustatytas įgimtas sifilis, **0,3** procento vaikų 0-3 m. amžiaus grupėje serga hepatitu C arba nešioja hepatito C virusą. Ir didžiausios medikų pastangos šių ligų neįveiks, todėl tokių vaikučių galimybės būti įvaikintiems ar globojamiems šeimoje nedidelės.

Susirgimo pobūdis	0-3m.	%	4-6m.	%	7-9m.	%	10-17m.	%	VISO:	%
Širdies ir kraujagyslių sistemos pažeidimai	54	46	13	11	17	15	33	28	117	18
Kvėpavimo sistemos pokyčiai	9	32	10	36	6	21	3	11	28	4
Virškinamojo kanalo funkcijų sutrikimai	1	20	2	40	0	0	2	40	5	1
Šlapinimosi organų funkcijos sutrikimai	5	13	6	16	13	34	14	37	38	6

Regos sutrikimai	58	34	25	14	30	17	60	35	173	27
Klausos sutrikimai	5	42	1	8	1	8	5	42	12	2
Ortopedinės problemos	19	24	13	16	13	16	36	44	81	13
Galvos smegenų raidos sutrikimai	9	53	7	41	0	0	1	6	17	3
Autizmas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Epilepsija	0	0	1	20	1	20	3	60	5	1
Cerebrinis paralyžius	3	33	5	56	1	11	0	0	9	1
Genetiniai sutrikimai	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dauno sindromas	1	33	0	0	0	0	2	67	3	0,5
Alkoholinis vaisiaus sindromas	3	43	4	57	0	0	0	0	7	1
Psichosocialinės raidos sutrikimai (protinis atsilikimas, specifinis kalbos ir kalbėjimo raidos sutrikimas, specifinis judesių raidos sutrikimas, įvairiapusis raidos sutrikimas, kiti psichologinės raidos sutrikimai)	83	35	72	31	29	12	51	22	235	38
Igimtas sifilis	5	100	0	0	0	0	0	0	5	1
Hepatitis C	2	100	0	0	0	0	0	0	2	0,3
Sveikas	40	20	23	12	31	16	100	52	194	30
Kita	65	22	45	15	44	15	141	48	295	46

Lentelė Nr. 4

1.2. Realiai galimų įvaikinti vaikų apskaita

2005 metų pabaigoje realiai galimų įvaikinti vaikų buvo **708**. Iš jų **404** berniukai ir **304** mergaitės. **247** vaikai galimi įvaikinti po vieną ir **461** kartu su broliais ir seserimis, t.y. grupėmis.

Diagramoje Nr. 3 pateikiami duomenys apie vaikų, esančių realiai galimų įvaikinti vaikų apskaitoje, pasiskirstymą pagal amžiaus grupes 2004 ir 2005 metais.

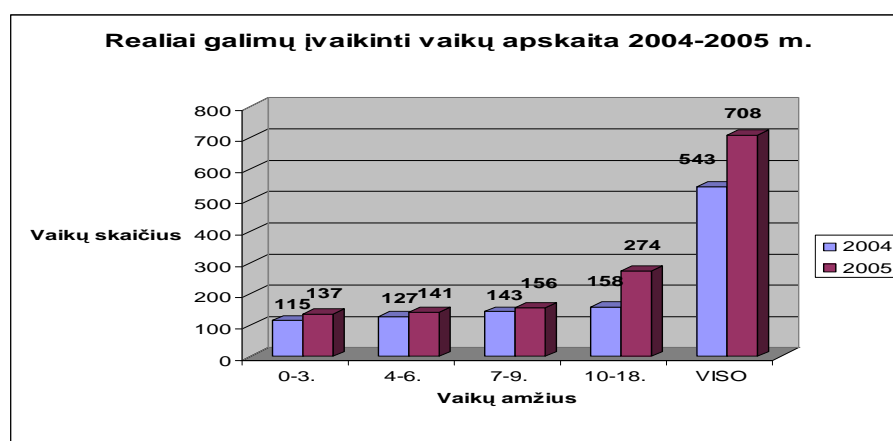

Diagrama Nr. 3

Kaip matome, 2005 metais išaugo realiai galimų įvaikinti vaikų apskaitoje esančių ne tik iki 10 metų amžiaus, bet ir vyresnių vaikų skaičius. 2004 m. apskaitoje buvo 158 vyresni nei 10 metų vaikai, o 2005 m. – **287**. To priežastis – skirtingai nei ankstesniais metais, atskaitiniu laikotarpiu Lietuvos Respublikos piliečių šeimoms buvo siūlomi ir tie vaikai, kurie neišreiškė

savo nuomonės dėl įvaikinimo. Vaikų iki 3 metų amžiaus skaičius taip pat truputį išaugo. 2004 m. tokių vaikų buvo 115, 2005 m. – **137**. Iš jų:

- **57** vaikai siūlomi LR piliečių šeimoms;
- dėl **9** vaikų sprendžiamas tarptautinio įvaikinimo klausimas;
- **21** vaikas siūlomas užsienio piliečių šeimoms;
- **28** vaikai siūlomi pagal vaikų su specialiais poreikiais programą;
- **14** vaikų ketina įvaikinti LR piliečių šeima;
- **3** vaikams ketinama nustatyti globą šeimoje;
- **5** vaikams įvaikinimo procedūra sustabdyta, kol paaiškės aplinkybės, reikšmingos tolimesnei įvaikinimo proceso eigai.

Kaip minėjome, Tarnyba, tvarkydama galimų įvaikinti vaikų apskaitą, kiekvienam vaikui turi rasti geriausiai jo interesus atitinkantį sprendimą – būti auklėjamam šeimoje. 2005 metais realiai galimų įvaikinti vaikų apskaitoje esančių vaikų judėjimas buvo toks:

- **177** vaikai siūlomi įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių šeimoms;
- dėl **58** vaikų sprendžiamas tarptautinio įvaikinimo klausimas;
- **51** vaikas siūlomas užsienio piliečių šeimoms;
- **332** vaikai siūlomi pagal specialiųjų poreikių programą;
- **90** vaikų, esančių realioje galimų įvaikinti vaikų apskaitoje, negali būti siūlomi įvaikinti, nes:
 - **8** vaikai yra vyresni nei 13 metų. Nei Lietuvos Respublikos, nei užsienio piliečių šeimos nepageidauja įvaikinti tokio amžiaus vaikų. Tačiau jaunesni jų broliai ar seserys yra siūlomi šeimoms įvaikinti ar globoti.
 - **26** vaikai nesutinka būti įvaikinti, bet jų jaunesni broliai ar seserys siūlomi įvaikinti;
 - **1** vaikas negali išreikšti savo nuomonės, dėl jo įvaikinimo prieštarauja ir vyresnė sesuo. O šio berniuko jaunesnis brolis ir sesuo siūlomi pagal specialiųjų poreikių programą;
 - **16** vaikų ketina įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių šeimos;
 - **14** vaikų ketinama nustatyti globą šeimoje;
 - **25** vaikams laikinai sustabdyta įvaikinimo procedūra, kol paaiškės aplinkybės, nulemsenčios tolimesnę įvaikinimo proceso eigą.

Nacionalinės ir tarptautinės teisės aktuose nustatyta pirmenybė sudaryti sąlygas rasti vaikui šeimą jo kilmės šalyje, todėl visi į galimų įvaikinti vaikų apskaitą įtraukti vaikai yra siūlomi įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečiams. 2005 metų pabaigoje iš 708 realiai galimų įvaikinti vaikų apskaitoje registruotų vaikų **175** buvo siūlomi įvaikinti Lietuvoje gyvenančioms šeimoms.

Žemiau pateiktoje diagramoje matome Lietuvos Respublikos piliečiams siūlomų vaikų pasiskirstymą pagal amžiaus grupes.

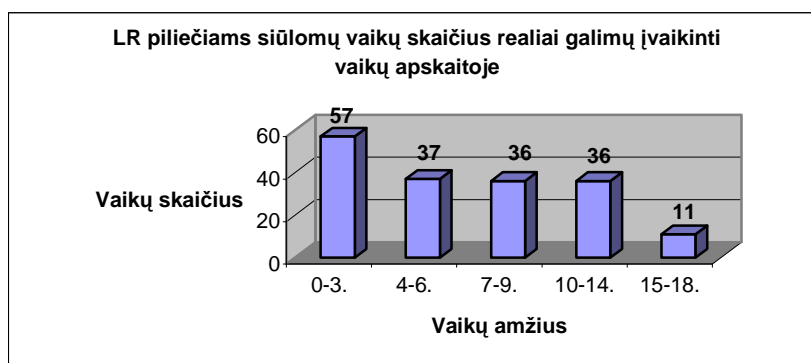

Diagrama Nr. 4

Kadangi dauguma Lietuvos Respublikos piliečių pageidauja įvaikinti vaikus iki 3 metų amžiaus, lentelėje Nr. 5 pateikiami išsamūs duomenys apie Lietuvos Respublikos piliečiams siūlomų vaikų iki 3 metų lytį ir sveikatos būklę.

Gimimo metai	Vaikų skaičius (iš viso)	Iš jų berniukai	Sveiki	Turintys sveikatos sutrikimų	Turintys rimtų sveikatos sutrikimų	Iš jų mergaitės	Sveikos	Turinčios sveikatos sutrikimų	Turinčios rimtų sveikatos sutrikimų
2005 m.	10	8	2	4	2	2	-	1	1
2004 m.	17	9	-	7	2	8	1	4	3
2003 m.	17	9	1	5	3	8	1	6	1
2002 m.	13	8	3	4	1	5	1	2	2

Lentelė Nr. 5

Iš šių duomenų matome, kad iki 1 metų amžiaus, t.y. gimusių 2005 m., yra siūloma įvaikinti tik 10 vaikų, iš jų 8 berniukai ir 2 mergaitės. Iš 10 vaikų iki vienerių metų amžiaus 3 vaikai turi sunkių, o 5 išgydomų ar nežymių sveikatos sutrikimų, 2 vaikų tėvams nustatyti psichikos sveikatos sutrikimai. Tik 2 berniukai iki vienerių metų amžiaus yra sveiki. Kiti 48 Lietuvos Respublikos piliečiams siūlomi vaikai yra nuo 1 iki 3 metų amžiaus. Iš jų 26 berniukai ir 21 mergaitė. Tik 4 berniukai ir 3 mergaitės yra sveiki. 12 vaikų turi rimtų sveikatos sutrikimų. Pusė Lietuvos Respublikos piliečiams siūlomų vaikų iki 3 metų amžiaus turi brolius ir seseris. Taigi tik nedidelė dalis vaikų iki 3 metų amžiaus turi realias galimybes būti įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių šeimose.

Kaip ir ankstesniais metais, beveik pusė realiai galimų įvaikinti vaikų siūlomi pagal vaikų su specialiais poreikiais programą. 2005 metais tokių vaikų apskaitoje buvo **332**. Pagal vaikų su specialiais poreikiais programą yra siūlomi vyresni nei 10 metų, turintys rimtų sveikatos sutrikimų arba kartu su broliais ar seserimis galimi įvaikinti vaikai. Kaip matome iš žemiau pateiktos diagramos, didžioji dalis pagal šią programą siūlomų įvaikinti vaikų yra vyresni nei 10 metų amžiaus.

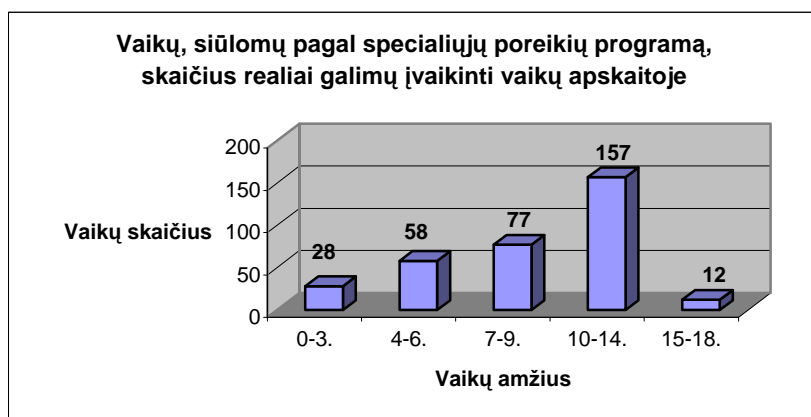

Diagrama Nr. 5

Dažnai yra sudėtinga konkrečius vaikus priskirti vienai iš paminėtų grupių, nes jie turi visoms trimis grupėms būdingų bruožų (pvz., vyresni vaikai, turintys sveikatos sutrikimų ir keletą brolių ar seserų). Todėl apibendrinami pateikiame vaikų, siūlomų pagal specialiųjų poreikių programą, pasiskirstymą pagal minėtus bruožus:

- 12 vaikų yra vyresni nei 10 metų;
- 74 vaikai turi sveikatos sutrikimų;
- 42 vaikai yra iš brolių ar seserų grupių;
- 38 vaikai yra ir vyresni, ir turintys sveikatos sutrikimų;
- 67 vaikai – ir vyresni, ir turi brolių ar seserų;
- 35 vaikai – turintys sveikatos sutrikimų ir brolių ar seserų;
- 57 vaikai yra vyresni, sergantys, turintys brolių ar seserų;
- 7 vaikai palaiko glaudžius ryšius su įvaikintojų šeima.

Nors rasti vyresnių, turinčių rimtų sveikatos sutrikimų vaikų ar didelių brolių, seserų grupių poreikius atitinkančias šeimas yra sudėtinga, vaikų su specialiais poreikiais įvaikinimo programa, vykdoma bendradarbiaujant su užsienio valstybių institucijomis nuo 2001 metų, yra vienintelis būdas užtikrinti šių vaikų teisę augti laimės ir meilės kupinoje šeimos aplinkoje. Kaip ir ankstesniais metais, aktyviausiai šioje programoje dalyvauja Italijos akredituotos įvaikinimo organizacijos, įvaikinančios didelius, bet turinčius tik išgydomų sveikatos problemų, vaikus, ar dideles brolių, seserų grupes. Šeimos, kurioms atstovauja Švedijos įvaikinimo organizacija, įvaikina turinčius sunkių sveikatos sutrikimų, bet nuo 3 iki 5 metų amžiaus, vaikus.

IV. 2. Įvaikinimas Lietuvos Respublikos piliečiams

Kiekviena valstybė turi siekti užtikrinti savo vaikų gerovę ir sudaryti jiems palankiausias sąlygas sveikai augti ir vystytis. Todėl ypač svarbus be tėvų globos likusių vaikų įvaikinimo

Lietuvos Respublikos piliečiams skatinimas ir tinkamas įvaikinimo procedūrų įgyvendinimas. Tarnyba, veikdama kaip valstybinė įvaikinimo institucija, yra atsakinga už Lietuvos Respublikos piliečių, gyvenančių Lietuvoje, apskaitos sudarymą, įvaikinimo Lietuvos Respublikos piliečiams organizavimą bei atstovavimą vaiko interesams.

2. 1. Norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, gyvenančių Lietuvoje, apskaita

2005 m. gruodžio 31 d. Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių Lietuvoje, apskaitoje (toliau tekste – lietuvių apskaitoje) buvo **59** šeimos/asmenys, pageidaujantys įvaikinti vaiką. **26** pageidaujančios įvaikinti šeimos/asmenys pasirinktus vaikus globojo. 2004 m. gruodžio 31 d. lietuvių apskaitoje pageidaujančių įvaikinti vaiką šeimų/asmenų buvo **43**. Per 2005 metus į norinčiųjų įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių sarašą iš viso buvo įrašyta **111** šeimų/asmenų. 2004 metais į Lietuvos Respublikos piliečių apskaitą buvo įtrauktos **103**, o 2003 m. – **72** šeimos/asmenys. Taigi norinčiųjų įvaikinti aktyvumas, palyginus su 2004 m., palaipsniui auga. **56** šeimos/asmenys, įrašyti 2005 m. į lietuvių apskaitą, iš apskaitos buvo išbraukti. Iš jų **46** šeimų/asmenų įvaikino norimus vaikus, **8** šeimos pasirinko vaikus globoti, **1** šeima išsibraukė, atsisakiusi pasirinktą vaiką įvaikinti ar globoti.

2005 metais apskaitoje buvę Lietuvos Respublikos piliečiai pageidavo įvaikinti, ar jau buvo pasirinkę, globojo, tokio amžiaus ir lyties vaikus:

Pagal lytį	Pageidauja
Berniukas	11
Mergaitė	33
Vaikas (B/M)	13
2 vaikai (B/M)	2
Iš viso:	59

Lentelė Nr. 6

Pagal amžių	Pageidauja
0-3 mėn.	7
0-6 mėn.	5
Iki 1 m.	15
Iki 2 m.	11
Iki 3 m.	13
Iki 4 m.	4
Daugiau kaip 4 m.	4
Iš viso:	59

Lentelė Nr.7

Kaip matome, dauguma būsimų įtėvių nurodo, kad pageidauja įvaikinti būtent mergaitę ar berniuką. Taip pat jiems svarbūs pageidaujamo įvaikinti vaiko amžius bei sveikata. Beveik pusė (46 procentai) šeimų/asmenų ketina įvaikinti kūdikius iki vienerių metų amžiaus. 2005 m. lietuvių apskaitoje esančioms šeimoms buvo siūdomi 59 vaikai: 23 (9 berniukai ir 14 mergaičių) iki 1 metų, 28 (14 berniukų ir 14 mergaičių) iki 2 metų, 5 (du berniukai ir 3 mergaitės) iki 3 metų, 3 (du berniukai ir 1 mergaitė) iki 4 metų amžiaus. Pageidaujama, kad norimi įvaikinti vaikai būtų sveiki ar turėtų nežymius, lengvai išgydomus sveikatos sutrikimus. Vaikų, kurie turi rimtesnių sveikatos sutrikimų ar kurių tėvai sirgo ar serga psichinėmis ligomis, Lietuvos Respublikos piliečiai įvaikinti nenori. Pagrindinės priežastys, dėl kurių šeima atsisako įvaikinti pasiūlytą vaiką, yra vaiko ir jo tėvų, giminaičių sveikatos problemos ir vaiko socialinė kilmė.

2005 gruodžio 31 d. iš **59** lietuvių apskaitoje esančių šeimų/asmenų, **55** šeimos/asmenys į apskaitą įrašytos 2005 metais. 4 šeimos iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos miestų ir Utenos rajono, esančios apskaitoje nuo 2004 metų, globoja pasirinktus vaikus ar jau yra pasirinkusios norimus įvaikinti vaikus ir pateikusios teismui reikalingus dokumentus. 2004 m. gruodžio 31 d. duomenimis, tokių šeimų taip pat buvo 4.

Iš **111** šeimų/asmenų, kurie 2005 m. buvo įrašyti į lietuvių apskaitą, **46** įvaikino, **22** – globoja norimus įvaikinti vaikus, **22** asmenų/šeimų pasirinko norimus įvaikinti mažylius, **11** – yra siūdomi galimi įvaikinti vaikai. **8** šeimos išbrauktos iš lietuvių apskaitos, nes nusprendė globoti pasirinktą vaiką, **1** šeima išbraukta, nes atsisakė įvaikinti ar globoti pasirinktą vaiką, o dar 1 šeima buvo perkelta į norinčių įvaikinti LR piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitą.

Daugiausia 2005 m. norinčių įvaikinti šeimų/asmenų parengė didžiųjų miestų vaiko teisių apsaugos tarnybos. Vilniaus miesto vaiko teisių apsaugos tarnyba 2005 m. paruošė ir į apskaitą įtraukė 28 norinčias įsivaikinti šeimas/asmenis, Kauno miesto vaiko teisių apsaugos tarnyba – 23, Panevėžio miesto vaiko teisių apsaugos tarnyba – 7 šeimas/asmenis. 6 norinčias įvaikinti šeimas parengė Klaipėdos miesto, o 5 – Šiaulių miestų vaiko teisių apsaugos tarnybos. 2005 m. iš rajonų vaiko teisių apsaugos tarnybų aktyviausios buvo Marijampolės, Vilniaus ir Vilkaviškio rajonų vaiko teisių apsaugos tarnybos. Marijampolės rajono vaiko teisių apsaugos tarnyba į lietuvių apskaitą įtraukė 4 (2004 m. – 2), o Vilniaus ir Vilkaviškio rajonų – 3 (2004 m. Vilniaus rajono – 3, Vilkaviškio rajono – 0) pageidaujančias įvaikinti šeimas/asmenis. 2004 m. daugiausia šeimų/asmenų iš rajonų vaiko teisių apsaugos tarnybų į lietuvių apskaitą įtraukė Utenos rajono (5 šeimos/asmenys) ir Ukmergės rajono (4 šeimos/asmenys) vaiko teisių apsaugos tarnybos.

Žemiau pateiktoje lentelėje matome 2005 metais į lietuvių apskaitą įtrauktų šeimų/asmenų įvaikinimo proceso eigą bei pasiskirstymą pagal vaiko teisių apsaugos tarnybas.

VTAT	Iš viso:	Išvaikino	Globoja	Sutiko įv. (pasirinko) vaiką	Siūloma s vaikas	Išsibraukė Iš jų: globos	Kitos priežastys
Iš viso:	111	46	22	22	11	8	2
Alytaus m.	1	1					
Biržų raj.	1	1					
Druskininkų raj.	3	1		1		1	
Ignalinos raj.	1				1		
Joniškio raj.	1			1			
Jurabarko raj.	1					1	
Kauno m.	23	10	7		6		
Kazlų Rūdos	2	1				1	
Kelmės raj.	2	2					
Kėdainių raj.	1	1					
Klaipėdos m.	6	4		2			
Lazdijų raj.	1			1			
Marijampolės raj.	4	1	1	1	1		
Mažeikių raj.	2	1	1				
Palangos m.	4	2		1			1
Panevėžio m.	7	2	3	2			
Pasvalio raj.	2	1		1			
Prienų raj.	2	1			1		
Raseinių raj.	1	1					
Rokiškio raj.	1	1					
Šakių raj.	1	1					
Šiaulių m.	5	3	1		1		
Tauragės raj.	1	1					
Trakų raj.	1	1					
Ukmergės raj.	1			1			
Utenos raj.	2		2				
Vilkaviškio raj.	3		3				
Vilniaus m.	28	8	2	11	1	5	1
Vilniaus raj.	3	1	2				

Lentelė Nr.8

2005 metais iš lietuvių apskaitos iš viso buvo išbrauktos **96** šeimos/asmenys. Žemiau pateiktoje lentelėje nurodomos išbraukimo iš apskaitos priežastys.

VTAT	Iš viso:	Išvaikino	Globoja	Kitos priežastys
Iš viso:	94	80	10	4
Akmenės raj.	1		1	
Alytaus m.	1	1		
Anykščių raj.	2	2		
Biržų raj.	1	1		
Druskininkų raj.	2	1	1	
Joniškio raj.	1		1	

Kalvarijos	1	1		
Kauno m.	19	17		2
Kazlų Rūdos	2	1	1	
Kelmės raj.	2	2		
Kėdainių raj.	2	2		
Klaipėdos m.	9	9		
Marijampolės raj.	1	1		
Mažeikių raj.	1	1		
Palangos m.	3	2		1
Panevėžio m.	2	2		
Pasvalio raj.	2	2		
Prienų raj.	2	2		
Radviliškio raj.	1	1		
Raseinių raj.	1	1		
Rokiškio r.	1	1		
Šakių raj.	1	1		
Šiaulių m.	5	4	1	
Šiaulių raj.	1	1		
Tauragės raj.	1	1		
Trakų raj.	3	3		
Utenos raj.	3	2	1	
Vilniaus m.	21	16	4	1
Vilniaus raj.	2	2		

Lentelė Nr.9

Kaip matome, 2005 m. iš lietuvių apskaitos buvo išbraukta 10 šeimų, nusprendusių globoti pasiūlytus įvaikinti vaikus. 2004 m. tokių šeimų buvo 7. Taigi nors visuomenės požiūris į įvaikinimą keičiasi, socialinės garantijos ir valstybės parama teikiama globojamam vaikui vis dar yra viena iš priežasčių, stabdančių įvaikinimą.

Kaip ir ankstesniais metais, įvaikinti dažniausiai ryžtasi jau įsitvirtinę profesinėje veikloje ir sukūrę tinkamas sąlygas vaikams auklėti ir ugdyti asmenys, norintys sukurti pilnavertę šeimą bei suteikti meilę ir rūpestį be tėvų globos likusiam mažyliui. Iš 2005 m. į lietuvių apskaitą įrašytų šeimų/asmenų įvaikinti dažniausiai pageidauja 36-40 metų asmenys. Moterų amžiaus vidurkis yra 37, o vyrų – 38 metai. Mažiausiai norinčiųjų įvaikinti yra perkopę 45 metų amžiaus ribą. Žemiau pateiktoje lentelėje matome lietuvių apskaitoje registruotų asmenų pasisikirstymą pagal amžiaus vidurkį.

	vyrų	moterys
iki 30 m.	9	10
31-35 m.	14	14
36-40 m.	13	17
41-45 m.	13	13
daugiau kaip 45 m.	6	5

Lentelė Nr. 10

Įvaikinti vaiką ar vaikus iš 2005 m. gruodžio 31 d. lietuvių apskaitoje esančių šeimų dažniausiai pageidavo sutuoktiniai (55 šeimos). Iš vienišų lietuvių apskaitoje esančių asmenų įvaikinti pageidavo 4 moterys (32, 37, 39, 48 metų amžiaus), vienišų vyrų prašymų įvaikinti nebuvo gauta.

2005 metais į lietuvių apskaitą įrašyti 84 asmenys turėjo aukštąjį išsilavinimą, 74 – aukštesnįjį, 14 – vidurinį išsilavinimą, 7 norintys įvaikinti asmenys dar studijavo.

2005 m. į apskaitą įrašytų šeimų/asmenų pajamų vidurkis buvo **3430** litų. Mažiausios šeimos pajamos buvo apie 500 litų, o didžiausios – apie 50000 litų. 59 procentai norinčių įvaikinti šeimų/asmenų gavo mažesnę už Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytą vidutinį bruto darbo užmokestį, kuris šiuo metu yra 1379 litai. Viena to priežasčių yra realių ir oficialių pajamų skirtumas. Lietuvos Respublikos teisės aktai nenurodo, kokios turi būti įvaikintojų pajamos, tačiau kiekvieną kartą socialinis darbuotojas, atlikdamas įvaikintojų pasirengimo įvaikinti patikrinimą, turi įvertinti, ar tėvių gyvenimo sąlygos yra tikamos vaikams auklėti ir išlaikyti. 41 procento šeimų/asmenų pajamos buvo didesnės už vidutinį darbo užmokestį.

Vienas pagrindinių Tarnybos siekių – formuoti teigiamą visuomenės nuomonę apie įvaikinimą, tačiau informacijos trūkumas ar neigiamos informacijos platinimas įvardinama kaip viena iš priežasčių, stabdančių įvaikinimą Lietuvos Respublikos piliečiams. Žmonės vis dar baiminasi vaiko socialinės kilmės, labai sureikšmina paveldimumą ir vaiko gyvenimo institucijoje įtaką tolesniam jo vystymuisi. Moksliniai pasiekimai dirbtinio apvaisinimo srityje taip pat daro įtaką įvaikinimų skaičiui, nes daugelis šeimų, negalinčių natūraliai susilaukti vaikų, pirmiausiai nori išbandyti dirbtinio apvaisinimo galimybes išnešioti savo vaiką. Socialinė-ekonominė padėtis šalyje, sąlygojanti žemą šeimų pragyvenimo lygį, taip pat yra kliūtis ryžtis šeimoms prisiimti atsakomybę už „svetimą“ vaiką. Ypač tai aktualu rajonuose gyvenantiems asmenims, kurių pajamos dažnai yra mažesnės nei vidutinės šalyje. Skirtinga valstybės parama globojamam ir įvaikintam vaikui taip pat yra viena iš kliūčių įvaikinti, nes ne viena šeima nusprendžia suteikti meilę ir namus tik globojamam vaikui. Atsižvelgiant į tai, turi keistis ne tik visuomenės, bet ir valstybės požiūris į šeimas, auginančias vaikus. Vaikai yra geriausia investicija į mūsų ateitį, todėl visų pirma vaikams turi būti teikiama visokeriopa valstybės parama ir palaikymas. Tikėtina, kad Tarnybos pasiūlymai dėl socialinių garantijų tėviams sudarys sąlygas didesniam lietuvių skaičiui auginti be tėvų globos likusius vaikus.

2. 2. Įvaikinimas Lietuvos Respublikos piliečiams, nuolat gyvenantiems Lietuvoje

2005 metais Lietuvos Respublikos piliečiai įvaikino **88** be tėvų globos likusius vaikus. **65** vaikai buvo įvaikinti vaiko biologinio tėvo ar motinos sutuoktinio. Lyginant su praėjusiais metais, įvaikintų be tėvų globos vaikų skaičius išliko panašus (2004 metais 93 Lietuvos Respublikos piliečių šeimos įvaikino **93** vaikus), tačiau gerokai sumažėjo vaiko biologinio tėvo ar motinos sutuoktinio įvaikintų vaikų (2004 metais 101 vaikas buvo įvaikintas biologinio tėvo ar motinos sutuoktinio).

Skirtingai nei 2004 metais, ataskaitiniu laikotarpiu net **6** Lietuvos Respublikos piliečių poros įvaikino po **2** vaikus. Kaip matome iš žemiau esančios diagramos, 3 šeimos gyveno didžiuosiuose Lietuvos miestuose, 3 – rajonuose. Tai leidžia teigti, kad visuomenės nuomonė apie įvaikinimą yra panaši tiek didmiesčiuose, kur yra didesnė informacijos sklaida, galbūt geresnės galimybės vaikus auklėti ir išlaikyti, tiek rajonuose.

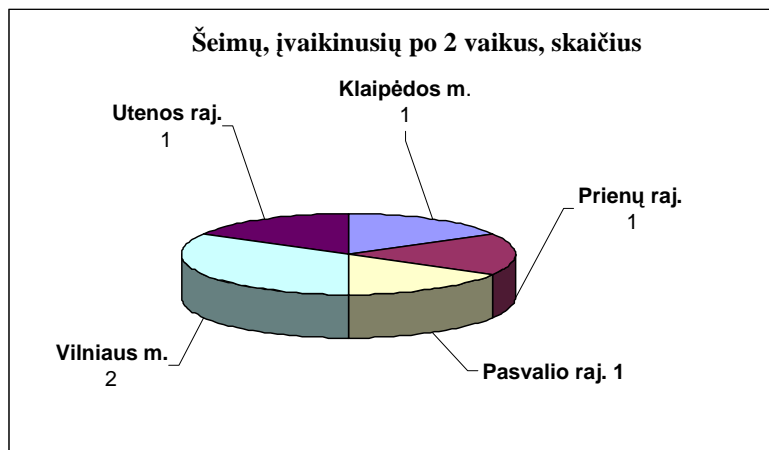

Diagrama Nr. 6

Kaip ir ankstesniais metais, pusė vaikų iki įvaikinimo buvo glojami įtėvių šeimose. 2005 metais **42** šeimos įvaikino **44** glojamus vaikus, 2004 metais tokių šeimų buvo **49**.

2005 metais net **2** šeimos įvaikino giminaičių vaikus. Tai yra pakankamai retas atvejis, nes dažniausiai giminaičiai pasirenka globoti be tėvų globos likusius vaikus.

2005 metais **38** šeimos įvaikino **42** vaikus, augusius vaikų globos institucijose. Pusė jų (**27**) augo apskričių kūdikių namuose. Tai yra todėl, kad dauguma be tėvų globos likusių vaikų iki 3-4 metų amžiaus yra apgyvendinami kūdikių namuose, o Lietuvos Respublikos piliečiai dažniausiai pageidauja įvaikinti mažus vaikus. Taigi 2005 metais Lietuvos Respublikos piliečiai įvaikino vaikus iš šių vaikų globos institucijų:

- **10** vaikų iš Šiaulių apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namų.
- **8** vaikai iš Vilniaus apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namų.
- **5** vaikai iš Alytaus apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namų.

- 4 vaikai iš Klaipėdos apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namų.
- 2 vaikai iš Klaipėdos apskrities vaikų globos namų „Smiltelė”.
- 2 vaikai iš Ukmergės vaikų globos namų.
- 2 vaikai iš Vilniaus miesto 2-ųjų vaikų globos namų.
- 2 vaikai iš Kuršėnų vaikų globos namų.
- 1 vaikas iš Trakų vaikų lopšelio „Obelėlė”.
- 1 vaikas iš Pakruojo rajono Pamūšio parapijos vaikų globos namų.
- 1 vaikas iš VĮ „Lietuvos katalikių moterų sąjungos vaikų ir jaunimo paramos centras”.
- 1 vaikas iš Jiezno vaikų globos namų.
- 1 vaikas iš Utenos vaikų globos namų.
- 1 vaikas iš Panevėžio A. Bandzos vaikų globos namų.
- 1 vaikas iš Klaipėdos vaikų globos namų „Rytas”.

Kaip ir ankstesniais metais, dažniausiai vaikus įvaikina sutuoktinių poros, tačiau 2005 metais net 9 be tėvų globos likusius vaikus įvaikino vieniši asmenys, tai yra dvigubai daugiau nei 2004 metais, kai 4 vaikai buvo įvaikinti vienišų asmenų. Tai lemia pasikeitęs visuomenės požiūris ir moterų emancipacija (visi 9 vaikai buvo įvaikinti nesusituokusių moterų), kai pakankamai jaunos, profesinę karjerą padariusios ir geras gyvenimo sąlygas turinčios moterys, nepriklausomai nuo jų šeimyninės padėties, nusprendžia savo meile ir šiluma pasidalinti su to laukiančiu vaiku. 2005 metais 5 vieniši asmenys prieš įvaikinimą globojo pasirinktus vaikus.

Diagrama Nr.7

Ataskaitiniu laikotarpiu didžioji dalis įvaikintojų šeimų gyveno didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Vilniaus mieste 16 šeimų įvaikino be tėvų globos likusius vaikus, Klaipėdoje – 10, Šiauliuose – 6. Panašūs rodikliai šiuose miestuose buvo ir 2004 metais, tačiau Kauno mieste, lyginant su 2004 metų duomenimis, įvaikinusių šeimų skaičius labai sumažėjo. Praėjusiais metais net 25 kauniečių šeimos įvaikino be tėvų globos likusius vaikus, o 2005 metais tokių šeimų buvo 15. 2005 metais įvaikinusių šeimų nebuvo ir Ukmergės, Radviliškio rajonuose, kai

praėjusiais metais net 5 šiuose rajonuose gyvenančios šeimos įvaikino be tėvų globos likusius vaikus. Vis dėlto kai kuriuose Lietuvos miestuose ir rajonuose įvaikinimo rodikliai buvo geresni nei praėjusiais metais. Pavyzdžiui, net 2 įvaikinusios šeimos gyveno Kelmės, Kėdainių, Prienų rajone.

Kaip ir ankesniais metais, dauguma Lietuvos Respublikos piliečių įvaikintų vaikų – **65**, buvo nuo 3 mėn. iki 3 metų amžiaus. **16** įvaikintų vaikų buvo 4-6 metų amžiaus, **7** – 7-9 metų amžiaus.

Žemiau pateiktoje lentelėje matome įvaikintojų pasiskirstymą pagal vaiko teisių apsaugos tarnybas bei įvaikintų vaikų pasiskirstymą pagal amžių ir vaiko teisių apsaugos tarnybas, įtraukusias vaikus į galimų įvaikinti vaikų apskaitą.

VTAT	Ivaikintojai						VTAT, įtraukusių vaikus į apskaitą, įvaikintų vaikų amžius					
	Iš viso:	Šeima	Nesantys santuokoje	Gimnaičiai	Globojusi šeima	Globoję vienišias mės	Iš viso:	0-3 m.	4-6 m.	7-9 m.	10-14 m.	15-17 m.
IŠ VISO:	82	34	4	2	37	5	88	65	16	7	0	0
Akmenės r.							1	1				
Alytaus m.	2	2					1	1				
Alytaus r.												
Anykščių r.	2	1				1						
Birštono m.	1	1										
Biržų r.												
Druskininkų	1			1								
Elektrėnų r.												
Ignalinos r.							1	1				
Jonavos r.												
Joniškio r.							3	1	2			
Jurbarko r.												
Kaišiadorių r.												
Kalvarijos sav.	1	1										
Kauno m.	15				13	2	13	10	1	2		
Kauno r.	2				2		3	3				
Kazlų Rūdos s.	1				1							
Kelmės r.	2	2										
Kėdainių r.	2				2		1			1		
Klaipėdos m.	10	4	1	1	4		9	9				
Klaipėdos r.							2	1	1			
Kretingos r.												
Kupiškio r.												
Lazdijų r.							1	1				
Mažeikių r.	1	1										
Marijampolės	1	1					2	2				

Molėtų r.												
Neringos m.												
Pagėgių sav.												
Pakruojo r.						1		1				
Palangos m.	2	1			1	1			1			
Panevėžio m.	2	2				1	1					
Panevėžio r.												
Pasvalio r.	2	1			1							
Plungės r.												
Prienuų r.	2	2				2		2				
Radviliškio r.	1	1										
Raseinių r.	1				1	2		1	1			
Rietavo sav.												
Rokiškio r.	1		1			1		1				
Skuodo r.												
Šakių r.	1					1	2	1		1		
Šalčininkų r.												
Šiaulių m.	4	3			1	6	6					
Šiaulių r.	1	1				5	3	2				
Šilalės r.												
Šilutės r.												
Širvintų r.												
Švenčionių r.												
Tauragės r.	1	1				1	1					
Telšių r.												
Trakų r.	3	1			2	1	1					
Ukmergės r.						2	2					
Utenos r.	2	1			1							
Varėnos r.												
Vilkaviškio r.						1	1					
Vilniaus m.	16	7	2		6	1	15	14	1			
Vilniaus r.	2				2		9	5	4			
Visagino m.												
Zarasų r.												
Neįtraukti						1			1			

Lentelė Nr.11

Kadangi net pusė Lietuvos Respublikos piliečių įvaikintų vaikų iki įvaikinimo buvo globjami tėvų šeimose, dalis vaikų, įtrauktų į galimų įvaikinti vaikų apskaitą vienu vaiko teisių apsaugos tarnybų, įvaikinimo momentu pagal globėjų-įvaikintojų gyvenamąją vietą jau buvo kitų vaiko teisių apsaugos tarnybų žinioje. Todėl žemiau pateiktoje lentelėje matyti įvaikintų vaikų pasiskirstymas pagal amžių ir vaiko teisių apsaugos tarnybas įvaikinimo momentu.

VTAT	Vaikų VTAT įvaikinimo metu ir jų amžius					
	Iš viso:	0-3 m.	4-6 m.	7-9 m.	10-14 m.	15-17 m.
Iš viso:	88	65	16	7	0	0
Akmenės r.						
Alytaus m.	1	1				
Alytaus r.						
Anykščių r.	1		1			
Birštono m.						
Biržų r.						
Druskininkų						
Elektrėnų r.						
Ignalinos r.	1	1				
Jonavos r.						
Joniškio r.	3	1	2			
Jurbarko r.						
Kaišiadorių r.						
Kalvarijos sav.						
Kauno m.	15	12	1	2		
Kauno r.	2	2				
Kazlų Rūdos s.	1	1				
Kelmės r.						
Kėdainių r.	2		1	1		
Klaipėdos m.	10	10				
Klaipėdos r.	2	1	1			
Kretingos r.						
Kupiškio r.						
Lazdijų r.	1	1				
Mažeikių r.						
Marijampolės						
Molėtų r.						
Neringos m.						
Pagėgių sav.						
Pakruojo r.	1		1			
Palangos m.	1			1		
Panevėžio m.	1	1				
Panevėžio r.						
Pasvalio r.	2	2				
Plungės r.						
Prienų r.	2		2			
Radviliškio r.						
Raseinių r.	1			1		
Rietavo sav.						
Rokiškio r.						
Skuodo r.						
Šakių r.	2	1		1		
Šalčininkų r.						
Šiaulių m.	7	7				
Šiaulių r.	3	1	2			
Šilalės r.						
Šilutės r.						

Širvintų r.					
Švenčionių r.					
Tauragės r.					
Telšių r.					
Trakų r.	3	3			
Ukmergės r.	2	2			
Utenos r.	2	2			
Varėnos r.					
Vilkaviškio r.	1	1			
Vilniaus m.	15	14	1		
Vilniaus r.	5	1	4		
Visagino m.					
Zarasų r.					
Neįtraukti	1			1	

Lentelė Nr.12

Taigi, kaip minėjome, daugiausiai Lietuvos Respublikos piliečiai įvaikina vaikus iki 3 metų amžiaus, nepriklausomai nuo to, ar vaikas iki įvaikinimo buvo globojamas įtėvių šeimoje ar ne.

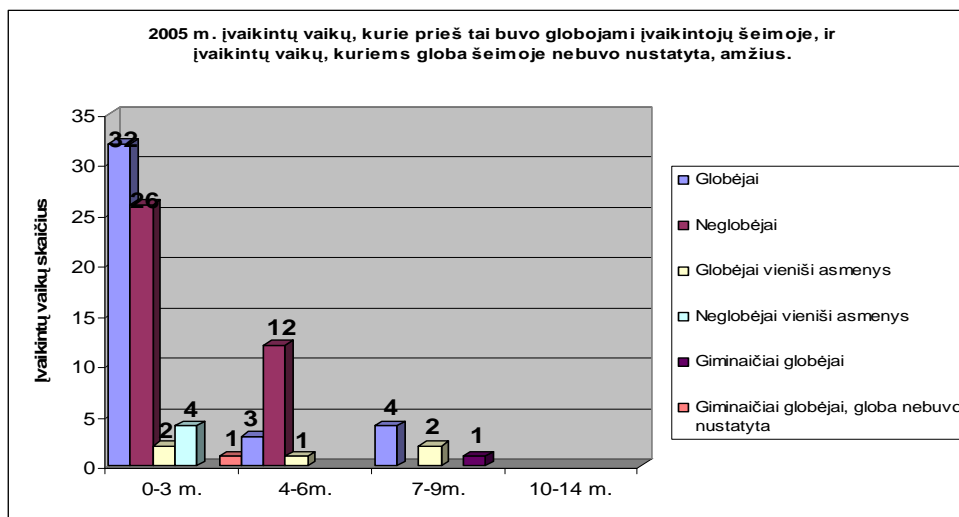

Diagrama Nr.8

Nors atlikę lietuvių apskaitoje esančių šeimų analizę matome, kad dauguma jų pageidauja įvaikinti geros socialinės kilmės sveikus vaikus, 2005 metais net **50** Lietuvos Respublikos piliečių įvaikintų vaikų turėjo išgydomų sveikatos sutrikimų. Taigi Lietuvos Respublikos piliečiai, neturėdami tokių didelių galimybių pasinaudoti papildomomis įvaikinto vaiko sveikatos priežiūros, psichologinės pagalbos paslaugomis kaip, pavyzdžiui, Europos Sąjungos šalyse gyvenantys asmenys, ir ryžęsi sukurti šeimą įvaikinimo keliu, nebijo prisiimti atsakomybės ir už sveikatos sutrikimų turintį vaiką bei yra tinkamai pasirengę suteikti tokiam vaikui visapusišką priežiūrą bei pagalbą.

Dauguma Lietuvos Respublikos piliečių vaikus įvaikino be biologinių tėvų sutikimo, nes, kaip minėjome, dažniausiai vaikai įtraukiami į galimų įvaikinti vaikų apskaitą neterminuotai apribojus jų biologiniams tėvams ar turimam vienam iš tėvų valdžią. Vis dėlto net **28** vaikai buvo

įvaikinti todėl, kad jų tėvai davė sutikimus įvaikinti, o 2005 metais į galimų įvaikinti vaikų apskaitą dėl patvirtinto biologinių tėvų sutikimo iš viso buvo įtrauktas tik 41 vaikas. Tai dar kartą įrodo, kad tėvų sutikimas įvaikinti yra vienas greičiausių būdų, leidžiančių įvaikinti vaikus.

Žemiau pateiktoje diagramoje matome 2005 metais Lietuvos Respublikos piliečių įvaikintų vaikų pasiskirstymą pagal teisinį statusą.

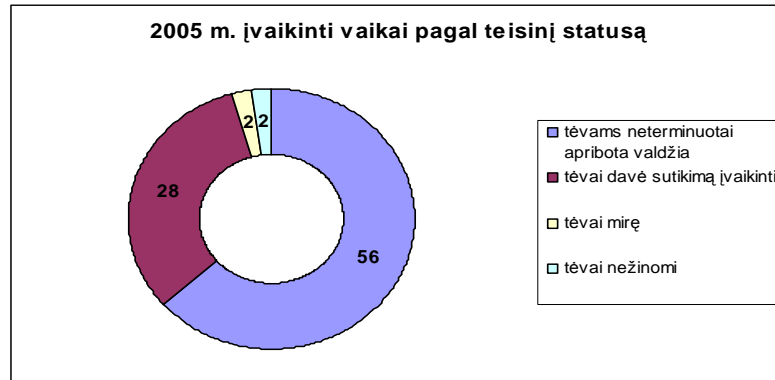

Diagrama Nr.9

Nors Lietuvos Respublikos piliečiai dažniau pageidauja įvaikinti mergaitę, ataskaitiniu laikotarpiu įvaikintų vaikų pasiskirstymas pagal lytį yra panašus. Lietuvos Respublikos piliečiai 2005 metais įvaikino 42 berniukus ir 46 mergaites, 2004 metais daugiau įvaikino mergaičių (55) nei berniukų (38). Žemiau pateiktoje diagramoje matome Lietuvos Respublikos piliečių įvaikintų vaikų pasiskirstymą pagal lytį ir amžių.

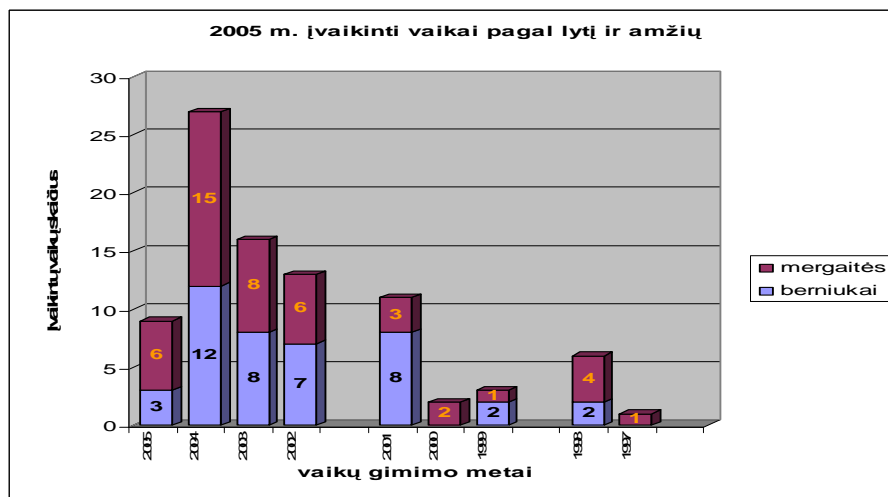

Diagrama Nr. 10

Daugiausia Lietuvos Respublikos piliečių šeimų, įvaikinusių vaikus 2005 metais, į pageidaujančių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių apskaitą buvo įtrauktos 2005 metais – 46 šeimos. 30 šeimų į apskaitą buvo įtrauktos 2004 metais, 4 šeimos į apskaitą buvo įtrauktos 2003 metais, 1 šeima į apskaitą buvo įtraukta 2002 metais, 1 šeima (giminaičiai) – nebuvo įtraukta į apskaitą, nes Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime 2002-09-10 Nr.1422 „Dėl įvaikinimo apskaitos Lietuvos Respublikoje tvarkos patvirtinimo“ 11.2 punkte yra nurodoma, kad

reikalavimas įrašyti vaiką į galimų įvaikinti vaikų sąrašą netaikomas, kai vaikas gyvena įvaikintojų šeimoje. 1 šeima, į apskaitą įtraukta 2002 metais, ilgą laiką vaiką globojo ir nebuvo apsisprendusi dėl įvaikinimo, todėl jo įvaikinimo procedūra užsitęsė. Ikteisminės įvaikinimo procedūros trukmė dažniausiai priklauso nuo šeimos apsisprendimo, motyvacijos bei pageidaujamo įvaikinti vaiko amžiaus, lyties, socialinės kilmės ir sveikatos. Paprastai įvaikinimo procesas trunka ne ilgiau nei 6-9 mėnesius.

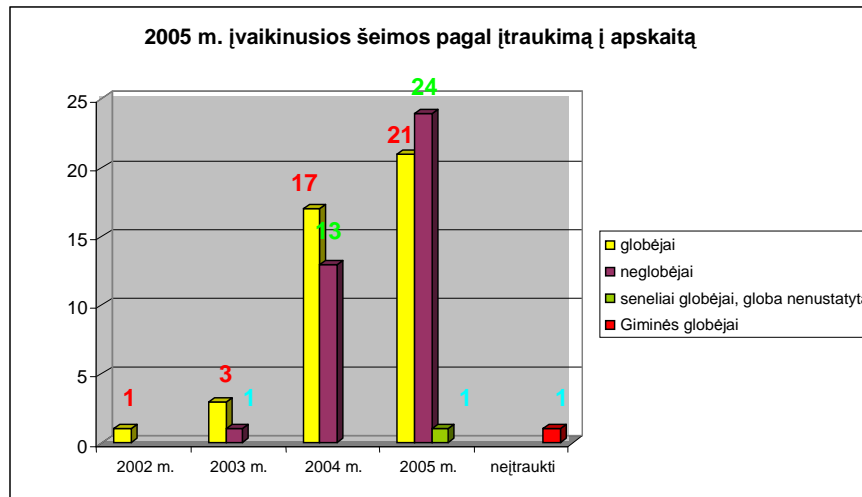

Diagrama Nr.11

Nors viena pagrindinių priežasčių, skatinančių asmenis įvaikinti, yra negalėjimas susilaukti biologinių vaikų, net **12** iš **82** įvaikinusių Lietuvos Respublikos piliečių šeimų jau augino savo biologinius vaikus, **3** šeimos augino įvaikintus vaikus.

Kaip minėjome, dažniausiai įvaikinti ryžtasi nuolatinį darbą, pastovias pajamas ir nuosavą gyvenamąjį būstą turintys 36-40 metų asmenys. Žemiau pateiktoje diagramoje matome 2005 metais įvaikinusių Lietuvos Respublikos piliečių pasiskirstymą pagal amžiaus vidurkį.

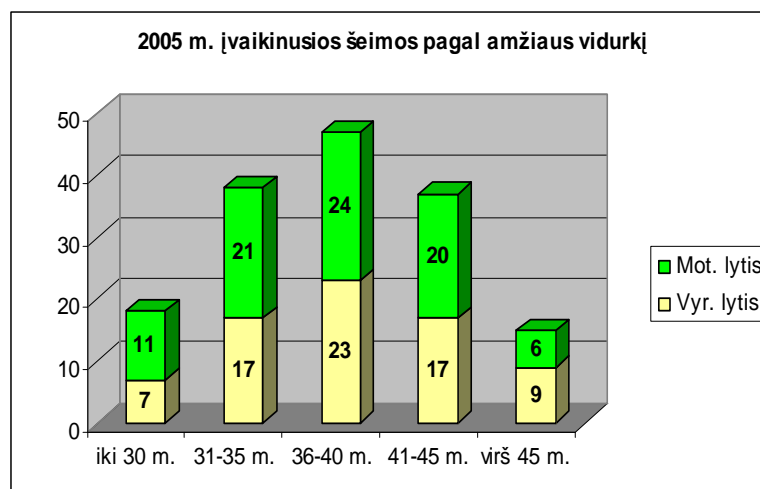

Diagrama Nr.12

2005 metais **65** vaikus įvaikino **62** vieno iš vaiko biologinių tėvų sutuoktinis. **3** vieno iš vaiko biologinių tėvų sutuoktiniai įvaikino po **2** vaikus. Lyginant su praėjusiais metais, šis skaičius sumažėjo. 2004 metais **101** vaiką įvaikino vieno iš vaiko biologinių tėvų sutuoktinis. Viena iš priežasčių, dėl kurių šis skaičius sumažėjo, gali būti socialinių garantijų skirtumai vienišų motinų ir šeimose augantiems vaikams, tačiau tik 13 vienišų motinų vaikų buvo įvaikinti jų sutuoktinių. Kiti 52 vaikai turėjo abu biologinius tėvus, iš kurių vienas davė sutikimą įvaikinti arba jam buvo apribota tėvų valdžia. Dažniausiai įvaikina vaiko motinos, o ne tėvo sutuoktinis. Tai lemia nusistovėjusios šeimos tradicijos, kai vaikas tėvų skyrybų atveju dažniausiai lieka gyventi kartu su motina, o šiai sukūrus naują šeimą, iškyla ne tik faktinio, bet ir juridinio šeimos vientisumo klausimas. Todėl net 45 vieno iš biologinių tėvų sutuoktinio įvaikintų vaikų buvo vyresni nei 7 metų amžiaus. Vis dėlto vis daugiau tėvų skyrybų atveju stengiasi išlaikyti glaudžius ryšius su vaiku, kartu jį auklėti ir išlaikyti. Tad galbūt dėl to mažėja ir vieno iš biologinių tėvų sutuoktinio įvaikintų vaikų skaičius. Žemiau esančioje lentelėje pateikti duomenys apie vaiko biologinių tėvų sutuoktinių ir jų įvaikintų vaikų pasiskirtymą pagal vaiko teisių apsaugos tarnybas.

VTAT Rajonas/miestas	Ivaintojų (sutuoktinių) skaičius	Vaikų skaičius
Iš viso:	62	65
Akmenės r.	2	2
Alytaus m.		
Alytaus r.		
Anykščių r.	2	2
Birštono m.		
Biržų r.	1	1
Druskininkų m.	1	1
Elektrėnų sav.	1	1
Ignalinos r.		
Jonavos r.	3	3
Joniškio r.		
Jurbarko r.	2	2
Kaišiadorių r.	1	1
Kalvarijos sav.		
Kauno m.	7	8
Kauno r.	2	2
Kazlų Rūdos s.	1	1
Kelmės r.		
Kėdainių r.		
Klaipėdos m.	8	9
Klaipėdos r.	1	1
Kretingos r.		
Kupiškio r.		
Lazdijų r.		
Mažeikių r.	3	4
Marijampolės	1	1
Molėtų r.	1	1

Neringos m.	1	1
Pagėgių sav.		
Pakruojo r.	1	1
Palangos m.		
Panevėžio m.	2	2
Panevėžio r.		
Pasvalio r.		
Plungės r.		
Prienų r.		
Radviliškio r.		
Raseinių r.	1	1
Rietavo sav.		
Rokiškio r.		
Skuodo r.	1	1
Šakių r.		
Šalčininkų r.		
Šiaulių m.	3	3
Šiaulių r.		
Šilalės r.	2	2
Šilutės r.	2	2
Širvintų r.		
Švenčionių r.		
Tauragės r.	1	1
Telšių r.		
Trakų r.	1	1
Ukmergės r.	1	1
Utenos r.		
Varėnos r.		
Vilkaviškio r.		
Vilniaus m.	9	9
Vilniaus r.		
Visagino m.		
Zarasų r.		

Lentelė Nr. 13

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 483 straipsnis nurodo, kad teismas, rengdamasis nagrinėti bylą, paveda valstybinei įvaikinimo institucijai pateikti išvadą, ar nėra įstatymų numatytų kliūčių įvaikinti konkretų vaiką, taip pat duomenis apie tai, ar nėra gauta kitų asmenų prašymo įvaikinti tą patį vaiką, apie įvaikintojo ir įvaikinamojo registraciją atitinkamuose sąrašuose, tačiau miestų/rajonų apylinkių teismai nevisada įpareigoja tarnybą pateikti šiuos duomenis, ypač kai nagrinėjama byla dėl vaiko įvaikinimo biologinio tėvo (motinos) sutuokiniui. 2005 metais Tarnyba parengė **78** išvadas dėl įvaikinimo šeimoje, **49** išvadas dėl įvaikinimo vienam iš sutuoktinių ir **2** dėl sutikimo įvaikinti atšaukimo.

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 484 straipsnio 4 dalis nustato, kad byla dėl įvaikinimo nagrinėjama būtinai dalyvaujant ir valstybinės įvaikinimo institucijos atstovui, tačiau dėl darbuotojų trūkumo Tarnybos atstovai dažniausiai vaiko interesams atstovaudavo tik Vilniaus miesto/rajonų apylinkių teismuose, o kituose Lietuvos miestų/rajonų apylinkių

teismuose dalyvaudavo rečiau. Dažnai Tarnybai pagal įgaliojimą atstovaudavo savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų atstovai.

2005 m. dalyvauta teismuose civilinėse bylose dėl įvaikinimo

	Įvaikinimo šeimoje	Įvaikinimo vienam iš sutuoktinių	Iš viso:
Vilniaus miesto/rajono apylinkės teismas	20	8	28
Kauno miesto apylinkės teismas	3		3
Trakų rajono apylinkės teismas	2		2
Vilniaus apygardos teismas	2		2
Iš viso:	27	8	35

Lentelėje Nr. 14

Tarnyba, būdama centrine institucija, atsakinga už vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimą, taip pat tiesiogiai konsultuoja Lietuvos Respublikos piliečius įvaikinimo, vaiko globos (laikinosios, nuolatinės), vaiko svečiavimosi šeimoje, tarptautinio įvaikinimo klausimais. Daugiausia užklausimų yra gaunama elektroniniu paštu, nemažai konsultacijų Lietuvos Respublikos piliečiams suteikiama telefonu, tiesiogiai Tarnyboje, interento svetainėje.

2005 m. Lietuvos Respublikos piliečių užklausimų pobūdis ir skaičius.

Užklausimų pobūdis	Iš viso:
Prašymai surasti informacijos apie biologinius tėvus	2
Surasti informacijos apie įvaikintą brolių/seserį	1
Surasti informacijos apie įvaikintą anūką	1
Įvaikinimo procedūra šeimai	34
Įvaikinimo procedūra vienišam asmeniui	2
Įvaikinimo procedūra vienam iš sutuoktinių	2
Vaiko globa	16
Vaiko svečiavimasis šeimoje (savaitgaliais, švenčių dienomis)	1
Tarptautinė įvaikinimo procedūra	2
Tėvų valdžios apribojimo procedūra	1
Teisės aktų paieška	1
Tėvų skyrybos	1
	64

Lentelėje Nr.15

IV.3. Įvaikinimas Lietuvos Respublikos piliečiams, nuolat gyvenančiams užsienyje, ir užsieniečiams

Tarptautinio ir tarpvalstybinio įvaikinimo procesą reglamentuoja 1993 m. Hagos konvencija dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje (toliau tekste – 1993 m. Hagos konvencija), Lietuvos Respublikos civilinio kodekso V dalis, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso XXIX skyrius, Įvaikinimo apskaitos tvarka, Įvaikintųjų patikrinimo tvarka, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2001-07-24 įsakymas Nr. 404/96 „Dėl medicininių kontraindikacijų, kurioms esant asmenys negali būti įvaikintais, sąrašo patvirtinimo“ (toliau tekste – Medicininių kontraindikacijų sąrašas), Įgaliojimų suteikimo tvarka.

Pastaruoju metu tiek Lietuvoje, tiek ES valstybėse gerokai išaugo migruojančių šeimų/asmenų skaičius. Todėl, organizuojant tarptautinį/tarpvalstybinį įvaikinimą, vis dažniau susiduriama su šiomis problemomis:

1. nustatymu, kurios šalies Centrinės valdžios ar akredituotos institucijos yra kompetentingos išduoti tėviams leidimą įvaikinti. 1993 m. Hagos konvencijos 2 str. 1 d. nustato, kad ši konvencija taikoma, kai vaikas, nuolat gyvenantis vienoje iš valstybių-dalyvių (valstybėje-gimtinėje), buvo, yra ar bus perkeliamas į kitą valstybę-dalyvę (priimančiąją valstybę) tuo atveju, kai jis (ji) valstybėje-gimtinėje įvaikintas sutuoktinių ar asmenų (asmens), nuolat gyvenančių (-io) priimančioje valstybėje, arba kai jis (ji) perkeliamas tarptautinio įvaikinimo tikslais į priimančiąją valstybę ar valstybę-gimtinę. Pagrindinis dėmesys skiriamas įvaikinamo vaiko ir tėvių nuolatinei gyvenamajai vietai, o ne pilietybei. Tačiau pačioje konvencijoje nėra pateikta nuolatinės gyvenamosios vietos sąvoka. Ji apibrėžta kiekvienos šalies vidaus teisės aktuose, tačiau šie teisės aktai numato skirtingus reikalavimus nustatant asmenų nuolatinę gyvenamąją vietą. Vis dažniau pasitaiko atvejų, kai pagal tos šalies, kurioje kreipimosi dėl įvaikinimo metu gyvena šeima, teisės aktus jie dar negali būti pripažinti nuolatiniais gyventojais, o tos šalies, kurios piliečiai jie yra, teisės aktai numato, kad jie jau nėra jos nuolatiniai gyventojai. Todėl, taikant šią konvenciją, vis dažniau kyla problemų nustatant, kurios šalies centrinė institucija yra atsakinga už leidimo įvaikinti tėviams suteikimą. Pvz., 2005 m. Tarnyba gavo Suomijos piliečių, šiuo metu dirbančių Lietuvoje, prašymą įvaikinti vaiką. LR civilinio proceso kodekso 482 str. 2 d. nustato, kad užsienio valstybės piliečiai ar asmenys be pilietybės, paduodami pareiškimą įvaikinti, pateikia savo valstybės įstatymų nustatyta tvarka įformintus dokumentus, duomenis, kad užsienio valstybė pripažins konkretaus vaiko įvaikinimą, kad vaikui yra išduotas ar bus

išduotas leidimas įvažiuoti į tą šalį ir nuolat joje gyventi. Taigi minėta šeima kreipėsi į Suomijos centrinę instituciją su prašymu išduoti šį dokumentą. Tačiau jai buvo atsakyta, kad, vadovaudamasi Suomijos teisės aktais, ši institucija negali išduoti prašomo dokumento, nes šiuo metu šeimos nuolatinė gyvenamoji vieta yra ten, kur jie dirba ir gauna pastovias pajamas, t.y. Lietuvoje. Tuo tarpu, vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisės aktais, suomių pora turi tik laikinus leidimus gyventi Lietuvoje ir ji nėra laikoma nuolatiniais Lietuvos gyventojais. Manome, kad panašių atvejų skaičius Lietuvoje tikrai augs.

Pastaruoju metu Tarnyba vis dažniau gauna Lietuvos Respublikos piliečių, išvykusių laikinai dirbti į užsienį (dažniausiai į Airiją, Prancūziją (Strasbūras), Belgiją (Briuselis), Liuksemburgą) prašymus įvaikinti. Pagal tų šalių įstatymus jie nėra laikomi nuolatiniais gyventojais, tačiau ir mūsų šalies kompetentingos institucijos negali atlikti jų pasirengimo įvaikinti patikrinimo, nes dabartinė jų gyvenamoji vieta yra kitoje užsienio valstybėje.

2. augantis mišrių santuokų, kai vienas iš sutuoktinių yra Lietuvos Respublikos pilietis, gyvenančių Lietuvoje, skaičius. Kaip jau buvo minėta, kai pareiškėjų gyvenamoji vieta yra Lietuva, Hagos konvencija netaikoma, nes įvaikintas vaikas neperkeliamas į kitą šalį, o lieka gyventi Lietuvoje. Šiuo atveju įvaikinant šeimoms, kuriose tik vienas iš sutuoktinių yra Lietuvos Respublikos pilietis, turi būti taikomi Lietuvos Respublikos teisės aktai. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.210 str. nustato reikalavimus asmenims, pageidaujantiems įvaikinti vaiką. Šio straipsnio 5 dalis nurodo, kad asmenys, norintys įvaikinti vaiką, turi būti įtraukti į asmenų, pageidaujančių įvaikinti vaiką, apskaitą, kurią tvarko valstybinė įvaikinimo institucija. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.224 str. nustato ypatumus, kai vaiką prašo įvaikinti užsienio valstybės pilietis. Šio straipsnio 2 dalyje įvaikinimui, kai pareiškėjas yra užsienio pilietis, keliami papildomi reikalavimai, neatsižvelgiant į tai, ar užsienio valstybės pilietis nuolat gyvena Lietuvoje, ar atvyko į šią šalį tik įvaikinti. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentare nurodoma, kad visais atvejais, kai asmuo turi užsienio valstybės pilietybę, būtina taikyti šioje dalyje nustatytus papildomus reikalavimus ir laikytis tokių taisyklių: 1) jiems gali būti siūlomas įvaikinti vaikas tik tada, jei per 6 mėnesius nuo jo įrašymo į apskaitą datos nebuvo gautas Lietuvos Respublikos piliečio(-ių) prašymas jį įvaikinti ar globoti; 2) būtinas vaiko globėjo rašytinis teismo nutartimi patvirtintas sutikimas. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas reglamentuoja bendras įvaikinimo procedūras, detaliau ikiteisminę įvaikinimo tvarką nustato Įvaikinimo apskaitos tvarka. Ji numato vaikų ir asmenų įtraukimo į apskaitą, vaikų siūlymo procedūras. Vadovaujantis šia tvarka, Tarnyba yra atsakinga už trijų apskaitų tvarkymą: galimų įvaikinti vaikų, Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių Lietuvoje, bei Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienio valstybėje, ir užsieniečių apskaitą. Todėl šiuo

metu mišrios poros yra įtraukiamos į Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitą, nes vienas iš šeimos narių yra užsienietis. Pagrindinis tokio sprendimo motyvas yra tas, kad gaunamas ne tik vieno sutuoktinio, kuris yra Lietuvos Respublikos pilietis, gyvenantis Lietuvoje, bet bendras abiejų **sutuoktinių** prašymas įvaikinti.

Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.26 str. nustato sutuoktinių lygiateisiškumo principą. Santuokos įregistravimas sukelia tam tikrų teisinių padarinių. Sudaręs santuoką asmuo praranda tam tikras teises ar nustatomi tam tikri jo teisių apribojimai (pvz., sutuoktinio nuosavybės teisės ribojimai (CK 3.84-3.86 str.), LR valstybės tarnybos įstatymo 9 str. 3 d. 3 p. numato apribojimus būti priimtam į valstybės tarnautojo pareigas, kurio sutuoktinis eina valstybės tarnautojo pareigas toje pačioje įstaigoje, jeigu jis pagal einamas pareigas būtų susijęs tiesioginio pavaldumo santykiais ir pan.). Įvaikinimu visų pirma yra siekiama įgyvendinti vaiko teisę į šeimą, o ne šeimos teisę į vaiką. Lietuvos Respublikos teisės aktai griežtai reglamentuoja visą įvaikinimo procedūrą ir nustato nemažai reikalavimų tėvams. Kaip jau minėjome, CK 3.210 str. nustato reikalavimus asmenims, turintiems teisę įvaikinti. Šio straipsnio 4 d. numato, kad įvaikintojai negali būti asmenys, teismo pripažinti neveiksniais, kuriems yra apribota tėvų valdžia, buvę vaiko globėjai, jeigu globa panaikinta dėl jų kaltės. Medicininių kontraindikacijų sąrašas nurodo ligas, kuriomis sergantys asmenys negali būti įvaikintojai. Taigi, jeigu vienas iš sutuoktinių neatitinka įstatyme numatytų reikalavimų ar kai yra priežasčių, dėl kurių jie negali būti pripažinti tinkamais įvaikintojais, neatsižvelgiant į kito sutuoktinio padėtį, tokiai šeimai nesuteikiamos galimybės įvaikinti vaiką.

Vertinant mišrios poros prašymą įvaikinti, būtina atsižvelgti į abiejų sutuoktinių statusą ir padėtį, į tai, kad vienas iš jų yra asmuo, kuriam įstatymas numato papildomus reikalavimus. Tačiau vadovaujantis vaiko interesais bei Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.210 str. 6 d. 4 p., Lietuvos Respublikoje gyvenanti pora, iš kurių yra vienas Lietuvos Respublikos pilietis, turi pirmenybę įvaikinti prieš kitas minėtoje apskaitoje esančias Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių šeimas.

Taigi augantis aprašytų situacijų skaičius sąlygoja būtinybę keisti šiuo metu Lietuvoje galiojančius teisės aktus. Todėl Tarnyba parengė Įvaikinimo apskaitos tvarkos projektą ir 2005 m. gruodžio mėn. pateikė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai.

3.1. Įgaliotos užsienio valstybių institucijos

Vadovaujantis Hagos konvencijos 14 str., šeimos ar asmenys, pageidaujantys įvaikinti vaiką kitoje šalyje, privalo kreiptis į savo šalies centrinės valdžios institucijas arba akredituotas

tarnybas. Kaip minėjome, siekiant, kad tarptautinio įvaikinimo procedūros vyktų sklandžiai ir skaidriai, Socialinės apsaugos ir darbo ministrės 2005-06-03 įsakymu Nr. A1-162 buvo patvirtintas Įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo užsienio valstybių institucijoms suteikimo tvarkos aprašas, kuris nustato:

1. įgaliojimų suteikimo, pasibaigimo, pratęsimo sustabdymo, panaikinimo sąlygas;
2. įgaliojimų užsienio valstybių institucijų funkcijas, teises ir pareigas.

Užsienio valstybių institucijos, turinčios įgaliojimus veikti Lietuvoje, privalo:

1. laikytis tarptautinių teisės aktų, Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatų;
2. negauti neteisėtos finansinės naudos ir nepagrįstai didelių atlyginimų už vykdomą veiklą;
3. kasmet, ne vėliau kaip iki sausio 31 d., Tarnybai teikti praėjusių metų veiklos ataskaitą.

Socialinės apsaugos ir darbo ministrės įsakymu buvo sudaryta komisija, kuri posėdžio metu priima rekomendaciją dėl siūlymo suteikti ar nesuteikti užsienio valstybių institucijoms įgaliojimus veikti Lietuvoje. 2005 m. nuo rugsėjo mėn. iki gruodžio mėn. akredituota 13 užsienio valstybių institucijų. Iš jų 6 yra JAV, 3 – Italijos, po 1 – Švedijos, Vokietijos, Ispanijos, Prancūzijos.

Įvaikinimo organizacija	Valstybė	Įgaliotas atstovas Lietuvoje	Įkainiai		Įgaliojimai veikti Lietuvoje suteikti	
			Užsienio valstybėje	Lietuvoje	nuo	iki
Our children's homestead	JAV (Iliojaus valstija)	Adv. Algirdas Miškinis	10750 \$	7000\$	2005-10-03	2008-09-27
Bethany Christian Services	JAV, (Mičigano valstija)	Adv. Eglė Mickevičiūtė-Tiažkijienė	7000 \$	6300 eur	2005-10-19	2006-09-28
Adoptions from the Heart	JAV, (Pensilvanijos valstija)	Adv. Eglė Mickevičiūtė-Tiažkijienė	7500 \$ +2500 \$ už antro vaiko įv.	6300 eur	2005-10-19	2006-10-01
Main Street Adoptions Service	JAV	Adv. Renata Girdauskienė	7000 \$	7500 \$	2005-11-24	2006-07-15
Hands across the water	JAV, (Mičigano valstija)	Adv. Žilvinas Lošys	4500 \$	3000 \$	2005-11-24	2007-08-11

Crossroads Adoption Services	JAV, (Minesotos valstija)	Adv. Žilvinas Lošys	3800 \$	3000 \$	2005-11-24	2006-12-31
Familia Universal	Ispanija	Adv. Algirdas Miškinis	5980 eur	4370 eur	2005-10-19	2008-10-18
Sozialdienst Katholischer Frauen (SKF)	Vokietija	Nomeda Sindaravičienė	3000 eur	1500 eur	2005-10-19	2008-10-18
Adozione per un mondo Unito (AMU)	Italija	Vilma Banytė Adv. Gintas Gustaitis	4700 eur	2300 eur 400 eur	2005-11-24	2008-11-23
La Primogenita international adoption	Italija	Vilma Banytė Adv. Gintas Gustaitis	2900 eur	2100 eur 400 eur	2005-11-24	2008-11-23
AAA Associazione adozioni Alfabeto Onlus	Italija	Gintautas Zabulėnas Adv. Gintas Gustaitis	3900 eur	2200 eur 400 eur	2005-11-24	2008-11-23
Barnen Framfor Allt – Adoptioener (BFA-A)	Švedija	Asta Gasparavičiūtė Adv. Beata Paulionytė	9417 eur		2005-12-16	2007-12-31
Les Enfants de l'Esperance	Prancūzija	Adv. Irena Stankevičienė	2913 eur	2215 eur	2005-12-16	2008-12-15

Lentelė Nr.16

Iš lentelėje pateiktų duomenų galima spręsti, kad dauguma įgaliotų užsienio valstybių institucijų savo atstovais Lietuvoje pasirenka advokatus, kurie atstovauja šeimoms ikiteisminio įvaikinimo procese ir teisme, kai joms pasiūlomas įvaikinti vaikas. Įgaliotų užsienio institucijų įkainiai už teikiamas paslaugas svyruoja nuo 5128 iki 14500 eurų. Teikiamos paslaugos: įvaikintojų namų aplinkos, gyvenimo būdo, finansinės padėties bei asmeninės istorijos tyrimas, organizacijos administracijos išlaidos, susijusios su šeimos konsultavimu, mokymu, duomenų apie įvaikinimo proceso eigą rinkimu, perdavimu, duomenų apie pasiūlytą vaiką rinkimas, analizė ir pateikimas šeimai, ataskaitų apie vaiko integraciją į šeimą rengimas ir pateikimas Tarnybai. Valandinis advokato įkainis – apie 70 eurų už valandą, valandinis advokato asistento įkainis – apie 48 eurai už valandą. Institucijos atstovas Lietuvoje yra atsakingas už gautų šeimos dokumentų analizę, tvarkymą ir pateikimą tarnybai, informacijos apie įvaikinimo proceso eigą

rinkimą ir pateikimą agentūrai, konsultacijų įvaikinimo teisės klausimais teikimą, informacijos apie pasiūlytą galimą įvaikinti vaiką rinkimą ir perdavimą, šeimos lydėjimą ir jos kelionės Lietuvoje organizavimą, dokumentų teismui rengimą, atstovavimą teisme, naujų įvaikinto vaiko dokumentų gavimą. Įvaikintojų bylos dokumentų vertimas paprastai kainuoja apie 815 eurų, įvaikinto vaiko dokumentų vertimas – 290 eurų, ataskaitų po įvaikinimo vertimas – 160 eurų, dokumentų notarinis tvirtinimas – 80 eurų, dokumentų legalizavimas – 65 eurų, teismo žyminis mokestis – 30 eurų, vertėjo paslaugos teismo posėdžio metu – 60 eurų, mokestis už naujo paso vaikui išdavimą – 30 eurų, įvaikio medicininiai tyrimai – 35 eurų, privalomas įvaikio sveikatos patikrinimas JAV imigracinei vizai gauti – 60 eurų, mokestis už JAV vizos išdavimą konsulate Varšuvoje – 305 eurų, telekomunikacijų paslaugos – 255 eurų, transporto išlaidos – 300 eurų spausdinimo, kopijavimo išlaidos – 70 eurų, pašto išlaidos – 20 eurų, taip pat galimos ir kitos nenumatytos išlaidos.

Kai užsieniečių šeima pageidauja įvaikinti mažą vaiką, paprastai įvaikinimo procesas užsienio piliečiams, pageidaujantiems įvaikinti vaiką Lietuvoje, trunka apie 2-3 metus, nuo jų įrašymo į apskaitą dienos. Taigi nurodytą sumą šeimos moka už visą procesą. Taip pat paslaugų įkainiai skiriasi pagal šalis. Italijos, Prancūzijos šeimoms nereikia mokėti už jų pasirengimo įvaikinti patikrinimą, nes tai atlieka valstybinės institucijos, o JAV ši paslauga yra mokama.

Įgaliotos užsienio valstybių institucijos ruošia šeimas, atstovauja joms, konsultuoja viso ikiteisminio įvaikinimo proceso metu. Pastarųjų metų praktika patvirtina, kad tais atvejais, kai šeimoms atstovauja kvalifikuoti specialistai, su jomis dirbama ne tik atliekant pasirengimo įvaikinti patikrinimą, bet ir visą tą laikotarpį, kol laukiama vaiko, įvaikintojai yra labiau pasirengę ir motyvuoti, siekiantys ne tik įgyvendinti savo norą turėti vaikų, bet ir gali įvaikinti vaikus su specialiais poreikiais. Taip pat toks atstovavimas padeda išvengti tiesioginio kontakto su norinčiomis įvaikinti šeimomis, nesudaromos galimybės joms daryti Tarnybai emocinio spaudimo dėl greitesnio vaiko pasiūlymo. Taip pat institucija yra išsipareigojusi teikti grįžtamąją informaciją apie įvaikintą vaiką, jo integraciją į naują šeimą, aplinką ir t.t..

Daugelis 2005 m. įgaliotų užsienio valstybių institucijų Lietuvoje veikia nuo 2001-2002 metų. Žemiau pateiktose lentelėse matome, kad beveik pusę užsieniečių šeimų 2002-2005 m. įvaikino per įgaliotas užsienio valstybių institucijas.

2002-2006 m. duomenys apie įvaikinusias šeimas

	Įgaliotos org.	Kitos org.	Centrinė
JAV	14	49	-
Prancūzija	11	-	73
Ispanija	-	-	1
Vokietija	10	-	5
Italija	58	19	-
Švedija	18	-	-
Iš viso:	111	68	79

Lentelė Nr.17

	JAV	2002	2003	2004	2005	2006
Įgaliotos užsienio organizacijos	Our children's homestead	-	-	-	-	-
	Bethany Christian Services	-	1	1	2	-
	Adoptions from the Heart	1	-	4	3	-
	Main Street Adoptions Service	1	-	-	1	-
	Hands across the water	-	-	-	-	-
	Crossroads Adoption Services	-	-	-	-	-
Kitos org.		10	19	11	9	

	Prancūzija	2002	2003	2004	2005	2006
Įgaliota org.	Les enfants de l'Esperance	-	3	4	3	1
Centrinė	MAI	19	27	16	11	-

	Ispanija	2002	2003	2004	2005	2006
Įgaliota org.	Familia Universal	-	-	-	-	-
Centrinė		-	-	1	-	-

	Vokietija	2002	2003	2004	2005	2006
Įgaliota org.	SKF	1	5	-	4	-
Centrinė		1	1	-	2	1

	Italija	2002	2003	2004	2005	2006
Įgaliotos org.	AMU	2	9	20	13	2
	La Primogenita	-	1	1	2	1
	AAA	-	2	3	2	-
Kitos org.		-	-	3	15	1

Lentelė Nr.18

Tarnyba nuolat informuoja įgaliotas užsienio valstybių institucijas apie Lietuvos Respublikos teisės aktų pasikeitimus. Glaudus bendradarbiavimas sąlygoja sėkmingą vaikų su specialiais poreikiais įvaikinimo programos vykdymą. Pagal šią programą pavyksta surasti

šeimas vaikams, kurie yra vyresni nei 10 m. amžiaus, turintys rimtų sveikatos sutrikimų arba iš didelių brolių ir seserų grupių.

3.2. Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaita

2005 m. gruodžio 31 d. duomenimis, norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitoje (toliau tekste – užsieniečių apskaita) buvo **289** šeimos. Žemiau pateiktoje diagramoje nurodomas 2002, 2003, 2004 ir 2005 metų gruodžio 31 d. užsieniečių apskaitoje buvusių šeimų skaičius.

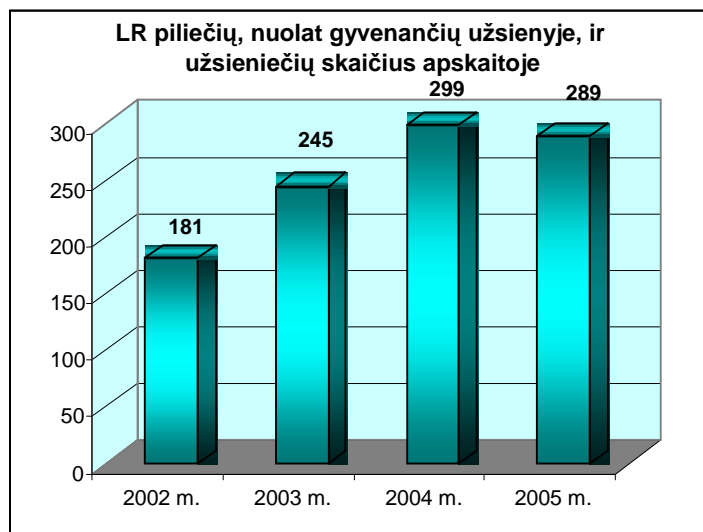

Diagrama Nr.13

Kaip matome diagramoje Nr.13, kelerius metus didėjęs užsienio valstybių piliečių prašymų įvaikinti Lietuvoje skaičius šiemet sumažėjo. Tai lėmė keletas veiksnių:

1) Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu 2005 m. birželio 3 d. Nr. A1-162 patvirtintas Įgaliojimų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo užsienio valstybių institucijoms tvarkos aprašas. Remiantis šiuo tvarkos aprašu, užsienio valstybių piliečiai dėl įvaikinimo Lietuvoje privalo kreiptis tik per įgaliotą užsienio valstybės instituciją arba savo šalies centrinę įvaikinimo instituciją. Taip buvo panaikinta galimybė asmenims, gyvenantiems užsienyje, dėl įvaikinimo Lietuvoje kreiptis per kitas įvaikinimo organizacijas.

2) ilgas laukimo periodas, neretai užtrunkantis iki 3 ir daugiau metų.

3) didesnis nei bet kuriais metais išbrauktų šeimų skaičius – 148, iš jų – 76 šeimos įvaikino ir 25 šeimos išsibraukė iš apskaitos savo noru, 13 šeimų įvaikino kitose šalyse.

2005-12-31 apskaitoje esančios šeimos pagal šalis ir įtraukimo metus

Šalis	Įtraukimo į apskaitą metai					Iš viso:
	2000	2002	2003	2004	2005	
Australija			2	2		4
Austrija				1		1
Danija					1	1
Didžioji Britanija			1			1
Ispanija				10	15	25
Italija		3	31	38	19	91
JAV			2	11	13	26
Kanada		1		2	5	8
LR/Prancūzija				1	1	2
Norvegija					1	1
Prancūzija	1		9	43	46	99
San Marinas					1	1
Suomija					1	1
Švedija					9	9
Šveicarija				2	1	3
Vokietija			2	3	11	16
Iš viso:	1	4	47	113	124	289

Lentelė Nr. 19

Gerokai sumažėjo Italijos piliečių, pageidaujančių įvaikinti vaikus Lietuvoje. Ataskaitiniu laikotarpiu į užsieniečių apskaitą buvo įtraukta 19 Italijos piliečių šeimų, iš kurių 4 pageidavo įvaikinti vaikus su specialiais poreikiais. Dar 3 Italijos piliečių šeimos 2005 m. įtrauktos į užsieniečių apskaitą įvaikino vaikus pagal specialių poreikių programą. Pusė 2005 m. į užsieniečių apskaitą įtrauktų Italijos piliečių pageidauja įvaikinti vyresnius nei 7 metų amžiaus vaikus.

Prancūzijos piliečių, įtrauktų į užsieniečių apskaitą 2004-2005 metais, skaičius išlieka pastovus – 46. Net 40 Prancūzijos piliečių šeimų pageidauja įvaikinti ikimokyklinio amžiaus vaikus, todėl jų įvaikinimo procesas užtrunka 2 ir daugiau metų.

2005 m. į užsieniečių apskaitą įtrauktos Švedijos piliečių šeimos, kaip ir ankstesniais metais, yra pasirengusios įvaikinti vaikus, turinčius rimtų, sunkiai išgydomų sveikatos problemų

2005 metais į užsieniečių apskaitą buvo įrašyta 15 Ispanijos piliečių šeimų. Šis skaičius, lyginant su 2004 metais (įrašyta 11 šeimų), beveik nepasikeitė. Kol kas nei viena Ispanijos piliečių šeima, kuriai atstovauja akredituotos Ispanijos įvaikinimo organizacija „Familia Universal“, dar neįvaikino vaikų iš Lietuvos. Tai lemia Generalinių tarnybų keliami griežti reikalavimai galimų įvaikinti vaikų sveikatai. Pagal Ispanijoje galiojančius įstatymus informacija apie šeimai siūlomą įvaikinti vaiką pirmiausia pranešama Generalinei tarnybai, kuri, atsižvelgdama į konkretaus vaiko sveikatos būklę, nusprendžia, ar šeima galės įvaikinti pasiūlytą vaiką.

2005-12-31 apskaitoje esančios ir 2005 metais įtrauktos šeimos pagal užsienio valstybių institucijas

Šalis	Įgaliota organizacija	Centrinė institucija	Kita institucija	2005-12-31 šeimų skaičius	2005 m. įtrauktos šeimos pagal įgaliotą organizaciją
Australija		Queensland department		2	
		Department of Community services - NSW		1	
		Department of Human Services - state of Victoria		1	
Iš viso:			4		
Austrija		Amt der Niederosterreichischen Landesregierung		1	
Danija		Ministry of Family and Consumer affairs Department of Family Affairs / S. Kaušinis		1	1
D. Britanija		The department of Education and Skills		1	
Ispanija	Familia Universal / A. Miškinis			24	15
			Kanarų salų darbo ir socialinių reikalų ministerija / A. Miškinis	1	
Iš viso:			25	15	
Italija	Associazione Volontari Per Il Servizio Internazionale A.V.S.I.			52	5
	Associazione Azione per un Mondo Unito, A.M.U. – ONLUS			29	5
	Associazione Adozioni Alfabeto, (A.A.A.)			6	6
	La Primogenita International Adoption Piacenza-Italia			4	3
Iš viso:			91	19	
JAV	Bethany Christian Services / E. Mickevičiūtė - Tiažkijienė			10	8
	Adoptions from the Heart / E. Mickevičiūtė Tiažkijienė			4	

	"Hands across the Water" / Ž. Lošys			3	2
	Carolina Hope Cristian Adoption Agency / Ž.Lošys			2	1
	Main Street Adoption Service / R. Girdauskienė			2	1
	Tree of life / I.Kvainauskienė			2	
	"Our children's Home Stead" / A. Miškinis			1	1
	„The International Adoption Center at Children's Choice“			1	
	Family Resource Center / V. Jonaitienė			1	
Iš viso:				26	13
Kanada	„Enfants sans frontier“			8	5
		Secretariat a l'adoption Internationale du Quebec		1	
				9	5
LR / Parnacūzija			Plungės r. VTAT	1	
			Vilniaus m. VTAT	1	1
Iš viso:				2	
Norvegija		Norwegian Directorate for Children, Youth and family Affairs		1	1
Prancūzija		Mission De L'Adoption Internationale		82	35
		Les enfants de l'Esperance		17	11
Iš viso:				99	46
San Marinas	Associazione Volontari Per Il Servizio Internazionale A.V.S.I.			1	1
Suomija			Helsinki city Social Services Department / Vilniaus m. VTAT	1	1
Švedija	Barner Framfor Allt-Adoptioner			9	9
Šveicarija		Service for International Child Protection		3	1
Vokietija	Sozialdienst Katholischer Frauen			15	11
			Main-Kinzig-Kreis / A. Miškinis	1	
Iš viso:				16	11

Lentelė Nr. 20

Remiantis 1993 m. Hagos konvencija ir įvaikinimo apskaitos tvarka, Lietuvos Respublikos piliečiai, nuolat gyvenantys užsienyje, ir užsieniečiai dėl įvaikinimo mūsų valstybėje gali kreiptis į savo šalies centrinę instituciją arba jos akredituotą instituciją. Kai kurios užsienio valstybės (Australija, Danija, Dž. Britanija, Šveicarija) nėra akreditavusios institucijos vykdyti įvaikinimus iš Lietuvos, todėl šeimos gali kreiptis tik per centrinę valdžios instituciją. Kitų valstybių (Prancūzija, Vokietija) teisės aktai numato, kad šeimos gali kreiptis arba per centrinę valdžios instituciją, arba per akredituotą instituciją.

Daugumai Ispanijos piliečių šeimų, pageidaujančių įvaikinti Lietuvoje, atstovauja akredituotas įvaikinimo organizacijas „Familia Universal“. Tik viena Ispanijos piliečių šeima kreipėsi dėl įvaikinimo per centrinę instituciją – Kanarų salų darbo ir socialinių reikalų ministeriją.

91 Italijos piliečių šeimai atstovauja centrinės Italijos įvaikinimo komisijos akredituotos įvaikinimo organizacijos.

Iš visų 26 sąraše esančių JAV piliečių šeimų, 10 yra atstovaujamos JAV licenzijuotos įvaikinimo agentūros „Bethany Christian Services“, 8 iš jų įrašytos 2005 metais.

Iš 9 Kanados piliečių šeimų, esančių sąraše, 8 atstovaujamos centrinės institucijos Secretariat a l'adoption Internationale du Quebec akredituotos įvaikinimo organizacijos „Enfants sans frontier“, 5 jų atstovaujamos šeimos įrašytos 2005 m.

Remiantis 2005 m. gruodžio 31 d. duomenimis, iš **289** apskaitoje esančių šeimų **3** yra vienišos moterys, **286** – sutuoktinių poros. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.210 str. 2 d. numato, kad nesusituokę asmenys gali įvaikinti tik išimtiniais atvejais. Paprastai tai yra tokie atvejai, kai vaikas auga pageidaujančio įvaikinti asmens šeimoje ar kai jo nepageidauja įvaikinti sutuoktiniai. 2005 m. į norinčių įvaikinti Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių apskaitą buvo įtraukti tik **2** nesusituokę asmenys, vienas iš jų – Lietuvos Respublikos pilietė, kita pareiškėja pageidauja įvaikinti specialiųjų poreikių turintį vaiką.

2005-12-31 apskaitoje esančios šeimos pagal šeimyninę padėtį

Šalis	Sutuoktinių poros	Vieniši asmenys
Australija	4	
Austrija	1	
Danija	1	
Didžioji Britanija	1	
Ispanija	25	
Italija	91	
JAV	25	1
Kanada	8	

LR/Prancūzija	2	
Norvegija	2	
Prancūzija	97	2
San Marinas	1	
Suomija	1	
Švedija	9	
Šveicarija	3	
Vokietija	16	
Iš viso:	286 poros	3

Lentelė Nr. 21

Didžioji dauguma apskaitoje esančių porų, asmenų nei savo biologinių, nei įvaikintų vaikų neturi.

2005-12-31 apskaitoje esančios šeimos pagal šeimoje auginamus vaikus

Šalis	Biologinis vaikas	Sutuoktinio vaikas	Išvaikintas vaikas	Kita	Be vaikų	Iš viso:
Iš viso:						
Australija					4	4
Austrija					1	1
Danija					1	1
DB	1					1
Ispanija	4			1	20	25
Italija	7		3		81	91
JAV	11		3		12	26
Kanada	1		1		6	8
LR/Prancūzija	2					2
Norvegija					1	1
Prancūzija	12	2	9	2	74	99
San Marinas					1	1
Suomija	1					1
Švedija	1	1			7	9
Šveicarija	1				2	3
Vokietija	4				12	16
Iš viso:	45	3	16	3	222	289

Lentelė Nr. 22

Kaip matome, iš 289 sąraše esančių šeimų 222 vaikų neturi, 45 šeimos turi 1 arba 2 biologinius vaikus, viena šeima turi 4 ir viena 5 biologinius vaikus, 16 šeimų yra jau įvaikinusios iš įvairių šalių.

➤ 12 Prancūzijos piliečių šeimų turi 23 biologinius vaikus, kurių amžiaus vidurkis 8 metai. 2 vyresnio amžiaus šeimų sutuoktiniai turi 5 vaikus iš pirmų santuokų, kurių amžiaus vidurkis 25 metai, dar 2 šeimų vienas iš sutuoktinių yra įvaikinę vaikus iš pirmų santuokų. 6 Prancūzijos piliečių šeimos įvaikinusios 8 vaikus iš Rumunijos, Bulgarijos, Rusijos, Ukrainos, Prancūzijos. 3 Prancūzijos piliečių šeimos jau įvaikino 4 vaikus iš Lietuvos.

➤ 11 JAV šeimų turi 27 biologinius vaikus, kurių amžiaus vidurkis 10 metų. 3 JAV piliečių šeimos yra įvaikinusios: 1 šeima įvaikino 4 vaikus savo šalyje ir užsienyje, kitos 2

šeimos prieš kelerius metus įvaikino Lietuvoje. Kaip matome, net 14 iš 26 sąraše esančių JAV šeimų namuose jau turi vaikų ir dar ketina įvaikinti.

- 8 Italijos piliečių šeimos turi 9 biologinius vaikus, kurių amžiaus vidurkis 10 metų. 3 Italijos piliečių šeimos įvaikino 3 vaikus iš Vengrijos, Italijos ir Lietuvos.
- iš visų sąraše esančių Ispanijos piliečių šeimų 3 turi 4 biologinius vaikus. 1 šeima jau 11 metų globoja be tėvų globos likusią mergaitę.

2005-12-31 apskaitoje esančios šeimos pagal amžiaus vidurkį

Amžius	iki 30 m.		31 - 35 m.		36 - 40 m.		41 - 45 m.		46 -50m.		virš 50 m.		Iš viso:
	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	
Australija						1	3	3	1				8
Austrija			1	1									2
Danija											1	1	2
D. Britanija							1	1					2
Ispanija			6	8	10	7	6	7	3	3			50
Italija			6	3	21	12	40	41	23	30	1	5	182
JAV			1	1	8	7	9	13	8	4			51
Kanada		1	4	2	3	1	1	4					16
LR/Prancūzija	1				1	2							4
Norvegija								1	1				2
Prancūzija	1	1	12	10	31	27	40	32	14	24	1	3	196
San Marinas			1			1							2
Suomija							1	1					2
Švedija			3	3	4	2	1	2	1	1		1	18
Šveicarija			2		1	1		1		1			6
Vokietija			4	3	6	5	5	8	1				32
Iš viso:	2	2	40	31	85	66	107	114	52	63	3	10	575
	4		71		151		221		115		13		575

Lentelė Nr. 23

Kaip ir Lietuvos Respublikos piliečiai, dažniausiai įvaikinti ryžtasi brandaus amžiaus sulaukę, profesinėje veikloje įsitvirtinę ir tinkamas gyvenimo sąlygas turintys užsieniečiai. Didžioji dalis užsieniečių apskaitoje esančių šeimų – 38 procentai yra 41-45 metų amžiaus, 26,3 procentai yra 36-40 metų amžiaus ir net 20 procentų – vyresni nei 45 metų amžiaus. Daugiau iki 40 m. užsieniečių apskaitoje registruotų asmenų yra moterys, o vyresni yra vyrai. Taip pat net 13 asmenų yra vyresni nei 50 metų amžiaus. Remiantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.210 str., įvaikintojais gali būti pilnamečiai abiejų lyčių asmenys iki penkiasdešimties metų, tinkamai pasirengę įvaikinti. Išimtiniais atvejais teismas gali leisti įvaikinti ir vyresnio amžiaus asmenims. Išimti teismas turi daryti atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes, pavyzdžiui, kai norintis įvaikinti vyresnis nei 50 metų asmuo yra geros fizinės ir psichinės sveikatos, kad pajėgtų išauginti įvaikį, ir pageidauja įvaikinti vyresnį vaiką arba įvaikintojų šeimoje ilgai gyvenusį vaiką.

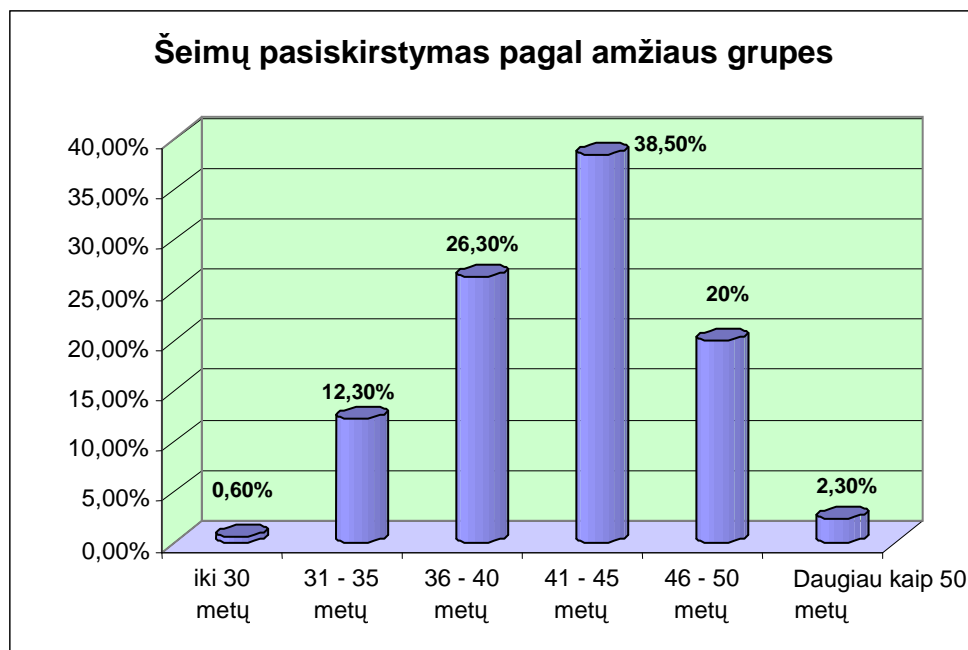

Diagrama Nr.14

Iš **289** užsieniečių apskaitoje esančių šeimų **16** yra susiję su Lietuva (lentelė Nr. 24). 7 šeimų vienas iš sutuoktinių yra lietuvių kilmės, kurią įrodė tai patvirtinančiais dokumentais. Pagal Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 1 straipsnį lietuvių kilmės asmeniu laikomas asmuo, kurio tėvai ar seneliai arba vienas iš tėvų ar senelių yra ar buvo lietuviai ir pats asmuo pripažįsta save lietuviu. Remiantis įstatyme pateikta lietuviškos kilmės sąvoka, pareiškėjai, kurių tėvai arba seneliai, arba vienas iš tėvų ar senelių turėjo lietuvių tautybę ir jeigu pareiškėjas/-a laiko save lietuviu, galima teigti, kad lietuviška kilmė įrodyta. Todėl šeima/asmuo, norėdamas įrodyti savo lietuvišką kilmę, privalo pristatyti dokumentus, patvirtinančius, kad jų tėvai ir/arba seneliai buvo lietuvių tautybės.

Apskaitoje yra 2 mišrios, gyvenančios Lietuvoje, šeimos, kurių vienas iš sutuoktinių yra Lietuvos Respubliko pilietis, o kitas sutuoktinis neturi leidimo nuolat gyventi Lietuvoje. Viena iš minėtų šeimų į sąrašą įtraukta 2004 metas, o kita 2005 metais. Taip pat 2005 m. Tarnyba gavo 2 Lietuvos Respublikos piliečių šeimų, nuolat gyvenančių užsienyje, prašymus įvaikinti vaikus iš Lietuvos. Kaip jau buvo minėjome, pastaruoju metu pastebimas ypač išaugęs Lietuvos Respublikos piliečių, gyvenančių apie 5 metus kitose užsienio valstybėse, domėjimasis įvaikinimo iš Lietuvos galimybėmis. Manome, kad tokių šeimų skaičius ir toliau didės, nes vis daugiau šeimų iš Lietuvos emigruoja.

Šeimos ryšys su LR	Šeimų skaičius 2004 metus lyginant su 2005 metais
Vienas iš sutuoktinių yra liet. kilmės	6 / 7
Abu sutuoktiniai yra liet. kilmės	2 / 0
Moteris LR pilietė, vyras yra liet. kilmės	2 / 0
Moteris LR pilietė	1 / 3
Moteris LR pilietė, šeima gyvena Lietuvoje	2 / 2

Vieniša LR pilietė	1 / 1
Vieniša liet. kilmės moteris	1 / 0
Abu LR piliečiai, nuolat gyvenantys užsienyje	0 / 2
Užsienio piliečiai, gyvenantys Lietuvoje	0 / 1
Iš viso:	15 / 16

Lentelė Nr.24

Kaip ir ankstesniais metais, 2005 m. daugiausia užsieniečių apskaitoje esančių šeimų pageidavo įvaikinti bet kokios lyties vieną nuo 4 iki 6 metų amžiaus vaiką su lengvais ar išgydomais sveikatos sutrikimais.

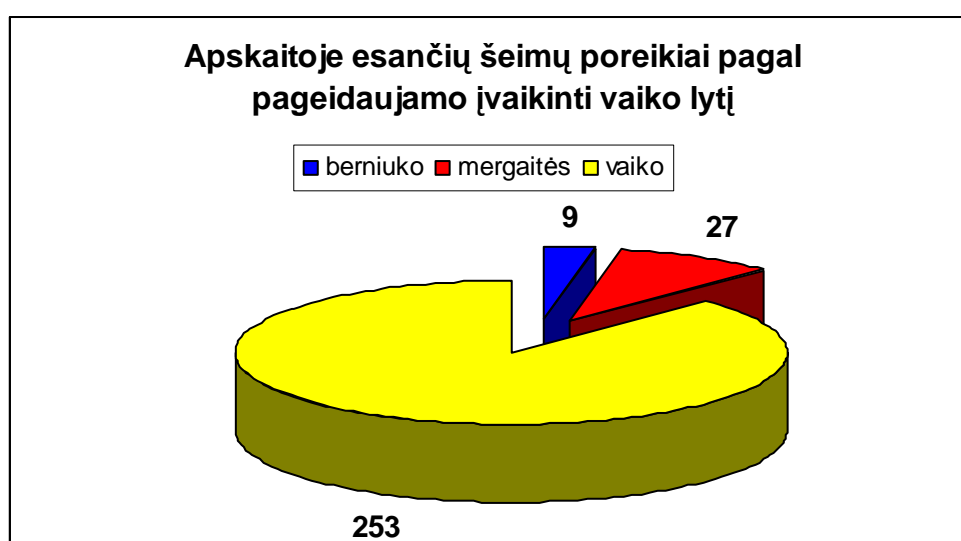

Diagrama Nr. 15

Didžiąją daugumą apskaitoje esančių šeimų sudaro poros, pageidaujančios įvaikinti 4-6 metų amžiaus vaikus.

2005-12-31 užsieniečių apskaitoje buvo registruotos 4 šeimos, pageidaujančios įvaikinti 10-14 metų amžiaus vaikus. Visos jos jau yra gavusios pasiūlymus įvaikinti tokio amžiaus vaikus.

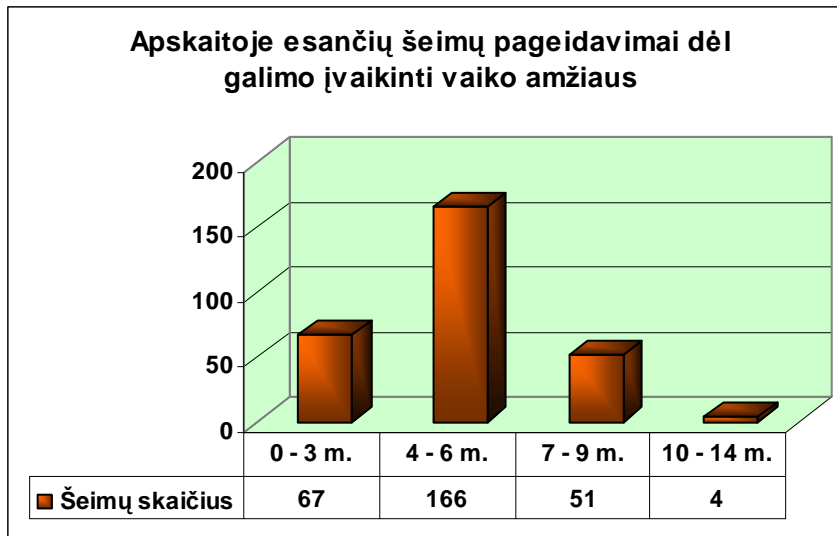

Diagrama Nr.16

2005 metais šeimų, pageidaujančių įvaikinti geros sveikatos vaiką, skaičius išliko panašus kaip ir 2004 metais, t.y. 106 šeimos pageidauja įvaikinti geros sveikatos vaiką. Iš 289 šeimų 183 pageidavo įvaikinti vaiką su išgydomomis sveikatos problemomis.

Žemiau pateikiamoje diagramoje Nr. 17 matome, kad 3 sąraše esančios šeimos pageidauja įvaikinti nuo 1 iki 3 vaikų (brolių/seserų) grupę, viena šeima pageidauja įvaikinti tik 3 vaikus. Minėtos šeimos jau daugiau nei metai laukia pasiūlymo, nes jie nori įvaikinti ne vyresnius nei 6 metų amžiaus sveikus vaikus. Dauguma apskaitoje esančių šeimų pageidauja įvaikinti tik 1 vaiką, tokių šeimų sąraše yra 153, kitos 87 šeimos pageidauja 1 vaiko, bet jos svarstyty galimybę įvaikinti ir 2 vaikus.

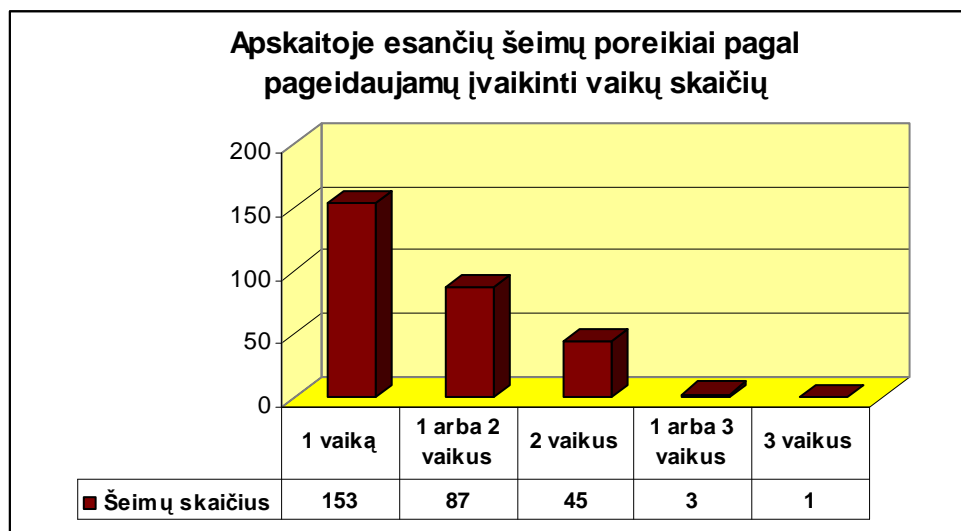

Diagrama Nr.17

Kaip minėjome, dauguma šeimų pageidauja įvaikinti vieną vaiką (153). Tačiau tik 4 šeimos svarstyty 3 vaikų, ne vyresnių nei 6 metų amžiaus, įvaikinimo galimybes. Daugiausia, net **166**, užsienio piliečių šeimų pageidauja įvaikinti vaikus nuo 4 iki 6 metų amžiaus. Tokio amžiaus galimų tarptautiniam įvaikinimui vaikų yra **71**. Iš jų **5** jau pasiūlyti įvaikinti, **8** vaikus jau sutiko

įvaikinti užsieniečių šeimos, kiti **58** vaikai turi rimtų sveikatos sutrikimų, todėl siūlomi įvaikinti pagal vaikų su specialiais poreikiais programą.

67 užsienio piliečių šeimos pageidauja įvaikinti vaikus iki 3 metų amžiaus. Iš **49** tokio amžiaus vaikų, esančių darbinėje galimų įvaikinti vaikų apskaitoje, **21** vaikas iki 3 metų buvo pasiūlytas įvaikinti užsienio piliečiams, iš jų **15** vaikų jau sutiko įvaikinti, net **28** tokio amžiaus vaikai turi rimtų sveikatos sutrikimų ir yra siūlomi įvaikinti pagal vaikų su specialiais poreikiais programą.

Vaikus nuo 7 iki 9 metų amžiaus pageidauja įvaikinti **51** šeima, tokio amžiaus galimų tarptautiniam įvaikinimui yra **88** vaikai. Tačiau **77** tokio amžiaus tarpsnio vaikai turi rimtų sveikatos sutrikimų, o šeima, sutikusi įvaikinti vyresnio amžiaus vaiką, dažniausiai pageidauja, kad jo sveikata būtų gera. **4** šio amžiaus grupės vaikai jau pasiūlyti įvaikinti, **7** vaikus sutiko įvaikinti asmenys, gyvenantys užsienyje.

Užsienio valstybių piliečių apskaitoje **4** šeimos pageidauja įvaikinti vaikus nuo 10 iki 14 metų amžiaus. Iš jų tik **1** šeima, pageidaujanti įvaikinti 10 metų amžiaus geros sveikatos mergaitę, dar nėra gavusi tokio pasiūlymo. Vaikų nuo 10 iki 14 metų skaičius darbinėje galimų įvaikinti vaikų apskaitoje didžiausias, net **161**, iš jų 157 siūlomi įvaikinti pagal vaikų su specialiais poreikiais programą.

Vyresnius nei 15 metų vaikus šiuo metu pageidauja įvaikinti viena šeima. Dažniausiai tokio amžiaus vaikus pageidauja įvaikinti vyresnės nei 50 metų amžiaus poros, kurių namuose ilgą laiką atostogų metu svečiuodavosi vaikas.

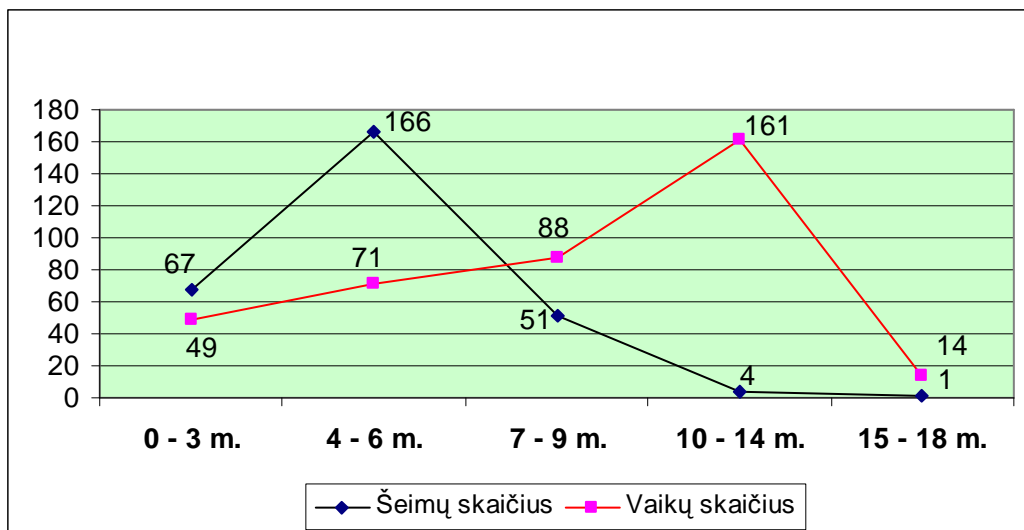

Diagrama Nr. 18

2005 metais iš užsieniečių apskaitos buvo išbrauktos **148** šeimos. Didžiąją dalį išbrauktų šeimų sudarė Italijos piliečiai – **64**. Taip pat išbrauktos **36** Prancūzijos piliečių šeimos, **23** – JAV, **8** – Vokietijos, **5** – Švedijos, **3** – Australijos, **3** – Ispanijos, **po 1** šeimą iš Lenkijos, Austrijos, D.

Britanijos, Nyderlandų karalystės, San Marino, Šveicarijos. Šeimos buvo išbrauktos dėl šių priežasčių:

1. **76** šeimos įvaikino vaiką Lietuvoje;
2. **25** šeimos išbrauktos jų pačių pageidavimu, motyvai nenurodomi;
3. **13** šeimų informavo, kad įvaikino vaiką kitoje užsienio valstybėje;
4. **2** šeimos neatsakė į Tarnybos išsiųstus kontrolinius laiškus, kuriuose buvo informuotos apie trūkstamus ar reikalingus atnaujinti dokumentus;
5. **14** šeimai baigėsi jos šalies kompetentingos institucijos išduoto leidimo įvaikinti vaiką galiojimo terminas;
6. **18** šeimų išbrauktos iš sąrašo dėl kitų priežasčių. Iš jų 4 šeimos susilaukė biologinių vaikų; 3 šeimos nekeitė pageidaujamo įvaikinti vaiko amžiaus; 3 Prancūzijos piliečių šeimos nemotyvuotai atsisakė trijų ir daugiau pasiūlymų įvaikinti; 2 šeimos buvo išbrauktos dėl šeimyninių problemų; 1 šeima išbraukta, nes ji buvo paskirta vaiko globėja savo šalyje; 1 šeimai nebuvo išduotas atnaujintas leidimas įvaikinti; 1 šeimos pareiškėja mirė; 1 šeima atšaukė įgaliojimus jai atstovaujančiai įvaikinimo organizacijai; 1 šeima nesikreipė į teismą dėl įvaikinimo; 1 šeima buvo išbraukta, nes pageidavo įvaikinti vaiką, kuris nebuvo galimas įvaikinti.

14 iš 148 išbrauktų užsienio valstybių piliečių šeimų į apskaitą buvo įrašytos 2005 metais. Iš jų **11** šeimų įvaikino specialiųjų poreikių turinčius vaikus, **1** šeima įvaikino iš kitos šalies, **1** šeima išbraukta pačių pageidavimu, **1** šeima negavo atnaujinto leidimo įvaikinti.

Taigi Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, ir užsieniečių, pageidaujančių įvaikinti vaiką, skaičius išlieka panašus, keičiasi tik šeimų pageidavimai dėl vaiko amžiaus, sveikatos. Vis daugiau prašymų įvaikinti yra gaunama iš šeimų, kurios yra pasirengusios įvaikinti vaiką, turintį sveikatos sutrikimų. Vyresnio amžiaus poros įvaikina vyresnius vaikus. Taip patenkinami ir vaiko, ir šeimos poreikiai.

Nežiūrint pakankamai ilgo įvaikinimo proceso, užsienio valstybių piliečiai yra patenkinti skaidria ir sklandžia tarptautinio įvaikinimo procedūra Lietuvoje, todėl neretai jie pasirenka būtent mūsų šalį. Taip pat užsienio valstybių piliečių šeimos nusprendžia kreiptis dėl įvaikinimo Lietuvoje dėl artimos geografinės padėties, kultūrinių panašumų. Dalis šeimų teigia, kad jų pažįstamos šeimos jau yra įvaikinusios vaikučius iš Lietuvos ir liko patenkintos tarpvalstybinio įvaikinimo procedūra.

3.3. Įvaikinimas Lietuvos Respublikos piliečiams, nuolat gyvenantiems užsienyje, ir užsieniečiams

2005 metais **76** užsienio piliečių ir Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, šeimos įvaikino **108** vaikus, iš jų **60** berniukų, **48** mergaites. Taip pat vienas užsienio valstybės pilietis, gyvenantis Kanadoje, įvaikino vieną savo sutuoktinės, Lietuvos Respublikos pilietės, vaiką. 2004 metais 72 užsienio piliečių šeimos įvaikino 103 vaikus, o 2003 metais 72 užsienio piliečių šeimos įvaikino 104 vaikus. Taigi įvaikintų vaikų skaičius užsienyje gyvenantiems asmenims iš esmės nepakito.

Ataskaitiniu laikotarpiu, kaip ir 2004 metais, daugiausia vaikų buvo įvaikinta į tris valstybes – Italiją, JAV ir Prancūziją. Žemiau pateiktoje diagramoje iliustruojamas 2005 metais įvaikintų vaikų pasiskirstymas pagal šalis.

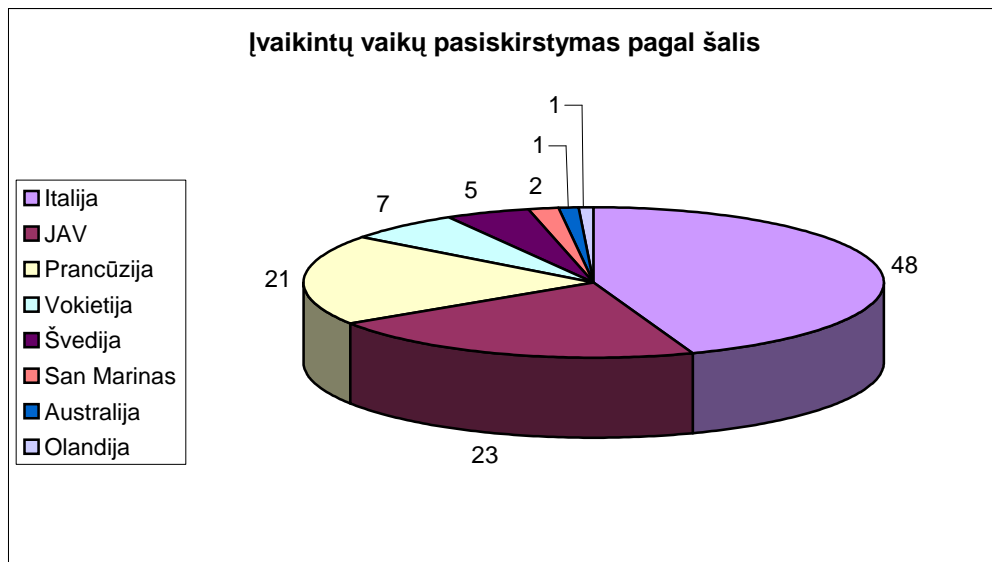

Diagrama Nr.19

Lygindami 2004-2005 metų duomenis, matome, kad Italijos piliečiai 2005 metais įvaikino 8 vaikais daugiau, JAV ir Prancūzijoje gyvenantys asmenys atitinkamai 2 ir 4 vaikais mažiau. Reikėtų pastebėti, jog 2005 metais net 7 vaikai buvo įvaikinti Vokietijoje gyvenančių asmenų, o 2004 metais įvaikinimų į šią valstybę iš viso nebuvo. Įvaikinimų Švedijos piliečiams sumažėjo – 2005 metais buvo įvaikinti 5 vaikai, 2004 metais – 8. Lentelėje pateikiamas įvaikintų vaikų skaičius ir amžiaus pasiskirstymas pagal šalis.

Valstybė	Įvaikintų vaikų sk.		Įvaikintų vaikų amžius									
			0-3 m.		4-6 m.		7-9 m.		10-14 m.		15-17 m.	
	2005 m.	2004 m.	2005 m.	2004 m.	2005 m.	2004 m.	2005 m.	2004 m.	2005 m.	2004 m.	2005 m.	2004 m.
Iš viso:	108	103	25	28	37	41	24	19	21	14	1	1
Italija	48	40	10	5	16	12	9	12	13	10		1
JAV	23	25	6	12	9	9	4	3	4	1		
Prancūzija	21	25	1	7	10	11	9	4	1	3		
Vokietija	7		3		1		1		1		1	
Švedija	5	8	4	2	1	6						
San Marinas	2								2			
Australija	1	4		1		3	1					
Olandija	1		1									
Ispanija		1		1								

Lentelė Nr. 25

Iš lentelėje pateiktų duomenų matome, jog 2005 metais mažėja įvaikinamų vaikų iki 4 metų amžiaus skaičius. Pavyzdžiui, JAV gyvenantys asmenys ataskaitiniu laikotarpiu įvaikino dvigubai mažiau šio amžiaus vaikų (2005 m. – 6 vaikus, 2004 metais – 12 vaikų), o Prancūzijos piliečiai 2005 metais įvaikino tik vieną vaiką iki 4 metų amžiaus, kai 2004 metais į šią šalį buvo įvaikinti 7 tokio amžiaus vaikai. Ataskaitiniu laikotarpiu įvaikintų 4-6 metų amžiaus vaikų skaičius taip pat sumažėjo. Tačiau 2005 metais išaugo įvaikintų vyresnių nei 7 metų amžiaus ir ypač 10-14 metų amžiaus vaikų skaičius. 2005 metais įvaikinta net 21 tokio amžiaus vaikas (2004 metais – 14 vaikų).

Taigi, lygindami 2004 m. ir 2005 m. duomenis, galime teigti, jog palaiapsniui mažėja įvaikintų iki 7 metų amžiaus vaikų skaičius ir auga vyresnių nei 7 metų įvaikintų vaikų skaičius. Viena iš priežasčių, dėl kurių mažėja į užsienio šalis įvaikintų mažo amžiaus vaikų skaičiaus, yra ta, jog tokiems vaikams pavyksta surasti šeimas Lietuvoje.

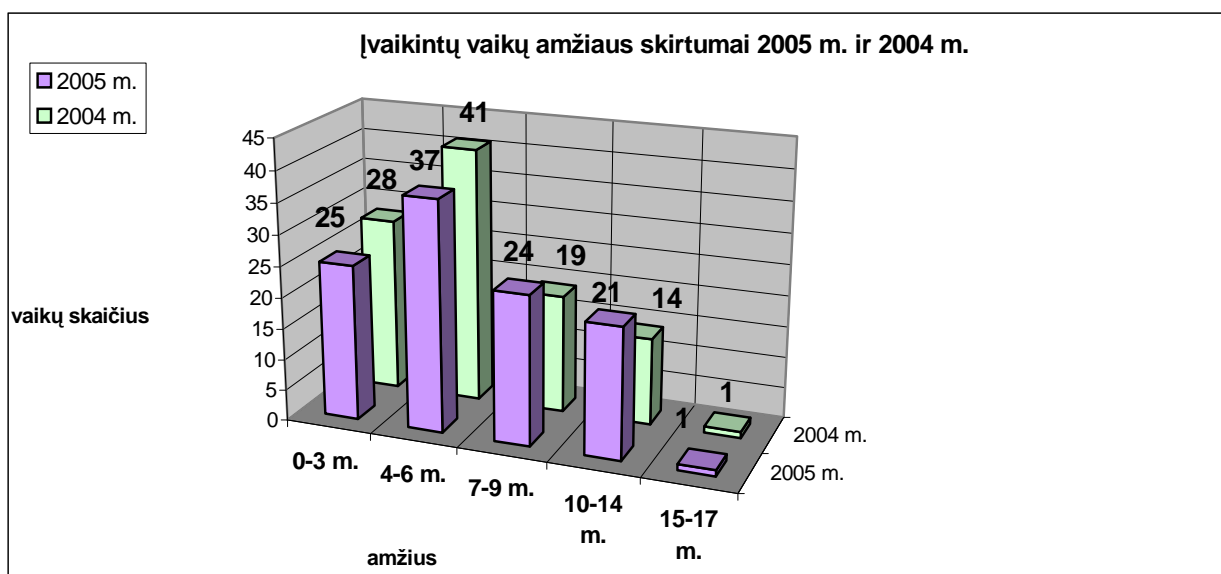

Diagrama Nr. 20

Iki 2003 metų dauguma užsieniečių šeimų įvaikindavo po vieną vaiką. Ataskaitiniu laikotarpiu daugiau kaip pusė vaikų buvo įvaikinti kartu su savo broliais ir seserimis. 2005 metais net 7 užsienio piliečių ir Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, šeimos (3 iš JAV ir po 2 iš Italijos bei Prancūzijos) įvaikino trijų brolių/seserų grupes (2004 metais – 6 šeimos), o 18 šeimų įvaikino po du brolius/seseris (2004 metais – 19 šeimų). Taip pat reikėtų paminėti, jog dvi iš šių šeimų įvaikino po du vaikus iš keturių brolių/seserų grupės.

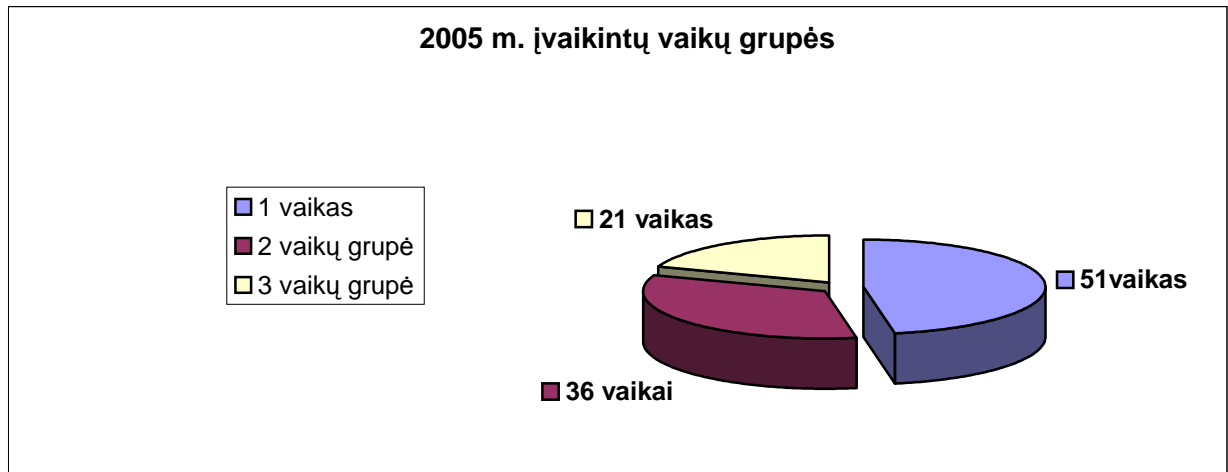

Diagrama Nr. 21

2005 metais iš 108 įvaikintų vaikų 51 vaikas buvo įvaikintas pagal specialiųjų poreikių programą (2004 m. atitinkamai iš 103 vaikų – 38 vaikai), iš jų: 28 vaikai iš didelių brolių/seserų grupių (2004 m. – 21 vaikas), 8 – turintys rimtų sveikatos sutrikimų (2004 m. – 10 vaikų), ir 15 vyresnio amžiaus vaikų (per 10 metų). 13 vaikų iš didelių brolių/seserų grupių buvo įvaikinta Italijos piliečių, 9 vaikus įvaikino JAV gyvenantys asmenys, o 6 – Prancūzijos piliečiai. Net 4 iš 5 Švedijos piliečių šeimų įvaikintų vaikų turėjo rimtų sveikatos sutrikimų, 2 tokie vaikučiai buvo įvaikinti į Vokietiją, po 1 į Italiją ir Prancūziją. 8 vyresnio nei 10 metų amžiaus vaikus įvaikino Italijoje gyvenantys asmenys, po 2 vaikus – San Marine, JAV ir Vokietijoje. Įdomu tai, jog iš šių įvaikintų vaikų 2 vaikai įvaikinimo metu gyveno įvaikintojų (jie buvo giminaičiai) šeimoje, o 2 vaikus įvaikino jų brolius/seseris jau anksčiau įvaikinusios užsieniečių šeimos. Taigi, apibendrinami galime teigti, jog 2005 metais specialiųjų poreikių programa ir toliau buvo sėkmingai įgyvendinama.

Analizuodami įvaikintus vaikus pagal jų teisinį statusą (įtraukimo į galimų įvaikinti vaikų apskaitą pagrindą) matome, jog dauguma vaikų be biologinių tėvų sutikimų buvo įvaikinti ir Lietuvos Respublikos piliečių šeimose.

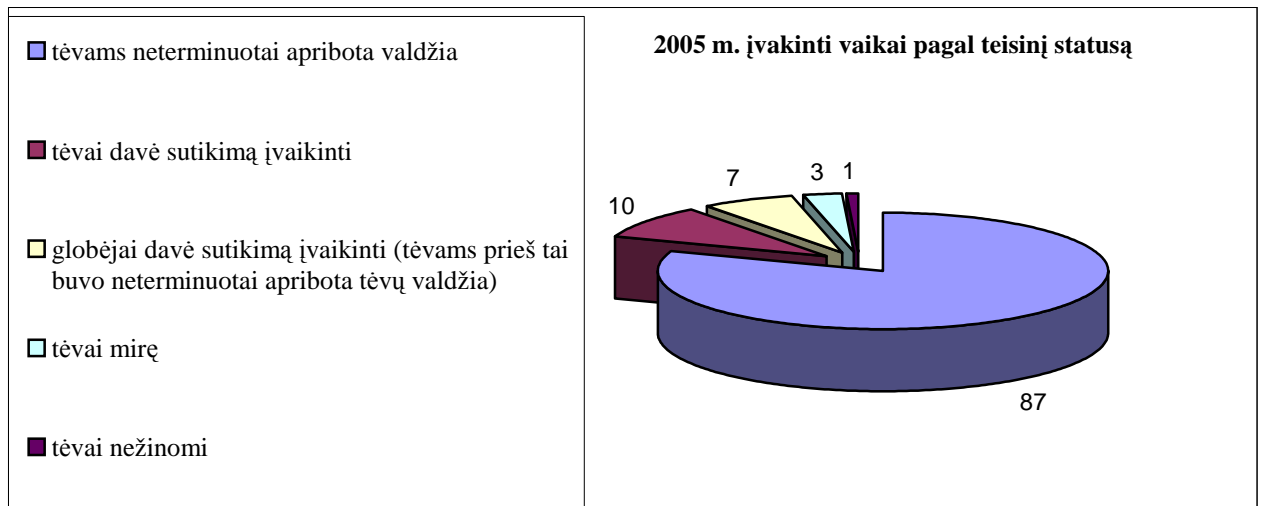

Diagrama Nr. 22

Didžioji 2005 metais užsienio piliečių ir Lietuvos Respublikos piliečių, nuolat gyvenančių užsienyje, šeimų įvaikintų vaikų dalis augo vaikų globos namuose – 66 vaikai. Iš 108 užsienio įvaikintų vaikų 9 augo Vilniaus apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namuose, 7 – Alytaus apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namuose, 8 – Klaipėdos apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namuose, po 4 vaikus – Šiaulių apskrities sutrikusio vystymosi kūdikių namuose bei Kauno vaiko raidos klinikoje „Lopšelis”, 3 vaikai iki įvaikinimo augo įvaikintųjų šeimoje, o 7 vaikai buvo globojami globėjų, davusių sutikimą įvaikinti, šeimose.

Iš 76 užsienio piliečių šeimų, įvaikinusių 2005 metais, 1 šeima į užsieniečių apskaitą buvo įtraukta 2000 metais, 2 – 2001 metais, 8 – 2002 metais, 33 – 2003 metais, 21 – 2004 metais, 11 – 2005 metais. 2004 metais iš 72 įvaikinusių šeimų 24 šeimos į užsieniečių apskaitą buvo įtrauktos 2003 metais, 28 – 2002 metais, 11 – 2004 metais, 5 – 2001 metais, 3 – 2000 metais ir 1 – 1998 metais. Taigi, kaip ir 2004 metais, dauguma įvaikinusių užsienyje gyvenančių šeimų, nuo įtraukimo į sąrašą iki vaiko pasiūlymo turėjo laukti dvejus metus. Tai sąlygoja didelis į sąrašą įtrauktų šeimų skaičius bei šeimų pageidavimai įvaikinti tam tikro amžiaus, lyties, sveikatos vaiką. Šeimos, pasiruošusios įvaikinti specialių poreikių turintį vaiką (su rimtais sveikatos sutrikimais, vyresnio amžiaus ar vaikus iš didelių brolių/seserų grupių), pasiūlymo įvaikinti sulaukia žymiai greičiau nei šeimos, pageidaujančios įvaikinti mažesnius geros sveikatos vaikus.

Žemiau pateikta lentelė iliustruoja, kokio amžiaus vaikus 2005 metais įvaikino atitinkamais metais į užsieniečių apskaitą įtrauktos šeimos.

2005 m. įvaikinusios šeimos pagal įtraukimo į apskaitą datą ir įvaikintų vaikų amžių						
Šeimos įtraukimo į apskaitą metai	Šeimų skaičius	Įvaikintų vaikų amžius				
		0-3 m.	4-6 m.	7-9 m.	10-14 m.	15-17 m.
2000 m.	1		1	1		
2001 m.	2		2	2		
2002 m.	8	2	5	3		
2003 m.	33	15	12	9	4	
2004 m.	21	8	14	6	5	
2005 m.	11		3	3	12	1

Lentelė Nr.26

Lentelės duomenys patvirtina, jog daugiausia 2005 metais į užsieniečių apskaitą buvo įtrauktos 2003 metais ir pageidavo įvaikinti mažesnio amžiaus vaikus. Tuo tarpu 11 šeimų, kurios į apskaitą buvo įtrauktos 2005 metais, įvaikino vyresnius nei 10 metų amžiaus vaikus. Taigi pasiūlymo įvaikinti nuo įtraukimo į sąrašą datos joms teko laukti trumpiau nei metus.

2005 metais 108 vaikus įvaikino 72 sutuokinių poros ir 4 nesusituokios moterys. Iš 76 2005 metais įvaikinusių moterų dauguma yra 36-40 metų amžiaus, o dauguma iš 72 įvaikinusių vyrų yra 41-45 metų amžiaus. Žemiau pateiktoje diagramoje matome įvaikinusių moterų ir vyrų pasiskirstymą pagal amžiaus grupes.

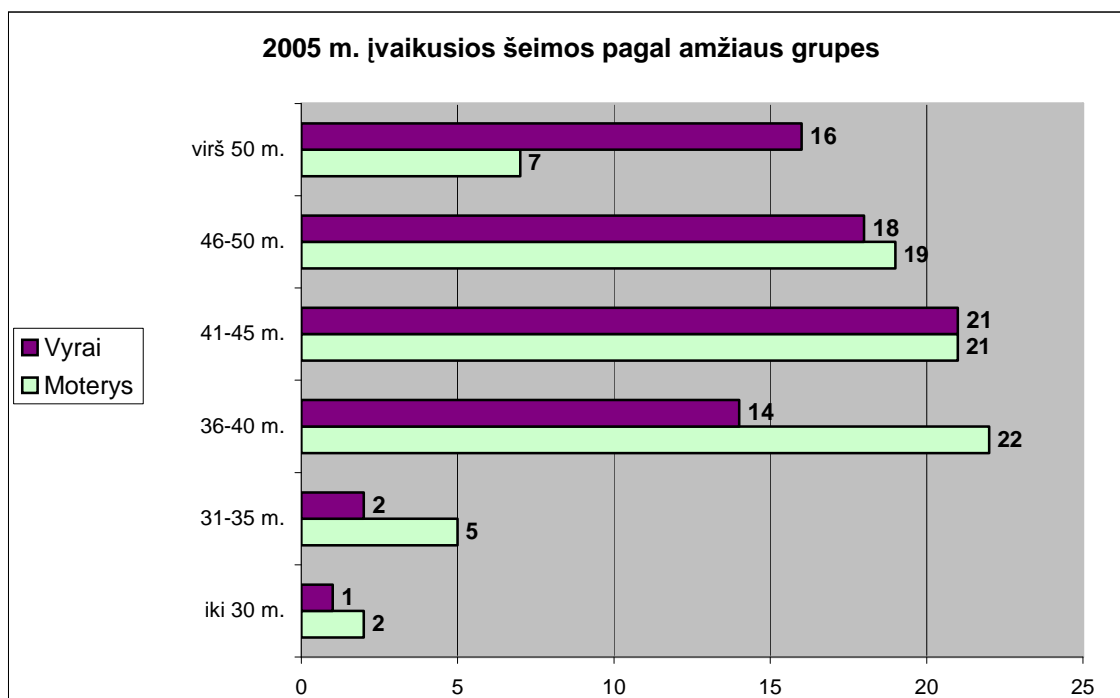

Diagrama Nr.23

Ataskaitiniu laikotarpiu net 16 vyrų ir 7 moterys buvo peržengusios 50 metų amžiaus ribą, todėl teismas taikė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.210 straipsnio 1 dalyje numatytą

išimtį, kai įvaikinti leidžiama ir vyresniems nei 50 metų amžiaus asmenims. Tokios išimtys dažniausiai taikomos tada, kai įvaikinami vyresnio amžiaus vaikai.

Iš 76 įvaikinusių šeimų 72 buvo sutuoktinių poros ir 4 nesusituokusios moterys, iš kurių viena buvo įregistravusi partnerystę. Iš 2005 įvaikinusių šeimų Lietuvos Respublikos pilietybę turėjo 3 JAV gyvenančios šeimos, o 6 JAV gyvenančios šeimos ir 1 Vokietijoje gyvenanti šeima buvo lietuvių kilmės.

Pastaruosius kelerius metus užsienio piliečiams įvaikinamų vaikų skaičius išlieka panašus, tačiau labai skiriasi įvaikinamų vaikų savybės. Didžiąją dalį 2005 metais įvaikintų vaikų sudarė vaikai, turintys specialiųjų poreikių.

2005 m. buvo sudaryta užsienio piliečių, įvaikinusių vaikus iš Lietuvos, kontaktinių duomenų bazė, kurioje įrašomi šeimos kontaktiniai duomenys, taip pat nurodomi įvaikintų vaikų vardai ir pavardės bei metai, kada vaikas ar vaikai buvo įvaikinti. Nuo 2003 m. iki 2005 m. į bazę įtraukti visų tais metais įvaikinusių šeimų duomenys, o ankstesnių metų – tik tos šeimos, kurios atsiuntė grįžtamąją informaciją apie įvaikintus vaikus, nurodydamos savo tikslus dabartinius kontaktinius duomenis. Tokios bazės sukūrimas padeda lengvai surasti šeimos kontaktus, atitinkamus vaikų duomenis, įvaikinimo metus ir pan.

3.4. Grįžtamoji informacija apie užsieniečių įvaikintus vaikus

2005 metais tarnyba gavo per 150 ataskaitų arba laiškų apie įvaikio/-ių integraciją į įtėvių šeimą. Jų kopijos, atsiųstos šeimų nuotraukos, vaikų laiškai, piešiniai, rankdarbiai buvo išsiųsti vaikų globos namams, kuriuose gyveno įvaikinti nepilnamečiai, ir atitinkamoms vaiko teisių apsaugos tarnyboms. Per mėnesį vidutiniškai gauta 15 ataskaitų ar laiškų apie užsienyje gyvenančius įvaikintus vaikus. Sausio ir gegužės mėnesiais tarnyba gavo per 20 tokių ataskaitų.

Grįžtamoji informacija, sutikus įtėviams, panaudota ruošiant straipsnius apie įvaikintų vaikų likimą (pvz., Nedo Navicko įvaikinimas), įvaikinusių šeimų gyvenimą arba ji buvo cituojama dalimis, nenurodant konkrečių pavardžių, gyvenamosios vietos ir pan.

Žemiau pateiktoje lentelėje matome gautos grįžtamosios informacijos kiekį ir jos pasiskirstymą pagal šalis.

Šalis	Gautų ataskaitų/laiškų skaičius
Italija	Per 50
Prancūzija	Per 30
JAV	26
Švedija	22

Vokietija	11
Australija	1
Brazilija	1

Lentelė Nr.27

Daugiausia informacijos, daugiau nei pusė visų gautų ataskaitų, gauta apie 2004 metais įvaikintus užsieniečių vaikus, per 30 laiškų – apie 2003 metais įvaikintus nepilnamečius, beveik 20 laiškų – apie 2005 metais įvaikintus ir maždaug 10 laiškų – apie 2002 metais įvaikintus vaikus, likusios ataskaitos yra apie dar anksčiau įvaikintus vaikus.

Kaip minėjome, nemažai žiniasklaidos ir visuomenės dėmesio sulaukė tarnybos atlikta *grįžtamosios informacijos apie 1995-2004 metais užsieniečių įvaikintus vaikus analizė „Jie atrado save ir kitus“*. Apie beveik 200 vaikų prisitaikymą prie naujų gyvenimo sąlygų buvo rašoma tarnybos gautuose šeimų iš užsienio arba jų atstovų laiškuose, ataskaitose apie vaiko integraciją į itėvių šeimas. 197 vaikai, iš jų 96 įvaikinti JAV piliečių, 38 – Prancūzijos, 23 – Italijos, 15 – Švedijos, 8 – Izraelio, 10 – Vokietijos, 3 – Lenkijos, po 1 – Belgijos, Danijos, Kanados ir Škotijos (Didžioji Britanija), buvo suskirstyti į tris amžiaus grupes. Šios grupės sudarytos, atsižvelgiant į tai, kokio amžiaus vaikas buvo įvaikintas. Taigi išanalizuotos trys įvaikintų vaikų grupės: mažyliai iki 3 metų, vaikai nuo 4 metų iki 6-erių bei nuo 7-erių ir vyresni.

Atliktas tyrimas parodė, kad visų minėtų amžiaus grupių vaikai gerai adaptavosi užsieniečių šeimose, jų fizinis ir protinis vystymasis yra normalus.

Pirmos ir antros grupės vaikai turėjo nemažai įvairių sveikatos sutrikimų. Jie sėkmingai pašalinti, vaikai nuolat stebimi gydytojų. Vyresniems vaikams prisitaikymo prie naujų gyvenimo sąlygų laikotarpis buvo ilgesnis (nuo kelių mėnesių iki kelerių metų), bet galutinis rezultatas yra toks pat kaip ir kitų amžiaus grupių vaikų. Šie vaikai turėjo mažiau rimtų sveikatos problemų.

Įvaikinti vaikai jaučiasi saugūs, pasitiki savo šeima. Tėvų ir kitų šeimos narių dėmesys, kantrybė ir supratimas lydi juos kiekviename žingsnyje. Tėvai neslepia nuo vaikų, kad šie yra įvaikinti.

V. TARPTAUTINIŲ VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PRIEMONIŲ TAIKYMAS

2005 metais Tarnybai Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-12-24 nutarimu Nr. 1655 „Dėl užsienio valstybėse likusių be tėvų globos vaikų parvežimo į Lietuvos Respubliką taisyklių patvirtinimo“ priskirtos papildomos funkcijos. Vadovaujantis minėtomis taisyklėmis, pagrindinė Tarnybos paskirtis – nustatyta tvarka rinkti reikalingą informaciją ir dokumentus, reikalingus

sprendimui dėl vaiko parvežimo į Lietuvos Respublikos priimti, organizuoti sprendimą priimančios komisijos posėdį ir vykdyti vaiko lydėjimą į Lietuvos Respubliką.

2005 metais įvyko du komisijos, sprendžiančios užsienio valstybėse likusių be tėvų globos vaikų parvežimo į Lietuvos Respubliką ir jų lydėjimo klausimus, posėdžiai.

2005 m. komisijoje svarstyta dėl vaikų parvežimo

Valstybė	Priimtas sprendimas parvežti	Priimtas sprendimas neparvežti	Parvežta vaikų
Anglija	1		1
Ispanija		1	

Lentelė Nr.28

Kaip matome, vienu atveju komisija priėmė sprendimą parvežti į Lietuvą Anglijoje be tėvų globos likusį mažametį Lietuvos Respublikos pilietį ir jį lydėti. Tarnybos atstovas kartu su vaiko būsimų globėjų-įvaikintojų šeima 2005 metų lapkričio mėnesį vaiką parvežė į Lietuvą. Kitu atveju komisija priėmė sprendimą neparvežti Ispanijoje be tėvų globos likusio vaiko, motyvuodama tuo, jog jis turėtų būti gražintas šioje šalyje gyvenančiai motinai.

Taip pat 2005 metais tarnyba gavo duomenų ir nagrinėjo problemas ne tik dėl užsienio valstybėse be tėvų globos likusių vaikų, bet ir tokių užsienyje esančių vaikų, kurių globos, bendravimo klausimai susiję su Lietuva, pavyzdžiui, kai užsienio valstybėje gyvenančiam vaikui siekiama nustatyti globą Lietuvoje gyvenančių giminių šeimoje. Žemiau pateiktoje lentelėje nurodomi 2005 metais gautų pranešimų apie užsienio valstybėse be tėvų globos likusius vaikus, Lietuvos Respublikos piliečius, bei kitus vaikus, kurių globos/bendravimo klausimai susiję su Lietuva, duomenys.

2005 m. gauti pranešimai dėl užsienio valstybėse be tėvų globos likusių vaikų, LR piliečių, ar kitų vaikų, kurių globos/bendravimo klausimai susiję su LR

Valstybė	vaikai					Iš viso:
	0-3 m.	4-6 m.	7-9 m.	10-14 m.	15-17 m.	
Šveicarija	1	1				2
Anglija	3				1	4
Rusija			1			1
Ispanija	1			1		2
Vokietija			1	1		2
Baltarusija				1		1
Iš viso:						12

Lentelė Nr.29

Taip pat Tarnyboje buvo nagrinėti 4 atvejai dėl Lietuvoje gyvenančių vaikų, kurių globos klausimai yra susiję su užsienio valstybėmis. Pavyzdžiui, sprendžiant Lietuvoje gyvenančių nepilnamečių Rusijos piliečių globos nustatymo, perdavimo bei vykdymo klausimus

taikyta Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis „Dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose“.

2005 m. gauti pranešimai dėl LR gyvenančių vaikų, kurių globos klausimai susiję su užsienio valstybėmis

Valstybė	vaikai					Iš viso:
	0-3 m.	4-6 m.	7-9 m.	10-14 m.	15-17 m.	
Vokietija	1				1	2
Rusija					2	2
Iš viso:						4

Lentelė Nr. 30

Tarnyba taip pat gavo ir atitinkamai sprendė pranešimus dėl vaikų, išvežtų į užsienio valstybes ar laikomų jose pažeidžiant globos teises pagal 1980 m. Hagos konvenciją. 2005 metais buvo gauti 6 tokie pranešimai.

2005 m. gauti pranešimai dėl vaikų išvežtų į užsienio valstybes ar laikomų jose, pažeidžiant globos teises

Valstybė	vaikai					Iš viso:
	0-3 m.	4-6 m.	7-9 m.	10-14 m.	15-17 m.	
Airija				1		1
Anglija	1			3		4
Izraelis	1					1
Iš viso:						6

Lentelė Nr.31

Sprendžiant aukščiau minėtas tarptautines vaiko teisių apsaugos problemas bendradarbiaujama su savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybomis, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija, Gyventojų registro tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos Respublikos diplomatinėmis ir konsulinėmis atstovybėmis užsienio valstybėse, užsienio valstybių kompetentingomis institucijomis, Tarptautine socialine tarnyba (ISS), naudojamosi vertimų biurų paslaugomis. Susirašinėjimo procesas dėl vaikų parvežimo bei kitų tarptautinių klausimų sprendimo užtrunka vidutiniškai 4-8 mėnesius, nes ypač ilgai tenka laukti informacijos iš Lietuvos Respublikos diplomatinėms ir konsulinėms atstovybėms, taip pat užtrunka dokumentų vertimas. Kita ši procesą apsunkinanti problema yra ta, jog kartais pirminę informaciją apie tarptautinės apsaugos reikalaujantį vaiką Tarnyba gauna pavėluotai, t.y. jam jau pragyvenus užsienio valstybėje ar Lietuvoje tam tikrą laiko tarpą.

VI. BENDRADARBIAVIMAS SU SAVIVALDYBIŲ VAIKO TEISIŲ APSAUGOS TARNYBOMIS IR VAIKŲ GLOBOS INSTITUCIJOMIS

Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos 3 str. 3 d. nustato, kad valstybės dalyvės rūpinasi, jog tiek už vaikų globą ar apsaugą atsakingos įstaigos, tarnybos, ypač saugumo ir sveikatos apsaugos srityje, jų darbuotojų skaičius bei tinkamumas, tiek jų teikiama priežiūra atitiktų kompetentingoms institucijoms nustatytas normas.

Todėl vienas iš Tarnybos uždavinių yra organizuoti savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų specialistų kvalifikacijos tobulinimą, teikti jiems metodinę pagalbą bei užtikrinti tinkamą vaiko teisių apsaugos sistemos funkcionavimą. Tarnyba nuolat skatina tarpinstitucinį bendradarbiavimą, organizuoja mokymus savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų, vaikų globos institucijų darbuotojams, bendrus pasitarimus su nevyriausybinėmis organizacijomis bei įstaigų-socialinių partnerių atstovais.

2005 metais tarnyba kartu su Italijos akredituotomis įvaikinimo asociacijomis AMU, AAA, „La Primoneginta“ ir „Socialinės tarnystės savanoriais“ (SOTAS) įgyvendino projektą „*Vaikų palikimo prevencija ir socialinės integracijos pagerinimas Lietuvoje*“, kurio vienas iš tikslų buvo organizuoti mokymus socialiniams darbuotojams, dirbantiems vaikų globos institucijose, vaiko teisių apsaugos tarnybose ir jų įstaigose - socialiniuose partneriuose.

Vaikų globos institucijų darbuotojai valstybės globojamiems vaikams užtikrina ne tik tinkamą priežiūrą, ugdymą, auklėjimą, bet turi suteikti ir tai, ko vaikai paprastai laukia iš savo tėvų, tai yra meilės, supratimo, paramos ir padrąsinimo. Nelengvas darbas yra suderinti keliolikos skirtingą patyrimą išgyvenusių vaikų interesus, iškiepyti jiems tam tikras vertybes, taisykles, elgesio normas, išugdyti atsakomybės jausmą. Įvairiais raidos etapais vaikai nevienodai priima tikrovę, skirtingai pergyvena išsiskyrimą su tėvais ir naujos (globėjų ar įtėvių) šeimos atsiradimą. Tik vaikų globos institucijų ir vaiko teisių apsaugos tarnybų darbuotojai gali padėti vaikui teisingai suvokti situaciją, įvertinti ją ir priimti tinkamiausią sprendimą. Organizuojamų mokymų tikslas buvo aptarti vaikų globos institucijų, vaiko teisių apsaugos tarnybų darbo ruošiant vaikus įvaikinimui, globaliai šeimoje problemas, pasidalinti turimomis žiniomis. Projektą finansavo Italijos Vyriausybė. Mokymus vedė psichologas, socialiniai darbuotojai iš Italijos.

Mokymai buvo organizuoti trimis etapais. Juose dalyvavo 44 institucijų iš 10 Lietuvos apskričių atstovai. Dauguma jų – vaikų globos namų darbuotojai (psichologai, socialiniai darbuotojai).

Šis projektas buvo vienas pirmųjų žingsnių, kuriuo siekiama atkreipti dėmesį į vaikų globos institucijose augančių vaikų psichologines problemas, į bendravimo su jais būtinumą ir trūkumą, paruošimo naujam gyvenimui techniką ir metodus. Tam, kad praveisti mokymai duotų apibrėžtus rezultatus, būtina organizuoti tęstinius mokymus vaikų globos namų darbuotojams, o ypač su vaikais dirbančiam personalui – auklėtojoms ir auklytėms. Kaip žinia, šių darbuotojų išsilavinimas retai būna aukštas, tuo labiau pedagoginis, socialinis, kvalifikacija dėl lėšų ir specialiųjų programų stygiaus taip pat nėra keliama.

2005 m. balandžio 14 d. Tarnyba organizavo *nevyriausybių organizacijų atstovų susitikimą*, kurio metu buvo aptarti šie klausimai:

1. darbas su vaiku ir jo biologine šeima;
2. savanoriška globa;
3. vaiko globa;
4. įvaikinimas;
5. nevyriausybių organizacijų, savivaldybių ir valstybinių institucijų bendradarbiavimas.

Įvaikinimas – mažiausiai nuo natūralios šeimos nutolusi vaiko priežiūros forma, tačiau visų pirma vaikui turi būti sudaromos sąlygos augti jo biologinėje šeimoje. Kaip rodo Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateikti statistiniai duomenys, pagrindinės vaikų apgyvendinimo institucijose priežastys yra socialinės: nepilnos šeimos, jaunos motinos, pažeidžiamos, silpnos, turinčios socialinių problemų šeimos. Įsigalėjęs mąstymas, kad netinkamas vaikų auklėjimas yra tik tėvų problema, nėra teisingas. Neretai laiku suteikta socialinių darbuotojų ir bendruomenės pagalba šeimai gali padėti vaikui išlikti savo biologinėje šeimoje. Mokymai, gebėjimų rūpintis vaiku, buitimi vystymas, supratimas ir palaikymas yra tai, ko ne vienai šeimai trūksta šiandien Lietuvoje. Daugelis nevyriausybių organizacijų pasiekė gerų darbo rezultatų, dirbdami su biologinėmis socialinės rizikos šeimomis, iš jų kilusiais vaikais. Ne viena Lietuvos nevyriausybinių organizacijų sėkmingai dirba vaikų dienos centruose, vasaros stovyklose ar profesinio lavinimo mokyklose. Susitikimo metu nevyriausybinių organizacijų buvo kviečiamos pristatyti savo veiklą – kaip dirbama su vaiku ir jo biologine šeima, kaip ruošiami savanoriai, globėjai, įvaikintojai. Kartu atkreiptas dėmesys į šiandieninius valstybės poreikius, veiklos sritis, kuriose nevyriausybinių organizacijų patirtis ir iniciatyva galėtų būti panaudotos, aptarti galimo bendradarbiavimo principai.

Susitikime dalyvavo 30 nevyriausybinių organizacijų atstovai. Dauguma jų veikia Vilniuje. Susitikime dalyvavo ir visoje šalyje veikiančios nevyriausybines organizacijos – „Gelbėkit vaikus“, Pasaulio gydytojų federacija „Už žmogaus gyvybę“, VŠĮ „Vaiko namas“, Lietuvos vaikų fondas, Lietuvos demokratiškumo ugdymo kolegija, „Socialinės tarnystės savanoriai“ (SOTAS). Pastebėta, kad su socialinės rizikos šeimomis dirba ne viena nevyriausybinių organizacija, esanti didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Bet, atsižvelgiant į nevyriausybinių organizacijų turimas lėšas, darbuotojų skaičių, kurių dauguma būna savanoriai, bei jų teikiamų paslaugų poreikį, nevyriausybinių organizacijų veikla apima tik 1/10 visų mieste, rajone esančių socialinės rizikos šeimų. Dar mažesnė iniciatyva rodoma dirbant su potencialiais globėjais, įtėviais. Susidaro įspūdis, kad nevyriausybines organizacijos, galėdamos naudotis įvairių šaltinių lėšomis, nededa pakankamai pastangų rengiant projektus ir ieškant jiems finansavimo.

2005 m. gegužės 11 d. įvyko *įstaigų-socialinių partnerių socialinių darbuotojų, rengiančių globėjus, įvaikintojus, susitikimas*. Susitikime dalyvavo Kauno vaikų gerovės centro „Pastogė“, VŠĮ „Socialis“, visuomeninės organizacijos „Socialinės tarnystės savanoriai“ (SOTAS), Utenos vaikų paramos ir socialinio ugdymo centro specialistai. Susitikimo metu buvo aptarta įvaikintojų pasirengimo įvaikinti patikrinimo tvarka, problemos, pasiūlymai dėl įvaikintojų pasirengimo įvaikinti patikrinimo tobulinimo ir efektyvumo didinimo. Susitikimo metu paaiškėjo, kad visos aukščiau išvardintos įstaigos-socialiniai partneriai pagal autorines sutartis teikia globėjų, įtėvių pasirengimo globoti, įvaikinti patikrinimo, mokymo paslaugas ne tik savo mieste, rajone, bet ir kitose savivaldybėse. Atsižvelgiant į tai, neaišku, kodėl savivaldybės priešinasi šių paslaugų pirkimui iš atestuotų socialinių darbuotojų. Šio susitikimo metu taip pat spęstas apmokėjimo už globėjų, įtėvių pasirengimo globoti, įvaikinti patikrinimą klausimas. Įstaigos-socialiniai partneriai pateikė preliminaras išlaidų sąmatas, iš kurių matyti, kad 10 asmenų grupės mokymai kainuoja apie 1500 lt, t.y. 150 lt žmogui. Tarnybos atliktos apklausos metu paaiškėjo, kad vaiko teisių apsaugos tarnybos neturi nei laiko, nei galimybių vykdyti globėjų, įtėvių pasirengimo globoti, įvaikinti patikrinimą, o įstaigų-socialinių partnerių rajonuose nėra. Tarnybos organizuoto nevyriausybinių organizacijų susitikimo metu buvo akcentuojama būtinybė teikti atitinkamas paslaugas ir atokesniuose, mažesniuose Lietuvos miestuose bei rajonuose, tačiau pagrindinė problema, su kuria susiduriama kuriant įstaigas-socialinius partnerius yra jų finansavimas. Vaiko teisių apsauga vis dar nelaikoma prioritetine veiklos sritimi, todėl joje trūksta žmogiškųjų ir finansinių išteklių. 2006 metais Tarnyba planuoja surengti susitikimą su miestų, rajonų savivaldybių merais, kuriuo siekiama atkreipti jų dėmesį į vaiko teisių apsaugos problemas ir galimus jų sprendimų būdus.

2005 m. rugsėjo 28-30 d. įvyko *susitikimai su vaiko teisių apsaugos tarnybų ir vaikų globos namų darbuotojais*. Šių susitikimų metu iškelti aktualiausi veiklos klausimai:

1.įtėvių paruošimas įvaikinimui (kaip bendrauti su įvaikinti pasirengusia šeima, kaip supažindinti ją su įvaikinimo tikrove, nesukeliant nepagrįstų vilčių, bet ir neužgniaužiant noro įvaikinti, kaip bendrauti su šeima, vykdant jos pasirengimo įvaikinti patikrinimą, ar įmanoma paveikti šeimos nusistatymą norimo įvaikinti vaiko amžiaus, lyties, sveikatos, socialinės kilmės klausimu, socialinių partnerių veikla atskirose savivaldybėse, jų steigimo ar bendradarbiavimo galimybės, išvados dėl įvaikintojų pasirengimo įvaikinti tinkamas paruošimas, t.y. kokia informacija turi atsispindėti apie norinčius įvaikinti asmenis, kad būtų galima tinkamai atlikti šeimos ir vaiko suporavimą);

2.vaiko paruošimas įvaikinimui (duomenų apie vaiko biologinę šeimą, brolius, seseris svarba, vaiko paruošimo įvaikinimui stadijos (praetis su vaiku aptarimas ir jos išgyvenimas bei ateities apmąstymas, ko norėtų pats vaikas, kaip jis mano galįs tai pasiekti, kokią šeimą įsivaizduoja vaikas, vėlesnis supažindinimas su konkrečia šeima ir pasirengimas išvykti);

3.šeimos ir vaiko suporavimo procedūra (kas turėtų vykdyti suporavimą – Tarnyba, vaiko teisių apsaugos tarnybos ar vaikų globos institucijos, kokia suporavima tvarka – ar galimas vaiko rinkimasis iš grupės, kieno interesus gina ir jiems atstovauja vaikų globos institucijos, leisdamosis rinktis vieną vaikelį iš daugelio, kaip sukurti vaiką apsaugančią suporavimo tvarką);

4.vaikų su specialiais poreikiais įvaikinimo tvarka;

5.vaikų, likusių be tėvų globos užsienio valstybėse, parvežimo į Lietuvą tvarka;

6.naujos tendencijos įvaikinimo procese, išpūdžiai iš specialiosios sesijos Hagoje.

Tarnyba periodiškai informuoja vaikų globos institucijas apie darbą su jų namuose augančiais galimais įvaikinti vaikais. Tarnybos darbuotojai, siekdami palaikyti glaudesnę ryšį su vaikų globos institucijų darbuotojais ir susipažinti su jų darbo specifika bei informuoti apie įvaikinimo aktualijas, 2005 metais lankėsi 16-oje vaikų globos institucijų.

Siekdama plačiau supažindinti savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų darbuotojus, teisėjus, antstolius, advokatus, ministerijų atstovus bei kitus susijusius asmenis su tarptautiniais vaikų teisių apsaugos klausimais bei šiuos klausimus reglamentuojančiomis Hagos tarptautinės privatinės teisės konvencijomis, jose įtvirtintomis procedūromis, kurių pagalba užtikrinamas atstovavimas neturtiniams bei turtiniams vaikų interesams, jų gynimas, apibrėžiama už konvencijų įgyvendinimą atsakingų institucijų kompetencija, Tarnyba kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2005 m. spalio 12-13 d. organizavo *tarptautinę konferenciją „Vaikų apsauga, įgyvendinant tarptautines vaiko globą ir įvaikinimą reglamentuojančias konvencijas“*.

Konferencijos metu buvo analizuojamos 1980 m. Hagos konvencijos dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų, 1996 m. Hagos konvencijos dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje bei 1993 m. Hagos konvencijos dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje įgyvendinimo tarptautinė patirtis ir praktika, aptariami geros praktikos užsienyje ir Lietuvoje pavyzdžiai, sprendžiami bendravimo su vaikas, vaikų gražinimo teisėtiems jų atstovams pagal įstatymą klausimai.

Pirmąją konferencijos dieną, kuri buvo skirta 1980 m. ir 1996 m. Hagos konvencijų įgyvendinimui aptarti, pranešimus skaitė Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijos Nuolatinio biuro generalinio sekretoriaus pavaduotojas Williamas Duncanas bei vyriausioji teisininkė Jenifer Degeling, Suomijos teisingumo ministerijos Tarptautinių santykių departamento teisininkė Niina Nyrhinen, Šveicarijos Tarptautinės socialinės tarnybos (ISS) ekspertė Chantal Saclier, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas profesorius Valentinas Mikelėnas.

Antroji konferencijos diena buvo skirta 1993 m. Konvencijos taikymo problemų analizei. Jos metu buvo pristatomos įvaikinimo Lietuvoje tendencijos, socialinės paramos vaikus įvaikinusios šeimoms galimybės, skatinančios įvaikinimą Lietuvoje, bei numatomi teisės aktų pakeitimai šioje srityje. Patirtimi tarptautinio bei nacionalinio įvaikinimo srityje dalinosi Latvijos bei Estijos ekspertai. Tarptautinės socialinės tarnybos atstovė pristatė šios institucijos praktiką užtikrinant šeimos netekusių vaikų teises. Pranešimus antrąją konferencijos dieną skaitė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Šeimos, vaikų ir jaunimo departamento direktorius Steponas Kulbauskas, Įvaikinimo tarnybos prie SADM direktorė Odeta Tarvydienė, Latvijos Vaikų ir šeimos reikalų ministerijos vaikų teisių apsaugos departamento Įvaikinimo skyriaus vyresnioji specialistė Laura Kornete, Estijos socialinių reikalų ministerijos socialinės gerovės departamento vyriausioji specialistė Signe Kaplan bei Šveicarijos tarptautinės socialinės tarnybos (ISS) ekspertė Chantal Saclier.

VII. BENDRADARBIAVIMAS SU UŽSIENIO VALSTYBIŲ INSTITUCIJOMIS

Tarnyba yra atsakinga už ikiteisminio įvaikinimo užsienio piliečiams procedūrų organizavimą ir vykdo Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos jai deleguotas centrinės valdžios institucijos funkcijas, numatytas 1993 m. Hagos konvencijoje. Siekdama užtikrinti sklandų ir skaidrų ikiteisminių įvaikinimo procedūrų užsienio piliečiams vykdymą, Tarnyba aktyviai ir glaudžiai bendradarbiauja su užsienio valstybių kompetentingomis institucijomis.

2005 m. vasario 21-24 d. Tarnybos vadovė lankėsi Ženevoje (Šveicarija), kur susitiko su Tarptautinės socialinių paslaugų tarnybos specialistais (ISS-SSI) bei aptarė glaudaus bendradarbiavimo klausimus tarptautinio įvaikinimo, vaikų grobimo, teisinės apsaugos priemonių taikymo vaikų, LR piliečių, gyvenančių užsienio valstybėse, atžvilgiu, srityje.

2005 m. balandžio 21-25 d. Tarnybos specialistė Prancūzijoje dalyvavo įvaikintų vaikų iš Lietuvos susitikime.

2005 m. gegužės 13-23 d. Tarnybos direktorė JAV dalyvavo susitikimuose su įvaikintais Lietuvos vaikais.

2005 m. liepos 21-21 d. Tarnybos specialistė Briuselyje (Belgija) dalyvavo seminare dėl aquis programos ir tarptautinių konvencijų dėl vaikų globos taikymo.

2005 m. rugsėjo 8-11 dienomis Tarnybos specialistės Kopenhagoje (Danijoje) dalyvavo konferencijoje „Paslaugos po įvaikinimo – naujos galimybės“.

2005 m. rugsėjo 16-24 dienomis Tarnybos specialistės Hagoje (Olandijoje) dalyvavo antrame Nuolatinio biuro Specialiosios komisijos susitikime dėl 1993 m. Hagos konvencijos nuostatų įgyvendinimo. Vykusios sesijos metu Lietuvos valstybė buvo paminėta kaip geros praktikos pavyzdys įgyvendinant minėtą konvenciją. Lietuvos atstovas buvo įtrauktas į 10 narių darbo grupę, kuri ruoš geros praktikos vadovą.

2005 m. spalio 25-28 dienomis 5 Tarnybos specialistai Prancūzijoje susitiko su Prancūzijos centrinės įvaikinimo institucijos, Teisingumo ministerijos atstovais, socialinių tarnybų, atsakingų už tėvių ruošimą, darbuotojais.

2005 m. lapkričio 7-11 dienomis Tarnybos specialistė vyko į Didžiąją Britaniją parvežti be tėvų globos likusį vaiką, LR pilietį.

2005 m. lapkričio 23-27 dienomis Tarnybos specialistės Švedijoje dalyvavo seminare „Vaikų su specialiais poreikiais ypatumai. Alkoholinis vaisiaus sindromas“ bei susitikime su iš Lietuvos įvaikintais vaikais.

2005 m. lapkričio 29-gruodžio 1 dienomis Tarnybos specialistė dalyvavo Lietuvos ir Italijos bendro projekto „Vaikų palikimo ir nepriežiūros prevencijos bei socialinės integracijos galimybių gerinimas Lietuvoje“ pristatyme ir jo rezultatų aptarime.

2005 m. gruodžio 7-9 dienomis Tarnybos atstovės Rygoje susitiko su Latvijos vaikų ir šeimos reikalų ministerijos atstovais. Buvo aptartos glaudaus bendradarbiavimo galimybės.

VIII. VIEŠIEJI RYŠIAI

2005 metais Tarnyba siekė kuo plačiau šviesti visuomenę įvaikinimo tematika. Nuolat ir sistemingai buvo teikiama ir platinama išsami informacija apie įvaikinimo procesą ir su juo susijusius priimtus naujus teisės aktus, įvaikinusias šeimas, jų patirtį, įvaikinimo naudą, svarbą, teigiamus aspektus, įvaikinimo paslaptį, o taip pat apie Tarnybos veiklos naujienas, organizuotus įvairius renginius, susitikimus. Informacija įvaikinimo klausimais buvo platinama per žiniasklaidą, internetą, įvairių susitikimų ir pokalbių metu.

VIII. 1. Ryšiai su žiniasklaida

1.1. Tiesioginis bendravimas ir bendradarbiavimas su žurnalistais

2005 metai gerokai išsiplėtė žiniasklaidos atstovų, su kuriais palaikomi pastovūs ir nuolatiniai ryšiai, ratas. Visada operatyviai, geranoriškai ir susidomėję į Tarnybos pranešimus ir kvietimus reagavo naujienų agentūra BNS, dienraščiai „Respublika“, „Lietuvos žinios“, „Kauno diena“, regioninė žiniasklaida, Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija.

Lapkričio mėnesį Tarnyboje organizuotas pokalbis prie apskrito stalo žurnalistams, rašantiems socialine tematika. Jo metu buvo kalbama apie vietinio ir tarptautinio įvaikinimo Lietuvoje tendencijas, tarnybos uždavinius ir funkcijas, visuomenės požiūrį į įvaikinimą, žiniasklaidos įtaką žmonių nuomonės apie beglobius vaikus, juos priimančias šeimas formavimuisi. Pabrėžtina, kad pastaruoju metu publikacijos apie įvaikinimą tapo objektyvesnės, analitiškesnės, labiau gilinamasi į įvaikinimo esmę ir prasmę, daugiau kalbama apie įvaikinamo vaiko, o ne jį norinčiųjų įvaikinti interesus.

1.2. Pranešimai žiniasklaidai

Paruošti ir išplatinti 4 pranešimai žiniasklaidai apie Lietuvos ir Italijos socialinį projektą, grįžtamosios informacijos apie 1995-2004 m. užsieniečių įvaikintus vaikus analizę, įvaikinusių vaikus iš Lietuvos užsieniečių šeimų susitikimą ir Tarnybos organizuotą pokalbį su žurnalistais prie apskrito stalo. Dar 2 pranešimai žiniasklaidai apie įvaikintus vaikus bei tarptautinę konferenciją vaiko teisių apsaugos klausimais parengti kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Ryšių su visuomene tarnyba. Su šia tarnyba buvo nuolat glaudžiai bendradarbiaujama visus metus. Kiekvieną savaitę Tarnyba pateikdavo jai informaciją apie vykstančius renginius, naujienas. Ši informacija buvo toliau platinama visuomenei, žiniasklaidai.

1.3. Tarnybos vadovės ir įvaikinusių šeimų dalyvavimas radijo ir televizijos laidose

Organizuotas Tarnybos direktorės dalyvavimas radijo ir televizijos laidose („Ryto garsai“, „Socialinės aktualijos“ „Lietuvos diena“, „Mažoji studija“ (LR1), „Labas rytas“ (LTV), „Žinios“/Žinių radijas, Klaipėdos radijas „Lalūna“, taip pat įvaikinusių Lietuvos ir užsienio piliečių šeimų dalyvavimas laidose: „Pokalbiai prie arbatos“/„Gyvenimo vingis“ (BTV), „Labas rytas“ (LTV) ir kt..

1.4. Publikacijos Lietuvos dienraščiuose, žurnaluose ir regioninėje žiniasklaidoje

Tarnybos duomenimis, 2005 metais žiniasklaidoje pasirodė beveik 150 straipsnių apie įvaikinimą arba juose šalia kitų socialinių dalykų paminėtas ir įvaikinimas. Dienraščiuose „Lietuvos rytas“, „Respublika“, „Lietuvos žinios“ ir kt., žurnaluose „Ji“, „Moters savaitgalis“, „Ekstra“ ir kt., regioninėje spaudoje buvo nemažai rašoma apie įvaikinusias lietuvių ir užsieniečių šeimoms, įvaikinimo procedūras, galimus įvaikinti vaikus ir norinčias juos įvaikinti lietuvių šeimoms.

Apie įvaikinimą diskutavo ir interneto svetainių „Delfi“, „Supermama“ lankytojai. Ypač didelio žiniasklaidos dėmesio sulaukė motinos badu marinto Nedo Navicko įvaikinimo istorija, liepos mėnesį Trakuose įvykęs užsieniečių, įvaikinusių vaikus iš Lietuvos, susitikimas, Tarnybos atliktas tyrimas, kurio metu buvo analizuojama informacija apie užsieniečių 1995-2004 metais įvaikintus beveik 200 vaikų. Šis grįžtamosios informacijos tyrimas buvo kartu ir išsamus atsakymas į „Respublikos“ (2005-03-26) publikacijos „Koks išvežtų Lietuvos vaikų likimas?“ užduotą klausimą. Apie tai diskutuota ir svetainėje „Delfi“.

Keletą kartų raštu arba žodžiu reaguota į žiniasklaidoje pateiktą neteisingą ar netikslią informaciją apie įvaikinimą („Klaipėda“, „Veidas“, „For Him Magazine“, „Delfi“ ir kt.). Pasitaikė atvejų, kai buvo publikuojama klaidinga įvaikinimo Lietuvoje statistika, įvaikinančių užsienio piliečių situacija, neteisingai išaiškintas sutuoktinio vaiko įvaikinimas.

1.5. Publikacijų, televizijos ir radijo laidų apie įvaikinimą iškeltos problemos, visuomenę jaudinantys klausimai, sklendantys gandai.

1. Kiek Lietuvoje kainuoja įvaikinti vaiką?
2. Biurokratai, suinteresuoti, kad kuo daugiau vaikų būtų globos įstaigose, stabdo įvaikinimą.
3. Įvaikinimo kliūtys: sudėtingos ir ilgos įvaikinimo procedūros, per dideli reikalavimai įvaikintojams, neteikiama finansinė parama įvaikinusioms šeimoms, visuomenėje įsigalėję stereotipai apie genus, aplinkinių reakciją ir kt.

4. Kodėl galimų įvaikinti vaikų tūkstančiai, o norinčiųjų įvaikinti lietuvių šeimų vis dar nedaug?
5. Kodėl tiek daug užsieniečių įvaikina Lietuvoje?

2. Ryšiai su visuomene

2.1. Interneto svetainė. Nuo 2005 metų vasario 1 dienos pradėjo veikti atnaujinta Tarnybos interneto svetainė. Ji tapo įvairesnė, platesnė ir atviresnė lankytojams, informacija pateikiama lietuvių ir anglų kalbomis. Visuomenei suteikta galimybė ne tik rasti dominančią ar aktualią informaciją, bet ir užduoti klausimus apie įvaikinimą, globą, jų teisinius aspektus, problemines situacijas, komentuoti įvairius įvykius, dėstyti savo nuomonę vienu ar kitu klausimu, pastebėjimus, dalintis patirtimi. Tarnybos specialistai atsakė į beveik 100 pateiktų klausimų. Didžioji dauguma jų, apie 70 klausimų, buvo apie įvaikinimo ar globos procedūras, jų trukmę, vaiko siūlymo tvarką, būsimųjų įtėvių mokymus, nuo ko reikia pradėti ir kur kreiptis. Apie globos ir įvaikinimo galimybes vienišiams asmenims domėjosi daugiau kaip 10 svetainės lankytojų. Nemažai teirautasi apie užsienio piliečių įvaikinimą Lietuvoje, Lietuvos Respublikos piliečių, ištekėjusių už užsieniečių ir gyvenančių užsienyje, vaikų įvaikinimą jų sutuoktiniams. Neretai žmonės skundėsi dėl per didelių reikalavimų būsimiesiems įvaikintojams, kaltino valdininkus nenoru padėti ir abejingumu.

Interneto svetainėje patalpinti Lietuvos ir užsienio specialistų straipsniai arba jų ištraukos apie įvaikinimą, joje galima rasti ir žiniasklaidoje pasirodžiusias publikacijas apie Tarnybos veiklą, sėkmingus įvaikinimo atvejus ir kt.

2005 metais Tarnybos svetainėje apsilankė daugiau kaip 50 tūkstančių lankytojų. Per mėnesį vidutiniškai apsilankydavo beveik 4800 asmenų, per dieną – apie 137 asmenis. 2005 m. kovo mėn. užregistruota 118 apsilankymų, birželio mėn. – 128, gruodžio mėn. – 159. Taigi galima daryti išvadą, kad tinklalapio lankytojų skaičius nuolat auga.

Žemiau pateikiamos palyginimui dvi diagramos, kuriose pavaizduoti apsilankymai svetainėje pagal šalis 2005 metų pradžioje ir pabaigoje, kovo ir gruodžio mėnesiais. Apsilankymai tarnybos svetainėje pradėti registruoti tik kovo mėnesį, nes, kaip minėjome, atnaujinta svetainė veikia nuo vasario 1 d.

2005 m. kovo mėn. svetainės lankytojų pasiskirstymas pagal šalis

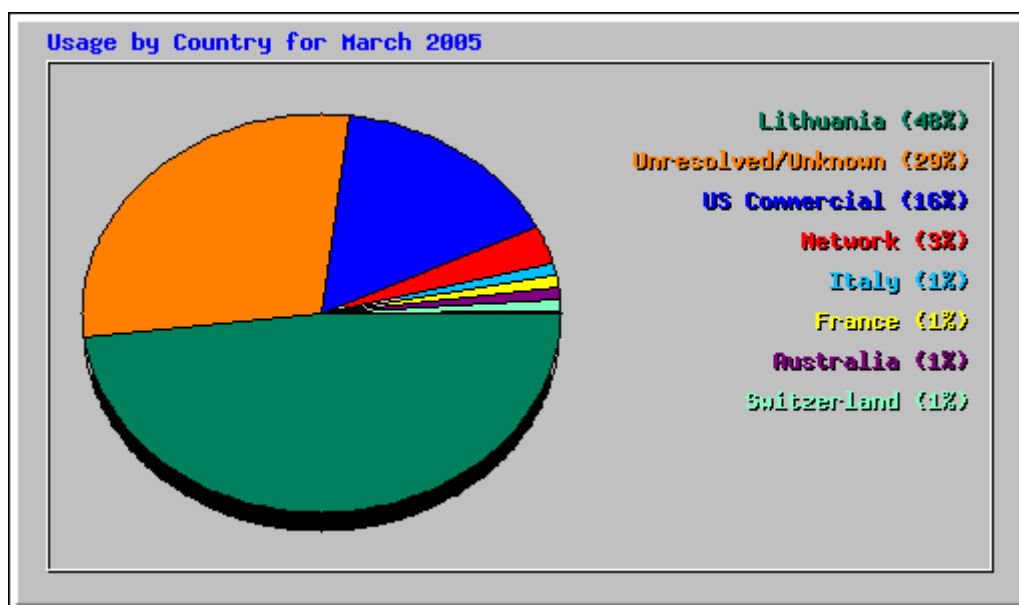

Diagrama Nr.24

2005 m. gruodžio mėn. svetainės lankytojų pasiskirstymas pagal šalis

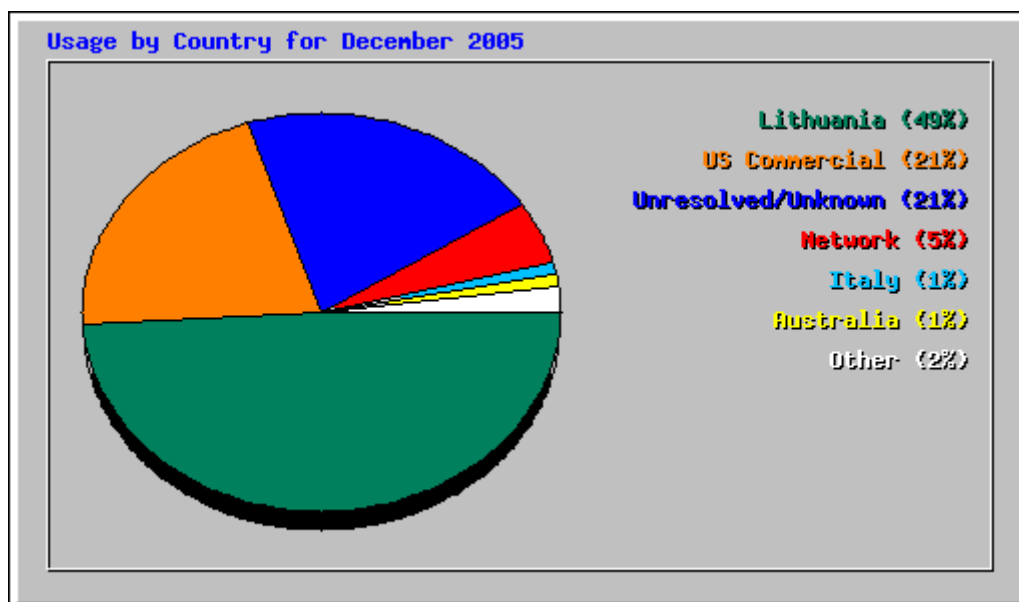

Diagrama Nr.24

Kaip matome, beveik pusę, 48 procentai metų pradžioje ir 49 procentai metų pabaigoje, bendro svetainės lankytojų skaičiaus, išreikšto procentais, sudaro Lietuvos gyventojai. Šis skaičius išliko stabilus visus metus. Toliau seka JAV piliečiai, atitinkamai 16 procentų ir 21

procentas. Po 1 procentą kovo mėn. sudaro Italijos, Prancūzijos, Australijos ir Šveicarijos gyventojai, gruodžio mėn. – Italijos ir Australijos. Beveik 30 procentų lankytojų kovo mėn. ir 21 procentas gruodžio mėn. yra neatpažinti (unresolved/unknown), t. y. nesusiję su geografine padėtimi, jie gali būti tiek Lietuvos, tiek kokios nors kitos šalies gyventojai. Paminėtina, kad Tarnybos svetainėje lankėsi ne tik Europos šalių, JAV, Kanados, Australijos, Naujosios Zelandijos, bet ir Meksikos, Čilės, Maroko, Saudo Arabijos, Taivanio, Malaizijos, Vietnamo, Japonijos ir kitų šalių gyventojai.

2.2. Įvaikinusią lietuvių ir užsieniečių šeimų susitikimai

Liepos 16-17 d. tarnyba organizavo antrąjį įvaikinusią vaikus iš Lietuvos užsienio piliečių šeimų susitikimą. Jame dalyvavo šeimos iš Italijos, Vokietijos, JAV ir kitų šalių.

Diskusija apie gyvenimą po įvaikinimo prasidėjusio renginio metu vaikai ir jų tėvai dalinosi savo nauja patirtimi, išgyvenimais, dalyvavo vakaronėje, susipažino su Trakais ir jų apylinkėmis.

Tokie tradiciniais tapę susitikimai suteikia galimybę tiesiogiai pabendrauti su užsienyje gyvenančiais įvaikintais vaikais, išgirsti iš jų pačių bei tėvų lūpų apie tai, kaip susiklostė be tėvų globos likusių mažylių likimas toli nuo gimtųjų namų. Užsieniečiai stengiasi pagal galimybes palaikyti ryšį su vaikų gimtine, jų buvusiais vaikų globos namais, giminaičiais, domisi lietuviškomis tradicijomis ir aplinka, kurioje dukros ir sūnūs augo prieš įvaikinimą.

Rugpjūčio 5-7 dienomis įvyko antrasis įvaikinusią lietuvių šeimų susitikimas. Jame dalyvavo per 20 prieš kelerius metus ar neseniai įvaikinusią šeimų. Į renginį atvykusi psichologė sukviėtė visus į diskusiją „Gyvenimas po įvaikinimo“. Šeimos atvirai pasidalino patirtimi, išgyvenimais. Buvo kalbama apie vaiko vystymosi raidos etapus, jų įtaką šeimai, žmogaus gyvenimo laikotarpių krizes ir įveikimo būdus, taikoma žaidimų terapija, atliekami įvairūs testai.

Kaip taikliai pastebėjo viena įvaikinusi mama, susitikimų metu svarbiausia – bendravimas su kitomis įvaikinusiomis šeimomis. Taigi tėveliai noriai dalinosi savo laime, džiaugsmiais ir rūpesčiais. Susirinkusiesiems koncertavo žemaičių folkloro kapela.

2.3. Knygelė vaikams apie įvaikinimą

„*Noras ir Ašarėlė arba kaip mes tapome viena šeima*“ – taip vadinasi pirmoji ir kol kas vienintelė Lietuvoje knygelė vaikams apie įvaikinimą. Knygelės, kurią iliustravo devynerių metų kaunietė, herojus yra įvaikintas berniukas, pasakojantis trumpai, paprastai ir aiškiai apie savo biologinius tėvus, gyvenimą vaikų namuose, susitikimą su naujaisiais tėvais. Tarnybos specialistų nuomone, vaiko lūpomis atvirai pasakojama įvaikinimo istorija – tai tiesa, kuri neturėtų būti

slepiaama nuo beglobio mažylio, suradusio meilę ir šilumą naujoje šeimoje. Knygelė skiriama 3-7 metų vaikams. Norinčios įvaikinti ar įvaikinusios šeimos šią knygelę gali gauti tarnyboje, taip pat ji platinama įvairių susitikimų ir renginių metu.

IX. TVARKOMOJI-ORGANIZACINĖ VEIKLA

1. Personalas

Kaip minėjome, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. 1114 buvo patvirtinti nauji Tarnybos nuostatai. Nors tarnybos vykdomos funkcijos buvo žymiai praplėstos, tačiau ataskaitiniu laikotarpiu naujų etatų dar nebuvo skirta. 2005 metais Tarnyba turėjo 11 etatų. 2005 metais vienas Tarnybos darbuotojas atleistas, konkurso būdu buvo priimtas kitas naujas darbuotojas. Visi etatai užimti.

2. Raštvedyba

2005 m. Tarnyba iš viso gavo 6307 raštus ir išsiuntė 3130 atsakymų ir raštų. Palyginus su 2004 metais, 2005 m. Tarnyba gavo 4 procentais daugiau raštų, tačiau užregistravo 4,6 procentais mažiau siunčiamų raštų.

3. Archyvas

2005 m. paruoštos archyvui 2003 m. ilgo ir nuolatinio saugojimo bylos. Jos sutvarkytos nustatyta tvarka, surištos, sunumeruoti puslapiai. Šios bylos įrašytos į atitinkamus apyrašus, kurių projektai kartu su dokumentų sutvarkymo pažyma pateikti Valstybės naujajam archyvui ir su juo suderinti. 2005 metų pradžioje šiai įstaigai pateikta Tarnybos 2004 metų bylų nomenklatūros suvestinė, o metų pabaigoje sudarytas 2005 metų nomenklatūros papildymų sąrašas, ateinančių, 2006 metų, Tarnybos dokumentacijos planas. Jų projektai suderinti su Valstybės naujuoju archyvu. Taip pat atitinkamai suderintas ir patvirtintas naujas Tarnybos dokumentų registrų sąrašas. Dokumentacijos planas ir dokumentų registrų sąrašas sudaryti vadovaujantis Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvu įstatymu, Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2005 m. lapkričio 2 d. įsakymu Nr. V-111 „Dėl Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2001 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. 88 „Dėl raštvedybos taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtintomis Dokumentų tvarkymo ir apskaitos taisyklėmis.

Tarnyboje įvesta griežta laikinai paimtų iš archyvo bylų registravimo ir grąžinimo tvarka. Dokumentų ekspertizės komisija (DEK) sprendė ir derino įvairius dokumentų būklės, saugojimo,

tvarkymo ir naikinimo klausimus. Tarnyba nuolat glaudžiai bendradarbiavo su Valstybės naujuoju archyvu.

4. Viešųjų pirkimų vykdymas

Remdamiesi „Pirkimo objektų kodų sąrašu“, sudarytu pagal Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės išleistą „Produktų, gaminių ir paslaugų klasifikatorių“, bei atsižvelgdami į Tarnybos vykdomus pirkimus, parengėme viešųjų pirkimų panašių prekių, paslaugų ir darbų grupes bei jų apskaitą pagal pirkimų laikotarpį. Tokios grupės ir jų apskaita supaprastino panašių pirkimų verčių apskaičiavimą. Be to, atsirado galimybė lengviau kontroliuoti ir analizuoti Tarnybos pirkimus.

X. IŠVADOS

Siekiant atskirti vaiko teisių apsaugos politikos formavimą nuo šios politikos priemonių įgyvendinimo, Tarnybai (buvusiai Įvaikinimo tarnybai) priskirtos naujos funkcijos. Įgyvendindama konkrečias su vaiko gerove susijusias priemones, ši institucija tapo atsakinga už atskirų institucijų, dirbančių vaiko teisių apsaugos srityje, tarpžinybinio regioninio bendradarbiavimo gerinimą, metodinės pagalbos savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnyboms teikimą. Taip pat Tarnybai pavesta sukurti mechanizmus, reikalingus įgyvendinant tarptautinius išsipareigojimus, susijusius su vaiko asmens ir turto apsauga, vieningą atstovavimo vaiko teisėtims interesams teismuose sistemą bei bendrą globėjų (rūpintojų) ir įvaikintojų rengimo sistemą.

2005 metais Tarnyba sėkmingai vykdė savo veiklą. Lietuvos Respublikos piliečiams buvo įvaikinti **88** be tėvų globos likę vaikai, **65** vaikus įvaikino vieno iš biologinių tėvų sutuoktinis, **108** vaikai naujus namus rado užsienio valstybėse. Panašios tendencijos vyravo ir 2004 metais, kai Lietuvos Respublikos piliečiai įvaikino 93 be tėvų globos likusius vaikus, 101 vaiką įvaikino vieno iš biologinių tėvų sutuoktinis, o 103 – užsienio valstybių piliečiai. Taigi nežiūrint vis dar visuomenėje vyraujančių baimių dėl galimo įvaikinti vaiko socialinės kilmės, paveldimumo, socialinės-ekonominės padėties šalyje, pastovus, sistemingas, efektyvus ikiteisminės įvaikinimo procedūros organizavimas bei visuomenės informavimas apie įvaikinimą, jo naudą ir svarbą, sudaro sąlygas vis didesniame be tėvų globos likusiam vaikų skaičių rasti naujas, juos mylinčias šeimas. Nors Lietuvos Respublikos piliečiai 2005 metais įvaikino 5 vaikais mažiau nei praėjusiais metais, ataskaitiniu laikotarpiu net 6 šeimos įvaikino po du mažylius, vis dažniau

įvaikinti ryžtasi ir jau auginančios vaikus šeimos, vieniši asmenys. Vaikų, įvaikintų užsienio valstybių piliečių šeimose, skaičius nekinta jau kelerius metus. Užsieniečiai, kaip ir anksčiau, įvaikina ne tik mažus, geros sveikatos vaikus, bet ir suteikia galimybę specialiųjų poreikių turintiems vaikams gyventi šeimoje, laimės ir meilės kupinoje atmosferoje.

Tik gerai sutvarkyta teisinė bazė, aukšta specialistų kvalifikacija ir glaudus bendradarbiavimas su Lietuvos ir užsienio kompetentingomis institucijomis leidžia Tarnybai siekti užsibrėžtų tikslų, kurie užtikrintų vieningos vaiko teisių apsaugos sistemos funkcionavimą ir vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimą, apsaugotų kiekvieno vaiko teisę į šeimą ir jo teisėtus interesus.
